

planinski vestnik 12 1970

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

France Zupan	Dvema jubilejema na rob	565
Janez Brojan ml.	Ledena pošast v Grandes Jorasses (4208 m)	571
Stane Belak	Dvakrat prek Mont Blanca	575
Bine Mlač	Dent d'Herens	581
Dr. Biba Klinar	Večer in noč, jutro in dan	583
Ing. P. Šegula	K organizaciji odprav v tuja gorstva	584
Vitomir Smolej	Moje smučine	586
Tone Strojín	Bela gora Johannisberg (3463 m)	593
Tine Orel	Viharniki – Jaka Čop	596
	Društvene novice	598
	Alpinistične novice	605
	Varstvo narave	606
	Iz planinske literature	608
	Razgled po svetu	610
	Naslovna stran: Razor in Planja s Trentarske strani – Anton Karinger	

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

DVEMA JUBILEJEMA NA ROB

FRANCE ZUPAN

1. NEKOLIKO ZAKASNEL ZAPIS O OSEMDESETLETNICI PAVLA KUNAVERJA

Kako dolgo včasih traja, da odkrijemo pri nekom – za katerega sicer mislimo, da ga poznamo – lastnosti, ki nas presenetijo! Ustvarili smo si predstavo, ki se je potem oklepamo, dokler nas nova spoznanja naravnost ne prisilijo, da dopolnimo znano podobo z novimi potezami.

Navajen sem bil, da sem videl v Pavlu Kunaverju predvsem odličnega pionirja alpinistike, začetnika visokogorskega smučanja, idealnega vzgojitelja, pisca in še vedno aktivnega borca za nepokvarjeno naravo in prirodno okolje. Vedno je odkrito in premišljeno nastopil proti raznim na videz naprednim, v resnici pa škodljivim posegom v našo pokrajino.

Pa vendar sem prezrl potezo, iz katere izvirajo druge: to je zmožnost, ne samo globoko doživeti naravo, ampak svoja doživetja tudi umetniško oblikovati. V mislih imam razstavo njegovih akvarelov jeseni leta 1968 v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani, ki je odkrila Kunaverja kot izrazitega visokogorskega akvarelista, kakršni so med Slovenci redki.

Res je, da smo videvali priložnostno njegove akvarele, toda le po enega ali dva, včasih tudi reproducirane v PV. Vendar pa je velika razlika med temi osamelimi in posamičnimi prikazi in med razstavo, kjer visijo dela lepo zbrana in urejena v razstavnih prostorih. Kako že pravi pesnik: »Da lik njegov bi prav spoznal, raztresene sem ude zbral...« Spoznanje o Kunaverju akvarelistu je bilo impresivno: Samotni in malce aristokratski likovni outsider se je pojavil s svojim zaokroženim in občudovanje vzbujajočim življenjskim delom.

Kunaverju se pozna, da je proučeval angleški akvarel, saj je sam tudi nekoliko zadržan v čustvih, tako kot Angleži. S prosojnimi barvami je delal in se vedno podrejal motivu, to se pravi, da ni nikdar silil svoje osebnosti v ospredje. Vedno ostaja spoštljivi udeleženec mogočnega prizora, ki ga navdaja z občudovanjem in tiho srečo. Kakšna umirjenost duha, sposobnost tihega gledanja in zmožnost, pozabiti svoj Jaz, ki je tako tuja modernemu človeku!

Kot vsi vemo, doživetij pač ne moremo naprej programirati: pridejo vselej kar nepričakovano. Prav nič ne vemo, kdaj se odprejo tista vratca v močno zavarovano kamrico in kdaj bo človek na kakem zavoju steze zagledal prizor, ki ga bo kasneje nosil v srcu vse življenje in ki se mu bo vedno znova prikazoval v prav posebni, čudoviti svetlobi.

Turist moderne sorte, ki ga kot turistični »paket« pripeljejo z žičnicami na izbrane razgledne točke, kjer ga že čakajo restavracije, kioski in prenočitvene kapacitete, bo nemara težko doumel, za kaj gre. Saj gleda naravo kot skozi stekleno žipo, vanjo pa ne more, kot ne more iz udobnega kroga modernih transportnih sredstev.

Kunaver je osebnost drugačne dobe, tiste, ki je srečno združevala športnika, znanstvenika in umetnika. Pri bolj razvitih narodih smo take, v bistvu romantične osebnosti srečevali že v 19. stoletju, pri Slovencih pa so se pojavile z zamudo. Eden poslednjih velikih klasikov planinstva je naš osemdesetletnik Kunaver.

»Samo fotografiranje me ni zadovoljilo,« je dejal avtor ob svojih akvarelih. Že kmalu se mu je zdelo, da s tem, kar dobi na ploščo, ne more izraziti svojega doživlja v gorah. Podoba na fotografski plošči ni bila tisto, kar je videl v naravi, čeprav slovijo njegove fotografije kot dragocen dokument tiste zdavnaj minule, heroične dobe naše alpinistike.

Vendar: zorni kot je bil premajhen, manjkal je poudarek in posebno razpoloženje, ki ga je hotel ohraniti Kunaver. Toda tudi stroga objektivnost teh starih, porumeljenih fotografij se nam vidi danes poetična!

Začel je torej slikati in da si je izbral akvarel, je razumljivo skoraj samo po sebi. Akvarel je bil klasična tehnika tisočev slikarjev, ljubiteljev narode. Akvarel pa je obenem tudi slikarska tehnika, ki zahteva naglo delo. Še posebej je to pomembno v gorah, kjer priganjata tudi dolga pot, noč in mraz in kjer so nastajali akvareli takorekoč mimogrede, na turi. Že fotografiranje zahteva včasih nekaj časa in prekine ritem ture, hoje ali smučarije – kaj pa šele akvarel! Odnos do hoje, gibanja, skratka do ture mora biti nujno drugačen.

Upošteval pa je Kunaver tudi Goethejeve besede: »Preden začneš risati, natančno opazuj!«

Svoj predmet je Kunaver pač dobro poznal, saj je bil v gorah poleti in pozimi, ob vsakem vremenu in vsakem letnem času. Zrak v gorah je redkejši in čistejši, daljave so zato mnogo bolj ostre. Tega dolinci ne razumejo in stvar je motila tudi nekatere naše likovne strokovnjake... Nenadne spremembe vremena popolnoma predrugajo značaj in razpoloženje pokrajine. Naš apnenec je nekaj drugega kot granit. Apnenec se neprestano spreminja v različni osvetljavi, pa tudi v letnem času. Lahko je bel in nestvaren, v dežju siv, pust in temen, nekako težak, medtem ko v jasnem dnevu kar plava v sinji svetlobi. Po dežju je vijoličast, v megli skrivnosten in grozeč, drugačen je jeseni, drugačen v sončnem zimskem dnevu.

Svetloba zjutraj in dopoldne je drugačna od popoldanske, sence poleti so drugačno pobarvane kot jeseni, ko so temno modre, ostre in hladne. Vrhovi so drugačni, kadar piha sever ali pa kadar se vali od juga topli fen. Vsako drevo, vsaka skala, vsaka travna bilka menja svojo barvo, meče drugačno senco, kadar plavajo nad njo beli poletni oblaki kot takrat, kadar drse prek nje vlažne jesenske megle. Kunaver je moral spoznati vsa tista razpoloženja, vse dogajanje sence in svetlobe, če je hotel slikati.

Večina tistih, ki pri nas slikajo gore, dela to tako, da jih gleda iz doline, od daleč. Slikajo v bistvu nekaj, česar ne poznajo in posledice so temu primerne: Gore so za večino nerazumljene kulise. Kunaver ima v primeri z njimi veliko prednost: šel je visoko gor, do poslednjih vrhov. Je profesionallec, strokovnjak, ki ve, o čem govori, kadar riše gore. Nobene sladkobesednosti in nobene idile: za njegova zrela dela je karakteristična trpkost, ki ima pravi alpski priokus. Gore so lepe, toda če nočemo lagati samemu sebi, so obenem robate in krute. To je zemlja, ki je bila mačehovska do tistih, ki so od nje živeli. Zahtevala je od njih znoja in truda, nečloveškega garanja. V zameno so gore dajale samotno, trdo in revno življenje. Za napačen korak – smrt. Sentimentalno razneževanje nad gorami je meščanska zadeva: Kunaver je bil vedno daleč od česa takega, saj je gore predobro poznal.

Formalno je dedič realistične alpske šole, ki ima svoje korenine še v 19. stol. Ob ogledovanju njegovih akvarelov zazvene daljni spomini na Karingerja, na Koželja, pa tudi na Comptona; nadaljevanje velike tradicije. Poseben mik jim daje način, kako obdeluje ploskve: nekako kupčkaste so, prav take kot je struktura naših sten in apnenca. Vsak akvarel je dokument nekega razpoloženja, ničesar ni enoličnega kot pri alpskih razglednicah, kjer vedno sije sonce.

Seveda ne smemo pozabiti, da Kunaver ni akademski slikar, ampak je slikal v svojem prostem času, resnično iz notranje potrebe, nikoli za denar. Tudi v tem je še človek

19. stol., kar nam postane še posebej jasno dandanes ob množici slikarjev-naivcev in njihovih komercialnih podvigih.

Njegov opus na razstavi leta 1968 je obsegal prek 80 izbranih akvarelov. Nastali so v sredogorju, v Julijcih, Grintovcih in Zahodnih Alpah. Med najlepšimi so tisti, ki so nastajali okoli leta 1931 v Bohinju.

Za to obdobje so značilne tople in živahne barve, pa risba s peresom: kasneje je obris opustil in dosegel večjo slikovitost in prosojnost. V bistvu je gradil svoje motive v klasični krajinarski kompoziciji, le da ospredja ni nikoli tako poudarjal kot romantiki v 19. stoletju. Celo več: včasih ga je celo popolnoma opustil. Gledalec stopi neposredno v globino podobe, brez tiste temne, dostikrat fantazijsko pretirane bariere, ki so jo tako ljubili romantični slikarji.

Posebno serijo akvarelov je posvetil Kunaver drevesom, tistim čudovitim macesnom viharnikom, ki jih je upodobil v celi vrsti akvarelov. Nekateri so še živi, bogato razvežani in košati, druge pa sta že neusmiljeno oklestila strela, vetrovi in starost. Nehote se spomnimo na Hodnika, nesrečnega slikarja gora, ki je večkrat naslikal samotni, okleščeni in suhi macesen na robu svojega gorskega motiva – češ, to sem jaz.

Simbolizma pri Kunaverju ni, tako kot pri njem nikdar ne srečamo odtujenega odnosa do življenja in dogajanja. Vse njegovo delovanje ga je preveč zaposlovalo, bil je preveč aktivna narava, da bi se lahko počutil, tako kot Hodnik, izobčenec. Svoja stališča je vedno zastopal trezno, s peresom in besedo in tudi njegovi akvareli so nežni, poetični, polni doživetja, toda nikdar – kot smo že ugotovili – nočejo poudarjati umetnikove osebnosti, govoriti v simbolih, biti ekspresionistični. Za to je Kunaverjeva osebnost preveč objektivna.

Naneslo je, da je prav ta objektivnost postala nova kvaliteta. Po čudnem naključju je prav jeseni 1968 slovenski pesnik in literat mlajše generacije Šalamun Tomaž objavil v Problemih (revija za mišljenje in pesništvo) svojo lepljenko, sestavljeno iz raznih in različnih literarnih tekstov. Začenja se takole:

»Dne 4. aprila 1912 je peljal Jonas sedem dijakov v gore. Slutil je težave, zato je povabil tudi mene. Svetoval sem mu, naj nikar ne pozabi svoje dolge vrvi...«

Nenavadno, alpski tekst v slovenski literarni reviji! Berem naprej in: »Pobočje je postajalo vse bolj strmo, v blede mesečini je izginjalo v globino...«

Vsakdo, ki pozna naše klasične planinske tekste, bo takoj prepoznal danes zgodovinsko Kunaverjevo poročilo o vzponu na Stol, ki se je končal s smrtjo profesorja Cerka. Objavljeno je bilo v Planinskem Vestniku in kasneje v posebni knjigi »Na planine« leta 1921, str. 6.

Cerka je Šalamun tu prekrstil v Jonasa in v nadaljevanju kombiniral pripoved z različnimi drugimi teksti. Karkoli si že mislimo o moderni literaturi in njenih metodah, moramo priznati, da dobi Kunaverjevo trezno in objektivno pripovedovanje v tem sestavu včasih naravnost grozljiv, vsekakor pa silno sugestivni prizvok. Prvotno Kunaverjevo poročilo je trezno opisovanje dogodkov in okoliščin, opisi lapidarni, skopi in skoraj fotografsko plastični. V Šalamunovi priredbi – pa čeprav ni spremenili dosti, po postane zgodba fantastična, na čase prav surrealistična. Presenečeni strmimo v Kunaverjevo prozo, dosedaj skromno in neopaženo med stranmi Planinskih Vestnikov: šaj to je vendar moderna proza, napeto pripovedovanje o mračni tragediji... Mogoče se bodo naši literarni zgodovinarji le kdaj spomnili in ugotovili, da je bilo v obstoju Planinskega Vestnika le v njem mnogo napisanega – vse seveda ni literatura, na nekaj imen pa smo lahko le ponosni. Kvalitete njihovega pisanja pa bo treba šele odkriti, dosedaj lahko samo ugotovimo, da se našim uradnim literarnim strokovnjakom še ni odprlo spoznanje o obstoju bogate planinske literature na Slovenskem. Prepričan pa sem, da se bo našel kdo, manj obremenjen s tradicionalnimi merili, in kdaj napisal besedo o ljudeh, ki jo zaslužijo.

Ko sem pokazal profesorju, kaj je nastalo iz njegovega opisa ture na Stol leta 1912 – bilo je kar na ulici in profesor je bil v svojem zelenem hubertusu in s palico v roki – si je stvar ogledal in dejal čisto mirno:

»Šaj stvar ni logična – bila je vendar mesečina...«

Šalamun je namreč v nadaljevanju spremenil mesečino v krvavo žareče sonce.

2. BELAČU IN ENOOKEMU ZA 50-LETNICO

Kasne jeseni sem se nekega temačnega večera odpravil v Grintovce. Prespal sem v prazni Bistrici, kjer je po kotih sedelo le nekaj predstavnikov avtomobiliziranega turizma. Ti so nekje slišali, kako zabaven kraj je Kamniška Bistrica in od takrat prihajajo sem gor, vztrajno in upajoče. Po kranjski navadi se ne pridejo zabavat, ampak samo gledat, kako se drugi zabavajo. Ker so povsod sami taki, se odpeljejo domov razočarani. Morali bi priti petindvajset let poprej – novembra 1946...

Tisto novembrsko nedeljo dopoldne je nenadoma izbruhnil v Bistrici velikanski pretep, v katerega se je zapletlo vse, kar ni zbežalo in se poskrilo v gozdu. Boj se je prenesel iz doma ven na travnik, po katerem so se valjali tesno objeti možakarji prav dol do vode in nekateri, ki se niso pravočasno ustavili, tudi vanjo. Žensčurine – ne bodi grdo povedano – so jih spotoma lasale in celo pljuvale, tako kot one to pač znajo. Sredi bojnega hruma je nekdo izpulil tram iz ograje starega lesenega mostu (kasneje so zgradili sedanje kamnito strašilo) in pometal z njim vse okoli sebe. Tonaču – to je bil neki stari Tonač, prejšnji – so razbili njegovo kitaro na glavi.

»To imaš, če se potegneš za prijatelja,« mi je kasneje dejal ves zabuhel in užaljen na kamionu, s katerim smo se vozili na kolodvor v Kamnik. Pa to še ni bilo vse: pokojnega gozdarja Franceta so neke surovine za vogalom brcale v zadnjo plat. Nikomur to ne bi bilo všeč in tudi njemu ni bilo.

»Samo tole sekirco grem domov spraviti, poj se pridem pa tepst!« je pojasnil okoli stoječim ženskam in izginil za vodo s svojo uradno logarsko sekirico, táko, ki ima na drugi strani štampiljko. Nazaj ga ni bilo več, sicer ga pa tako ni nihče pogrešal v tistem metežu. Nihče tudi še danes ne ve, zakaj se je vse skupaj začelo, pravijo pa, da so bili vsega krivi – kot že od starih Slovanov sem – Nemci.

Zjutraj navsezgodaj so v Beli pod Presedljajem ujeli nekega pobeglega vojnega ujetnika, kakršne smo tista prva leta po vojni videvali po samotnih stezah, kako so prav po tihem in skrivaj bežali iz naših ujetniških taborišč proti domu.

Takega Nemca torej, bledega, sestradanega, z golo brado in v razcapani uniformi so pripeljali v Bistrico. Danes bi mu seveda poizkušali prav prijazno pobrati devize, takrat pa se je zgodba zapletla drugače. Sicer so kasneje nekateri pravili tako, drugi drugače. Mogoče Nemec ni bil nič kriv. Resnica je samo, da so se topli, kriv pa je bil vsega najbrž prvi sneg. Bila je novembrska nedelja in po vrhovih je za zavesami oblakov medlo in snežilo. Poznate tisto razpoloženje po gorah, ko po dolinah dolgočasno prši, zgoraj pa se med sunki vetra od časa do časa belo zablešče pravkar zasneženi vrhvi? Nekateri ljudi privzdiguje takrat nenavadno veselje, večino ljudi, ki so bili tisto novembrsko nedeljo v Bistrici, pa je privzdigovalo še nekaj drugega. V stari Bistrici je bilo včasih namreč vedno polno možakarjev, ki jim je bodisi grozil prehlad ali pa jih je hotel boleti želodec. Vsak pa ve, da je za take stvari edino zdravilo požirek ali dva: pelinkovček, encijan, slivovka in druge take pijače. Tudi vino ni slabo, samo treba ga je jemati v večjih količinah, kar pa takrat ni bilo težko, saj je bilo poceni.

In ko so takrat vsi ti zagledali Nemca pred seboj, so naglo ukrepali. Pravzaprav so se – že po tradiciji – razdelili v dva tabora. Eni so bili za to, da ga na mestu pokončajo, bolj pijansko cmeravi pa za to, da reveža puste. Razprava se je naglo razvila v medsebojno zmerjanje in sprva nekam obotavljivo ročno prepričevanje. Nato pa se je, kot bi mignil, razvil splošen in po svoje spoštovanja vreden pretep.

Kazalo je, kot da bi spet oživel in hipoma planil na dan duh nekdanjih rokovnjačev, ki so živeli njega dni tod okoli in ki so vtisnili temu koncu in ljudem svoj neizbrisni pečat. In nemara so stari rokovnjači dol z Elizejskih poljan srečni gledali svoje potomce, kako se spretno ravšajo: Če pa so še slišali, kako se pri tem zmerjajo, so se morali jokati od ponosa (in malo tudi od zavisti).

Dvomim, da bo sedanja Bistrica s svojim parkirnim prostorom še kdaj doživela kaj podobnega. Sicer pa je vsa okolica postala sodobno turistično uglajena, tako da si v njej težko predstavljam kaj drugega kot sprevodnike avtobusov in občane v belih nyloških srajcah, ki se rekreirajo za mizami. Mik gora, ki smo jih osvojili z avtomo-

Akademski kipar Marjan Keršič-Belač (maja 1946)

Dr. Mile Hodalič (junija 1946)

bili in žičnicami, je izginil kot po čudežu. Ali pa je to samo nergaški spomin na stare čase? Vsekakor je Bistrica doživljala svojo zlato dobo pred drugo svetovno vojno, takrat, ko so tja zahajale velikanske družčine.

Tiste osebnosti, ki so žive preživele drugo svetovno vojno, so nekaj tega razpoloženja prinesle in ohranile tradicijo še v prvih povojnih letih. Za vse tiste začetnike, ki smo takrat plašno prihajali v Bistrico, bodo ta leta vedno ohranila prav posebno gloriijo, prav zaradi teh plezalcev, čeprav smo videvali nekatere teh legendarnih osebnosti večinoma za litri. Vendar so tudi takrat ostali gentlemani.

Kaj pa je bilo z Nemcem?

Ta je med pretepom ušel in dirjal naravnost dol v Stahovico na postajo milice. Vrnitev v ujetništvo se mu je zazdela po vsem tem še najbolj varna.

Drugo jutro sem poiskal stezo skozi Jurjevec, lazil po strmih travah v megli, zlezal skozi tisti žleb in navsezadnje prišel pod Malimi Vratci na markirano stezo, ki pelje prek Velikih Podov proti Skuti.

Naredil se je lep, svetel dan in gore so bile kar slišno prazne. Le množice gamsov so se podile naokrog. Kamor koli si pogledal, povsod je kaka temna glava z zakrivljenimi roglji radovedno gledala izza roba, ali pa so se žaljivo malomarno pasli na zelenicah nad potjo, tako da so kazali zadnjo plat. Da, bilo je konec sezone in zima se je bližala, čeprav se je novembrsko rumeno sonce še vedno prizadevalo, bolj za svetlobo kot za toploto.

Kasneje sem sedel pred bivakom pod Skuto in gledal meglo pod menoj, kako je ovijala macesne na Velikem Grebenu s svojimi mlečnimi prsti. Bivak za menoj, tisti znameniti plezalski bivak, ki smo ga leta 1946 postavljali s tako vnemo in veseljem, pa je že na zunaj kazal, da ni vse tako, kot bi moralo biti. Kar zlezal je sam vase in se prelomil pod težo let, znotraj pa ves teman in trhel, klavrno zanemarjen in umazan.

Žal mi ga je bilo, stare škatle, saj smo preživel v njem tudi kako spomina vredno urico. Nekoč sem si celo pri padcu v kraško zijalko tam zraven prislužil nekaj mesecev mavca in ležanja. Vendar, če natančno pomislim, so bili časi, ko smo sanjarili o njem, mogoče še lepši? Ko smo odložili svoje tovore desk in tramov in smo sedeli

na zelenici, smo si poizkušali predstavljati, kako lepo bo takrat, ko bomo imeli prav tu, kjer so sedaj same skale in travna ruša, svoje zavetišče. Lahko bomo v njem sedeli, kuhali čaj, zvečer posedeli v pogovoru za mizo, medtem ko bo zunaj tulil veter in obračal pešelina na dimniku, da bo čudno cvililo in ječalo skozi megleno gorsko noč.

Kasneje je Vlasto Kopač, ki je bivak projektiral, nekoč napisal v vpisno knjigo kratek stih, ki diha tisto otožno razpoloženje v Grintovcih:

»Ko zjutraj pogledam skoz lino,
po burji narahlo sneži.
Čez tiho, samotno dolino,
jesenska megla valovi...«

Res je, da ta pokrajina ni vesela, pa če se še bolj siliš. Nekaj ji manjka, nekaj mrakobnega teži nad temi globelmi in brezobličnimi dolinami, nad Belo in Koncem. Imena gora so kmečka in pastirska in kje na svetu človek še najde tako zgrajene gore, z dvema ozkima sedloma, ki sta vedno na prepihu in osrednjim vrhovjem, s katerega ni nobene prijazne poti v dolino, ampak same skrite in po svoje prav nevarne steze? Mali in veliki Hudi graben, Gamsov skret, Žmavčarji... že imena pripovedujejo o tem, kakšen je tu svet. In veselji so v teh koncih samo pijanci, pa še ti se nekam negotovo in hrupno silijo.

Tudi mi nismo dolgo posedali v bivaku. Mogoče leto ali dve, potem pa so nas plezalski opravki peljali v druge doline, pod druge stene, stare družčine pa so se preprosto razšle. V življenje je moral stopiti vsak sam, nismo mogli večno ostali veliki otroci, ki uganjajo junaška dejanja po gorah.

Kakšne čmerikave in zoprne misli! Sedim torej pred bivakom na novembrskem soncu in se s hrbtom naslanjam na toplo pločevino. Tam na levi se v jasnem zraku mogočno dviguje Brana s svojo zmedeno zapadno steno in za njo slutim Sedlo.

Da, Kamniško sedlo ali po starem Jermanova vrata, kjer sem se navdušil za plezarijo. Belač, moj mladostni ideal z »Marosta«, ki sem ga odkril tisti čas, je šel plezat Šijo Brane. Bilo je to za veliko noč 1946. Kopne skale na južni strani, veliko ledu in snega na severni. Marjanov prijatelj Hoda-Enooki – predstavljajte si širokoplečega in lepo raščenelega atleta, deset let starejšega od nas, pravo nasprotje koščanih mulcev s kurjimi prsmi, kakršni smo zrasli v letih druge svetovne vojne – ta Hoda je nosil alpski klobuk, ki se mu je imenitno podal. Kasneje mu je neki potuhljen tip ta klobuk ukradel. Brez njega nekako ni bil več tisti pravi Hoda, izgubil je iz gora, nenadoma in nepričakovano dokončal študije in postal zelo ugledna oseba. O njem pa še vedno pripovedujejo legende – ta Hoda ali Enooki, kot so mu pravili, si pred kočjo na sedlu nastavi dlani pred usta in zavpije proti Brani v tistem mirnem, modro pomladnem večeru:

»Marjaaaaaaan...!«

Nekje izpod vrha mogočne gmote, ki zapira nebo na večerni strani in kjer v večernem mraku kmalu ne bo več moč razločiti, kje so strme skale in kje je sneg – od tam se visoko, visoko pod vrhom oglasi melodični odgovor:

»Holala iiii...«

Tam pleza Belač s svojo brhko spremljevalko. Prav do nas se slišijo udarci kladiva in vedno višje zvenenje klina, ki leze v špranjo.

»Marjan, kje si?«

Od zgoraj:

»Sedaj sem v platki!«

Krog deklet, ki jim okrogle zadnjice prikupno napenjajo smučarske hlače, se zgrne razburjeno in z bledimi obrazi okrog korenjaškega Hode, ki se odločno odpravlja v bajto po luč, da jo ponese prijatelju v stiski. Tam ob strani, drgetajoč v temi, pa smo stali trije mulci v UNRRA čevljih in starih ameriških vojaških bluzah, v nas pa občudovanje, pomešano z željo: Da bi kdaj tudi mi takole plezali in da bi še za nas, preplašene in nepomembne, kdo takole skrbel...

Kasno zvečer se je vrnil Belač, ki seveda pomoči sploh ni rabil. Sedeli smo v kuhinji pri petrolejki. Zunaj so zaropotali okovani čevlji, odprla so se vrata in Belač, zago-relega obraza z znamenitim čopom belih las, je vstopil z vrvjo prek pleč, s svetlo sijo-čim cepinom v mišičasti roki, za pasom pa so mu potihoma zveneli klini in vponke. Srce nam je kar pokalo od občudovanja, ko je zagnal vso plezalsko ropotijo v kot. Naslednjo jutro smo morali v dolino, v šolo. Mokra, sveža bela megla je ležala na sedlu. Pritisnil je jug iz pomladanske doline, ko smo se zapodili po stezi.

Ujel sem še pogled na Belača, ki je lagodno, v sami srajci z zavihanimi rokami cepil drva pred kočo in se smejal. Kadar se spomnim tega prešernega smeha, me stisne pri srcu: Belač se danes ne zna več tako smejati in sploh je vse drugače. Sicer pa je od tedaj navsezadnje minilo četrto stoletje... in prav zadnjič me je Belač začudeno vprašal: »Le kdaj je to minilo?«

LEDENA POŠAST V GRANDES JORASSES

JANEZ BROJAN ml.

PRVA LETNA PONOVIŠEV »MRTVAŠKEGA PRTA«

Sonce, ki je posijalo skozi veje macesnov na šotor, nas je prebudilo iz lepega sna. Nedelja je. Ura kaže na pol deseto. Bencinski kuhalnik že kuha golaž. Ko se dobro okrepcamo, se z avtom odpeljemo iz doline Val Veni k predoru pod Mont Blancom in od tu z avtostopom v Chamonix. V Chamonixu še enkrat pogledamo na barometer. O snežnih razmerah in temperaturi na višini smo se pozanimali že prej. Zobata želez-nica nas odpelje na izhodiščno točko za severno steno Grandes Jorasses in drugih vrhov okoli njih. Pot nam je znana, saj smo pred dvema leti preplezali Walker-jev steber v severni steni Grandes Jorasses. Takrat še pomislil ni nobeden na Mrtvaški prt, ki je le kakih petsto metrov levo. Linceul – slovensko Mrtvaški prt, je bil prvič preplezan konec januarja leta 1968. Preplezala sta ga René Desmaison in Robert Flématty v več dneh. Nato so istega leta v dneh od 27. do 29. julija kot prvi poleti plezali Mrtvaški prt štirje češkoslovaški alpinisti. Kasneje ta smer ni bila več preplezana. Tura poteka prek ledenih vesin, nagnjenih od 50–70°. Počasi stopamo med razpokami ledenika Mer de Glace. Po dveh urah hoje zavijemo na ledenik Leschaux. Dobro uro kasneje smo na bivaku Leschaux. Megla nam zapira pogled na severno steno. Končno jo veter spodi. Vsi trije strmimo v strahotno strmino Mrtvaškega prta.

Ponedeljek, 6. julija 1970

Urni kazalec kaže nekaj čez dve. Janko še vedno toži, kako ga boli grlo, zato Zvone poleg argo juhe skuha še vroč čaj z medom. Nekaj čez tretjo uro že gremo po ledenu navzgor proti steni. Poldrugo uro hoda mimo razpok in serakov je do vstopa v steno. Zvone že grize v prve metre strmine. V vznožju stene vodita navzgor dva ledena slapova, tu in tam primrznjena k steni. Ker je po njih nemogoče, prenevarno, se odločimo za desno skalno poč. Že po prvih metrih nam stena pokaže svoje zobe. Ledu in snega je veliko, na skali močan požled. Moramo natakiniti dereze. Zvone pleza naprej, Janko je drugi, jaz pa zadnji. Meter za metrom se pomikamo navzgor, kajti nahrbtniki so zelo težki. Približno ob enih dosežemo vrh ledenih slapov in pre-stopimo na led. Zvone seka stopinjo za stopinjo. Na vsak poldrug meter mora zabiti po en ledni klin v debelo požled v strmini 70°. To je teže, kot je v kopni skali šesta stopnja. Venomer stojim le na konicah derez, nikjer ni dobrega varovališča. Prsti

na nogah postajajo otrpli, kajti jermeni na derezah morajo biti močno pritegnjeni, Smo v spodnjem lijaku Prta. Sonce je zgornji del močno ogrelo, zato je v spodnjem lijaku velika nevarnost padajočega kamenja in ledu. Plezamo tako, da sta vedno dva na stojišču, eden pa pleza naprej. Janku se je na enem od stojišč nenadoma iz roke izmuznil cepin in odzvonkljal po ledeni strmini v prepad. Fantu ostane le ledno kladio. Okrog sedmih zvečer priplezamo na vrh lijaka. Tu se smer obrne nekoliko v levo. Zvonetu pride to kar prav, ker je levičar in zato raje in lažje seka stopinje z levo roko. Za naju pa je to nerodno.

Dan se nagne h koncu, ko priplezamo do poličke v steni. Tu Zvone in Janko uredita prostor za bivak, jaz pa splezam še en raztežaj naprej, da bo jutri lažje. Vidim, kako težko je v tem ledu sekati stopinje, ko že tako komaj loviš ravnotežje. Meča na nogah me zares bolijo in kar vesel sem, ko priplezam do varovalnega klina. Tu se oddahnem, nato pa se ob napeti vrvi spustim nazaj k njima. Ko gledamo v globino in navzgor, mislimo, da smo približno na sredini stene. Pa je za nami komaj tretjina stene. Kmalu je skuhan prva šarža, mleko. Vsak požirek se bolj prileže, tešč smo od zjutraj, ko smo odšli iz bivaka, le kak bonbonček in požirek oranžade smo zataknili. Ko je zavrela še argo juha, smo nase navlekli vse cunje, kar jih je bilo v nahrbtniku. Noč bo mrzla. Po juhi si skuhamo še čaj. Ni boljše stvari v takem kot veliko tople tekočine. Zraven prigriznemo še to in ono, vse nam tudi kar dobro tekne. Medtem nas objame trda tema. Zlezemo v slonove noge in čakamo na spanec. V eno nogo me prijemlje krč. Napor minulega dne je ostal v žilah.

Torek 7. julija

Prebudimo se ob pol petih. Ob petih že spet Zvone zasaja dereze v led in se nama odmika. Spet bo naporen dan. Prelepi so vrhovi vsenaokrog, obsijani od sonca, nov dan vstaja ves zal in veličasten. Že zasadim zobe derez, si pomagam s cepinom in

Severna stena Grandes Jorasses z vrisano smerjo v Mrtvaškem prtju. ● bivak v steni

Nepopisno veselje v naših srcih . . .

Foto Joco Žnidaršič

lednim kladivom. Kmalu tudi nas obsije sonce in že nam preti zopet nevarnost padajočega kamenja in ledu. Zvone seka stopnjo za stopnjo in le počasi napreduje. Nahrbtnik me z vso silo vleče nazaj, teža je prevelika. Pa kaj morem, ko so v njem le najnujnejše stvari, brez katerih sploh ne morem biti. Strmina se noče in noče položiti. Tudi uri se neznansko mudi. Raztežaj za raztežajem mineva. Ker je prevroče, odložimo nekaj obleke in pri tem nam roka kar sama seže po mleku in kuhalniku. Skuhamo si mleko in pojemo vsak eno ali dve pesti rozin, saj ne vemo, kdaj bomo lahko zopet vsi trije skupaj. Pozno opazimo, kaj se dogaja za našimi hrbti. Črni, težki oblaki se vale proti nam. Vročina pritiska, to se pravi, da bo kmalu privršalo neurje. To bi bilo za nas v steni lahko usodno. Nemudoma pospravimo. Zvone hiti, za njim tudi midva. Da bi le ne prišlo tako vreme, kakršno nas je lansko leto presenetilo v severni steni Eigerja. Takrat smo se s spustom več kot tisoč metrov vsi zmrzli srečno vrnili. Tu tega ne bi mogli narediti, tu vrnitve nazaj ni.

Vreme pa se ni dalo preprostiti. Blisk in grom nam obetata hudo nevihto. Steno zagrne megla. Vse je temno in sivo. Tudi dan se nagiblje v noč. Zvone pripleza pod večji skalni previs. Morali bomo skopati led, da bo za silo bivak. Do Zvoneta je kakih dvajset metrov navzgor in dvajset metrov poprek v levo. Ko prilezem do njiju, je urni kazalec že čez deseto. Z Zvonetom kopljeva in sekava s cepini. Usuje se toča in sodra. Tudi to pot nimamo sreče. Pokrijemo se z vrečo za bivak in čakamo, da se vreme unese. Slab kvadratni meter ravnava dobri dve uri, sproti nama ga zasipa sneg in nama množi delo. V led nad nami pribijemo še nekaj varovalnih klinov, oblečemo suho obleko in tako na pol sede, na pol čepe na tem malem prostoru vsi trije prebijemo noč. Spati ne moremo in ne smemo, saj smo vsi premočeni do kože. Proti jutru sneg poneha. Iz globine slišimo grmenje plazov. Tu se ves sneg takoj splazi, strmina je prevelika, da bi se v njej obdržal.

Sreda 8. julija

Ko se zdani, spet poprimemo. Vreme ne kaže kaj prida. Pred nami je zadnja tretjina stene, dovolj, da postane za nas usodna. Še dva raztežaja imamo navzgor ob steni, nato pa sto dvajset metrov poprek v levo. Sem ter tja posveti sonce skozi črne oblake. Morebiti se nas bo vreme le usmilo. Nič se ne obiramo, z Jankom kar po vrvi manevrirava za Zvonetom, vsaka minuta je dragocena. Pod nami je velika težka prečnica. Zvone v tegu vrvi premaguje strmi led. Po nekaj metrih mora že zavrtati prvi klin. Seka stopinjo za stopinjo, vrvi pa je konec, ko stoji na najbolj izpostavljenem mestu. Janko se požene do njega, kar le more naglo. Zvone ne čaka, ampak jemlje nov raztežaj. Na vrsti sem jaz. Prečenje ledu je v taki strmini res najtežje. Zobe derez zasajam v led, za ravnotežje in oprijemanje pa sta mi v pomoč cepin in kladivo. Vsak od nas se zaveda, da mu ne sme spodrsniti. Če bi se to zgodilo, bi potegnil za seboj vso navezo. Ustavili bi se kakih devetsto metrov niže pod steno. No, šlo nam je srečno od rok. Nad prečnico imamo še štiri raztežaje do vrha ledne vesine. Tudi strmina se tu položi in na ledu je kakih dvajset centimetrov snega. Zvone zdaj še hitreje napreduje.

Spet začne grmeti, zajame nas močan snežni metež. Ne vidim niti metra naprej. Pred menoj se mi do pasu nabere sodra. Grmenju in treskanju ni konca. Ne moremo se več sporazumevati. Vemo, da moramo čim hitreje naprej, če ne, bo po nas. Celi hudourniki sodre in toče žvižgajo okrog nas in nas hočejo potegniti s seboj v globino. Na dveh klinih, zavrtanih v led, prebijemo najstrašnejši metež sodre. Ko za nekaj minut poneha, se spet poženemo. Strela neusmiljeno seka in treska v greben nad nami, kjer je konec ledu in največjih težav. A kaj, če nas tam gori čaka strela? Od grebena nas loči le še 60 metrski kamin, skrajno težak zaradi novozapadlega snega in požleda. Tudi klini nam pohajajo, kajti več kot dvajset jih je ostalo v ledu in v spodnjem delu stene. Po dobrih dveh urah se s skrajnimi napori dokopljemo na greben. Še vedno močno sneži, grom in strela pa vihrata proti Mont Blancu.

Greben je sicer ocenjen s peto težavnostno stopnjo, a najtežje je za nami. Greben se nam povsem tem niti ne zdi tako težak. Varujemo se le na težjih mestih. Vedno bliže smo vrhu. Zdajci vzklikne Janko: »azi, kamen!« Pogledam, vidim kako se manjši kamen odbije od skale in frči proti meni. Nad menoj se za bolvanom ustavi. Toda ta bolvan se zamaje in prevrne naravnost proti meni. Odskočim naglo, kar le morem. Skala me oplazi po levi strani hrbta in po peti desne noge. Imel sem res veliko srečo, odtrgalo mi je le levo oprtnico nahrbtnika in jermen na derezi.

Nad nami se prične jasni, neurje skoraj poneha. Še slabo uro in Zvone zavpije: »Na vrhu smo!«

Nepopisno veselje v naših srcih. Z Jankom preplezava zadnje metre, skozi meglo se pokaže lepa dolina Val Ferret na južni strani Grandes Jorasses. Izstopimo na vrh Point Walker, najvišji od petih vršacev v Grandes Jorasses. Pijani od sreče si čestitamo. Za nami je prva letna ponovitev Mrtvaškega prta. Smer nima zastoj takega imena. Ura je pol osmih zvečer. Skozi meglo nas obsije sonce. Fotoaparati so na delu prav tako kot v steni. Za nami se naredi glorija, redka prikazen. Od sreče, da smo živi prišli iz tega pekla ledu, megle, snega, sodre in toče, pozabimo na prazne želodce. V diru zapustimo vrh in po južni strani mimo serakov in razpok hitimo v dolino. Toda noč je hitrejša od nas. Še en bivak, toda tokrat na udobni polici, da lahko vsi trije ležimo. Utруjeni utonemo v sen.

Četrtek 9. julija

Ob osmi uri zjutraj nadaljujemo pot v dolino. Prsti na nogah nas bolijo, ker so ozebli. Ob desetih pridemo do vasice v dolini Val Ferret. Še kilometer, da pridemo do avta. Odpeljemo se mimo Courmayeurja v dolino Val Veni, kjer nas slavnostno sprejmejo kranski alpinisti, s katerimi smo bili na skupnem treningu za bodočo himalajsko ekspedicijo.

Mrtvaški prt preplezali Zvone Kofler, Janko Ažman in Janez Brojan ml., vsi AO Mojstrana, 6.–8. julija 1970.

DVAKRAT PREK MONT BLANCA

STANE BELAK

LA POIRE

kristalnočistega neba se smeje sonce. Gore vabijo. Popoldne po povratku z Mt. Blanca zopet okupira Boro Andréa Contamina z željo, da bi dobila dovoljenje za vzpone v južnih pobočjih Mt. Blanca. Na muho vzameva dve najtežji smeri preko Breuve – smer Major in La Poire. Čeprav komaj dober dan po novem snegu, se Contamine nazadnje le omehča in Boro se popoldne samovšečno prireži med šotore, kjer lagodno preživljamo preostanek popoldneva. Sneg po grebenih Rdečih lgel (Aig. Rouges) naglo pobira. Tudi južna montblanška pobočja, upajmo, bodo že jutri godna za naš obisk. Naredimo podroben načrt in pripravljamo opremo.

Obe turi štejeta med velike ture v Alpah, in kar je glavno, Slovenci ju še nimamo na spisku. Čeprav sta bili obe smeri prvič preplezani že pred vojno, nista izgubili ničesar na veljavi. Že dejstvo, da se ju loti vsako leto le nekaj navez, ki ne uspo vse, govori za to. Sloviti Walkerjev steber Grandes Jorasses beleži ob tem tudi po 20 navez v enem samem dnevu.

1300 m visoko južno ostenje vladarja Evrope bo že jutri naš prvi veliki cilj.

Z večerom je vsa oprema in kovačija v glavnem nared. Pogovor se suče le okoli vremena.

Po obilni večerji se pridružimo vrvežu na ulicah. Chamonix pretresajo poki petard in zvoki strumnih francoskih koračnic. Francija slavi padec Bastilje. Vse je na nogah in tako ni z našim zgodnjim odhodom »v horizontalo« nič. Šele precej po polnoči se zadeva nekoliko umiri.

14. julija je vreme kot naročeno. Dopoldne v hudi vročini urejamo še zadnje malenkosti. Po kosilu odrinemo proti žičnici.

Ko odhajava iz zgradbe ENSA, zakličejo za nama – »Banzaj!« No, upajmo, da ne bo treba jemati dobesedno tega bojnega krika japonskih kamikazov.

Spodnjo postajo velike žičnice na Aig. du Midi oblegajo trume turistov. Vse je praznično, temperatura pa taka kot kje na Havajih. Med vso to pisano množico učinkuje naša četvorica v opremi za visoke gore dokaj samosvoje. »Shrambe« na ramah pripomorejo, da po zakonu o vztrajnosti kmalu dosežemo blagajniško okence in vhod na peron. Nekaj po dveh nas velika nihalka ponese ledenikom naproti. Pod nami ostaja Chamonix kot veliko mravljišče.

To pot je sestop v Belo dolino (Vallée Blanche) pravi sprehod. Kako so razmere lahko različne v visokih gorah! Za razliko od zadnjič korakamo danes v pošastni vročini preko ledenikov. Velike množine novega snega so zasule ledenik tako, da razpok ni videti. Kar nenavezani složno rinemo pod vzhodnim ostenjem Mt. Blanc du Tacul proti sedlu Col de la Fourche. Tam v zavetju velike granitne igle čepi pločevinasto zavetišče.

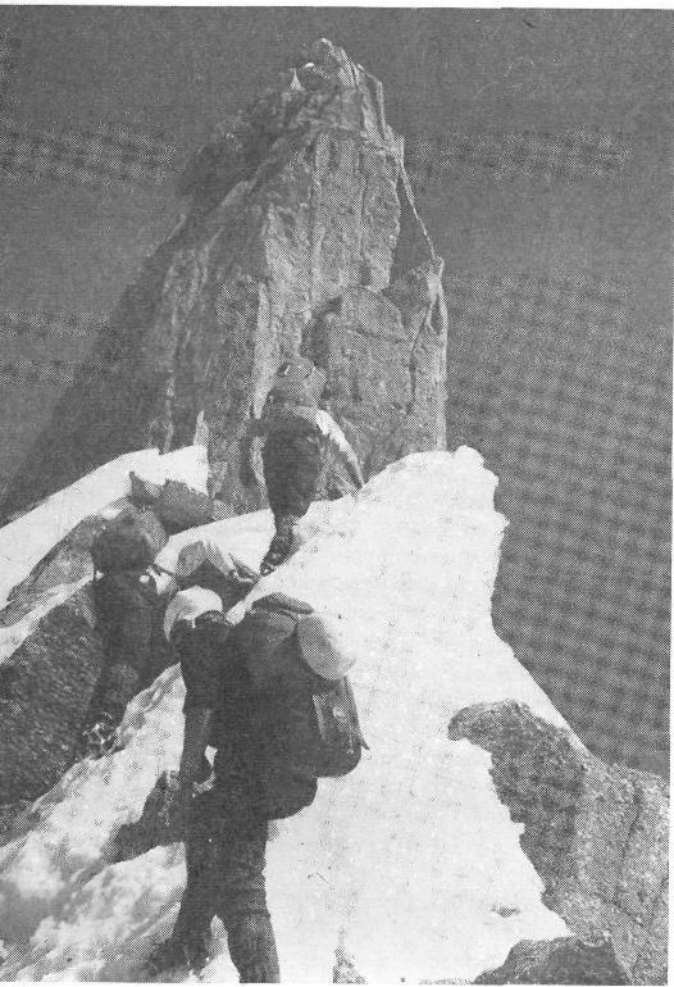
Ko zavijemo pod granitnim stolpom Grand Capucina na desno, iščemo z očmi v previsih drobne človeške mravlje, katerih klice prinaša veter nekje z višin. Kje vse si človek ne utre poti! Toda naša pot drži dalje preko razmočenih snežnih planjav tja, kjer se izza nasekanega grebena poganjajo v nebo orjaška Brenvina pobočja. Dohitimo družbo špancev, Norvežanov in Bolivijcev, ki so nam tovariši v ENSA in so enako kot mi namenjeni na Col de la Fourche.

Po dveh urah čofotanja po razmočenem snegu dosežemo vesino, ki drži na sedlu. Zaženemo se v hudo 200-metrsko strmino kar na divje, saj nas od neučakanosti raznaša. Na grebenu se šopirijo ogromne granitne cigare, ki dajejo sedlu tudi ime – vilice (Fourche). Toda za nas je pomembnejše dejstvo, da bivak že zasedajo Nemci in nimamo nobenega upanja za kolikor toliko udobno prenočišče. Brez pomisljanja

se odločimo za takojšnje nadaljevanje ture. Ta odločitev nam lahko le koristi, saj nočni mraz oklene kamenje in led, ki sicer predstavlja veliko nevarnost v tem ostenju. Kar z mostovža pred bivakom se ob vrveh spustimo v snežni žleb in nato navzdol v okrešelj ledenika Brenva, kjer opravimo vesel visokogorski piknik. Prava prešernost visi v zraku. Počakati moramo, da sonce izgine za visoki montblanški vrh, kajti hoja v taki vročini je brez smisla. Tišino motijo le mogočni ledni podori.

Onkraj zelene doline Val Ferret se v popoldanskem soncu blešče snegovi Grand Paradisa. S svojimi ledenimi in ne predrznimi vrhovi se nekako pomirjajoče odraža na brezoblačnem nebu. Kot v črnobeli tehniki kipita pred nami v nebo Bela in Črna Iгла (Aig. Blanche in Noire) v grebenu Peuterey. Enako kot mi se tudi sonce nekam lenobno premika proti ostri rezi, ki drži na vrh Mt. Blanc de Courmayeur. V bivaku bo danes tudi brez nas stanovanjska stiska. Vedno nove naveze ležejo na greben. Kajpak! Nenadno lepo vreme je nagnalo v višave vse, ki imajo v načrtu visoke cilje.

Ko se vroče sonce pogrezne za grebene, dobi scenerija hladen pridih. Pričnemo se pripravljati za odhod. Resnost zamenja prejšnjo veselost, vendar optimizem ne izgine. Sneg, ki se naglo osrenja, še ne nudi udobne hoje, vendar se napotimo na zanikrno sedelce, ki zaključuje sicer izraziti snežni raz stebra Brenve.

Prek Col' de la Fourche
v Brenvo

Foto S. Belak

Ob sedmih, ko se Brevina pobočja že v globoki senci, ga dosežemo. Onstran 200 m globokega okrešlja prebada nebo granitni kolos Grand Pilier d'Angle, kjer je vpisal svoje ime alpinistični fenomen Walter Bonatti. Na levi mrzlo bode v nebo severna stena Aig. Blanche de Peuterey s svojim visečim ledenikom. Koliko še neuslišanih želja in načrtov! Človek bi moral živeti stoletja – in to nevarno živeti! Toda vse presegajoča prikazen silnih Brevinih pobočij nadkrili vse drugo. Mešani svet skal in ledu kipi v temno nebo. Že površen pogled ugotovi, da ne bo šale v tej steni, kjer se poleg že običajnih tehničnih težav javlja še druga, za nas še resnejša nevarnost – padajoči led. Dve mogočni ledeni barieri visita nad praznino. Nekaj sreče mora človek vsekakor imeti v taki steni. Zato le spoštljivo k njej!

Vrhovi gora zlato žare v večernem soncu. Nas čakajo še obširne prečnice preko pobočij, da bomo dosegli pravi vstop. Ko načenjamo prve raztežaje, lega na gore noč. Granitna stena v la Poire se v nastajajoči temi odraža med ledovjem kot velika črna kaplja.

Neskončna so snežna pobočja, ki jih moramo prečiti. Čez dan so jih razorali plazovi z globokimi žlebovi. Človek se nehote stalno ozira navzgor, kdaj bo zagrmelo. V nastopajoči noči zmrzal opravlja vlogo našega zaščitnika. Mraz vklepa skale in led v molk. Čakale bodo sončne toplote, da jih bo premaknila in pahnila nizdol.

Viseči led naju tira v pecelj Hruške (la Poire)

V strmini pod seraki

Foto S. Belak

Toda takrat moramo biti že visoko.

Naglo napredujemo. V varljivem mraku skušamo priti čim višje. Ko prečkamo globoke žlebove, se v srca naseli nemir, kajti zgoraj na robu stene vise ogromne ledene mase, ki se lahko vsak hip zrušijo. Čez najnevarnejše odseke gremo z mrzlično naglico – čeprav tudi to dejstva prav nič ne spremeni.

Nato se ločimo. Mitja in Marjan zavijeta naravnost navzgor v ledeno strmino smeri Major. Naju čaka še cel kilometer prečnic preko strmih vesin. Pobočja so trdo zmrznila. V trdi temi hkrati napredujeva. Zdi se, kot da se ledeni pregradi sklanjata nad naju. Kljub temi telo čuti izpostavljenost. Noč brez meseca nama bo onemogočila plezanje. Poiskati morava mesto za nočitev.

V zavetju previsa odkrijeva primerno mesto, vendar je treba prostor najprej pripraviti. Zavarovana na klina kleševa led in valiva kamenje v globino. Ura se naglo nagiba na polnoč, ko se umiriva v najinem »komfortnem« stanovanju. Še pozno v noč slediva utripajočim signalom avionov, ki preletavajo Mt. Blanc. Včasih prižvižga z višav skala in le snopi isker označujejo njeno naglo pot v globino. Mraz pritiska. Drgetaje pričakujeva jutra.

Kmalu po polnoči se prično na ledenikih utrinjati drobne kresnice. Naveze se odpravljajo na ture. Tu velja odhod sredi noči toliko kot pogoj za varno vrnitev. Midva imava nekoliko naskoka. Toda kljub temu se pričneva odpravljati že ob treh. Ko se na obzorju prikaže prvi sij zarje, odrineva.

S tesnobo zapuščava varno zavetišče in zaplezava v širok žleb, ki je zasekan med smeri Major in la Poire. Sneg zamenja grd led. Da bi dospela v skale Hruške (Poire) morava prečiti ves žleb, skozi katerega drvi vse, kar se utrga nad njim. Tesnobne minute minevajo v pričakovanju katastrofe. Nočni mraz pa drži vklenjene nevarne sile. Še opaziva ne, kdaj se stori dan. Končno doseževa ramo v spodnjih skalah Hruške. Smer je dobila ime po hruškasti obliki skalne stene, ki se kopna kaže med ledovjem. Tu preko so leta 1936 izpeljali eno najlepših smeri v Mt. Blancu.

Po zadnjem snegu tudi vroče sonce še ni utegnilo otopiti ledu in snega. Tako naju sprejema stena v dokaj slabih razmerah.

Že pri prvem raztežaju naju doseže sonce. Okolica se zdi kot zlata, kajti rdeči montblanški granit plamti kot požar. S soncem prihaja toplota, da kri živahneje zakroži po telesu. Veselo se spoprimeva z goro.

Menjajoč se v vodstvu prosto plezava kvišku. Težave, ki nastopajo, je še možno premagovati brez železja. Naglo napredujeva. Poči in poličke so še vse zaledenele, zato se zamujava. Toda sonce je z vsako minuto močnejše, povsod se scejja voda. Čudoviti dan in dobro počutje naju ženeta kvišku tako, da se že okoli devetih bližava vršnjim skalam Hruške, ki jih imenujejo tudi »pecelj«. To je ozek vezni grebenček z gladkim pobočjem. Zadnji raztežaji pod pecljem postajajo vse težji, tako da pridno uporabljava kline. Levo od naju visi zgornja ustnica lednega odloma. Imava srečo. Danes se še ni odkrušil niti drobec z njegovega sicer že močno nagnjenega čela. Ob desetih doseževa pecelj, ki nama postreže s svojevrstno zagato z ozko razpoko v granitnem razu, po kateri se drug za drugim v potu svojega obraza spraviva na vrh. Pogled na jug in proti vzhodu je veličasten. V globini pod nama se zaganja srebrno megleno morje ob divje razpokani ledenik Brenva. Še dalje proti vzhodu se megleni jeziki plazijo ob črnih pobočjih grebena Rochefort in mogočnih Grandes Jorasses. Dosežena višina je že tolikšna, da pogled prosto splava tja čez v Wallis, kjer plavajo nad višinskim čadom mogočni kolosi Mt. Rose, Grand Combina in Weiss-horna v družbi z ošiljenimi konicami Matterhorna in Dent Blanche. Fantazija svetlobe in senc se niza dalje proti jugu, kjer v blišču svetlobe nad meglenim morjem Aoste vstaja Grand Paradiso.

Človeku se zarosi oko, najbrž ne le zaradi odboja svetlobe.

Ker je zgodnja ura in sva dosegla precejšnjo višino, se nameniva k počitku v razpoki vršnjega pobočja, za katerega meniva, da ga ni več kot za vzorec. Računava, da bova opravila z njim, kot bi trenil, kajti popačena perspektiva približa zgornja pobočja, da bi jih dosegel z roko.

Na vrhu Mt. Blanca 1. 1969 (od leve: Manfreda, Krivic, Košir, Belak)

Foto S. Belak

Toda vročina nama zagreni že prve trenutke počitka. Kot omamljena zopet zadrigneva nahrbtnika in odkolovrativa dalje. Čudoviti svet pod nama se razblinja. Vročina ubija voljo in telo. Prvi raztežaji naju vodijo po razmočeni strmini naravnost navzgor proti veliki granitni cigari, ki štrli sredi skalnega otoka. Toda kmalu spoznava, da sva se v razdalji uštela. Raztežaji se nizajo, skalna igla pa kot bi se odmikala. Kje so še vršnja pobočja! Pogled navzdol odkriva v silni globini gozdove Aoste. Meglo je popilo vroče sonce kot žejna zemlja kapljo vode.

Vsi vrhovi so že pod nama. Tu človek resnično čuti, da pleza po najvišji gori Evrope. Toda najini občutki so vse bolj medli. Zdi se nama, da sva v krušni peči. Pogled navzgor odkriva nespodbudno sliko velikega lednega odloma. Zgoraj se na modrem nebu odraža 50-metrška ledena giljotina, ki se za najine pojme vse preveč nagiba nad pobočje, da bi bila mirna. Imam zoprno občutek, da sva kot miš v pasti. To je plezanje za živce. Na takem vzponu občuti plezalec izjemne psihološki pritisk, ki daje takim turam svojevrsten pečat. Toda slej ko prej je hitrost v takem svetu edina možnost, da zmanjšaš objektivne težave iz »maksimuma na nekoliko manjši maksimum«.

Ko zaplavava v granitne plošče skalnega otoka pod cigaro, se nekoliko sprostiva, saj pogled na viseči led tam zgoraj zapro skale. Medle utvare, katerih vrednost se v trenutku razblini.

Ne nadoma zagrmi s pošastnim zvokom, da zaledeni kri v žilah. Nagonsko se telo prilepi k skalam in čaka na vse odnašajoči ledeni valjar. Potem ga zagledam: Francoski »Mirage« z rdečimi krili, tik nam nama, prebije zvočni zid. Da bi ga grom – pilota namreč! Še enkrat nama prileti nad glavama, potem ga pogoltnjeje megle za Mt. Maudit. Globoko sva segla po sapo.

Po dveh raztežajih doseževa grebenček vrhu skalnega otoka, ki opravlja vlogo lemeža, ko deli plazove na dvoje. Tičiva v vpadnici podorov z ledene pregrade nad nama. Oduren je občutek, ko si izročeni naključju in sreči. Grdo past nama je nastavil Mt. Blanc, opomin na omalovažujoče izjave, ko sva izplezala iz Hruške.

Naglo se morava odločiti, kajti negotovost je prevelika, da bi človek kaj dosti mencial. Gora nama nudi dve možnosti. Lahko greva naravnost navzgor v vpadnici podorov in tvegava najhujše ali pa se čim hitreje umakneva v strmo ledišče pod vrhom Mt. Blanc de Courmayeur in si povečava tehnične težave. Naglo se sporazumeva, da v tako topovsko cev ne greva. Zapodiva se, kolikor dopušča teren, preko poledenele ledene površine, vse razrite od padajočih ledenih mas. Onkraj plaznice se pne neskončno in strmo pobočje, ki drži na vrh Mt. Blanc de Courmayeur. Z nosom ob snegu se ženeva kvišku, kajti tu je vsako varovanje zgolj utvara. Ko doseževa skale, si lahko vsaj navidezno oddahneva. V upanju, da se bova izognila največji nevarnosti visečega ledu pod nama, sva izbrala najtežjo možno pot proti vrhu. Že po prvih raztežajih dvomiva, kaj sva pravzaprav iskala. Prišla sva iz dežja pod kap. Sedaj bova morala prečiti ves ledeni tobogan, nad nama pa ne bo samo 50 m ledene strehe. Za nameček pa bova morala plezati skrajno počasi, kajti strmina je dosti hujša, kot je bila videti od daleč.

Izmenoma se goljufava preko razmočenih ledenih pobočij. Le tanka plast pokriva požled, po katerem se cedi voda. Toda strmina nad nama je neskončna in prav neprijetno izpostavljena. Vedno znova sva razočarana. Namesto 50 m morava plezati 300 m, da prideva do prvih skal. Vendar nikjer ni razpoke za klin. Iz ledu gledajo le

Zavetišče Vallot

Hruška sredi Brenve

Foto S. Belak

izlizana temena granitnih skal. Iščeva prehode in si želiva le to, da bi stala končno nad to prekleto ledeno pregrado, ki že ves dan visi nad nama in nama greni plezarijo.

Končno ob treh popoldne dosežem strm ozebnik, ki zavija naravnost na vrh Mt. Blanc de Courmayeur. Na najnižjem delu naglo zlezeva preko ledenih odlomov v povsem drug svet. Kot bi odrezal, se končuje ledena drsalnica in pred nama je le še neskončno sneženo pobočje do najvišje kupole. Nekaj 100 m od naju prihajajo čez rob stopinje, ki izginjajo zgoraj v bleščavi snega. Mitja in Marjan sta že izplezala. Rešena more in strahov se vlečeva proti vrhu. Blage oblike vršnje kupole še povečujejo optični učinek oddaljenosti. Vročina je pošastna. Ob štirih popoldne si stisneva roke na vrhu – že drugič letos.

Kot roglji bleščeče krone se nizajo kipeči kumulusi okoli bele montblanške kupole. Za razliko od zadnjic je danes celo srajca odveč.

Toda čas priganja. Lepo vreme bo še trajalo, zato je treba izkoristiti možnosti. Še danes morava v Chamonix, kajti po glavi se že pode načrti za novo turo. Naš veliki cilj v Frêneyu. Morda bomo letos še enkrat stali na vrhu Bele gore!

Zapodiva se navzdol. Vallot sameva. Tudi midva se ne zmeniva zanj. Nehvaležnost! Drviva navzdol. Sneg spremenjen v kašasto brozgo naju požira. Precej preko kolen se ugrezava, ko se bolj valiva kot hodiva čez Grand Plateau. Temperature so tropske. V slabem tednu dva ekstrema.

Na Grands Mulets se nama pridružijo še Španci. Drvimo v dolino. Za nagrado zamudimo zadnjo gondolo iz Plan de l'Aiguille. Torej peš v Chamonix. V slabih štirih urah divje jage z vrha Evrope kar padeva v ENSA. 3800 višinskih metrov z vrha, po težki turi, nama potrjuje, da sva v izjemni formi. In še eno veselje ta dan: tudi večerjo sva zamudila!

Majhna cena za tako doživetje.

DENT D'HÉRENS

BINE MLAC

Južna stena Dent d'Hérensa je antipod severne ne samo geografsko, temveč tudi po karakteristikah. Okoli leta 1958 so gorski vodniki iz Valtournanča in Breuila (Gino Costa, Francesco Cavazzini, Grato Maquignaz, Antoine Gaspard) popravili smer O. Reya in v kombinirani skali izpeljali direktnejšo. Smer je polna ekstremov. V senci je neverjeten mraz, na soncu pa obupna vročina ter stalni plazovi snega in zapadnega kamenja, ki delajo to smer izredno tvegano in nevarno. Primerjajo jo s severozahodno steno Barres des Ecrins. Smer ni modna. Takšna bo verjetno tudi ostala.

ionski greben na Matterhornu. Plezam počasi, saj se mi danes nikamor več ne mudi. Prijatelj Den je nekje daleč nad mano, mogoče že v novi leseni kočici pod vrhom Pic Tyndala. S snežišča prestopim na poličko, po navpični počki preplezam skok in se zaustavim na majhni poševni ploščadi. Sam sem, okoli mene mogočne gore in v meni veselje, da bi vriskal še in še.

Temne stene, odete v neskončne vesine ledu in snega, v meni neukrotljiva želja za belimi vrhovi, povsod bi rad bil. Pogled tava okoli in nikjer se ne more zaustaviti. Ogledat si hočem tudi starega znanca tam nad Breuilsko dolino, njegovo mogočno južno steno, sedaj še samo (nepozaben) spomin. Sedim naslonjen na nahrbtnik in gledam, gledam.

Temna noč je, ko s prijateljem zapustiva majhen šotor in se, v skokih čez potočke, ženeva na pot k velikanu. Kmalu so za nama strmi travniki. Ko blodiva po more-

nastih strugah, sem vesel prvih večjih snežnih otokov. Tudi ledenik je danes zjutraj zgodaj zbujen. Veliki seraki grmijo čez skalnat skok tik pod njegovim iztekom in se zaustavljajo nekaj desetih metrov pod nama. Začuda sva mirna, kot da se to naju sploh ne tiče. Nekaj časa še hodiva po robu ledene soteske in končno se zaustaviva pod steno naših tukajšnjih prvih večjih želja, pod mogočno južno steno.

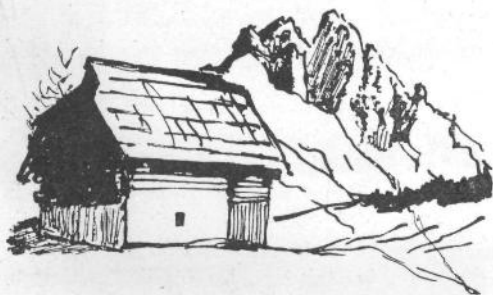
Pred desetimi leti so čez strma snežišča in navpičen granit valdostanski gorski vodniki izpeljali drzno smer in jo posvetili mlademu možu gorniku, ki je tu živel za gore. Nekje je zapisano, alpinist se rodi tako kot pesnik ali pomorščak in ni mu pomoči, do kraja se mora posvetiti stenam. Tu stojiva in tu čez želiva priti. Začneva. Najprej čez obrobno zev v črn strm led! Stena naju priklene v svoj objem in prisili, da pohitiva. V krajni počti tik pod prvimi skalami se odločiva za krajši počitek. V teh neskončnih dimenzijah južne stene se počutiva kot brodolomca. Zrak zatrepče, sikne čez pobočje in že zdrve ogromne mase snega v osrednji ozebnik. Beli pekel je samo slabih stopetdeset metrov daleč. Po okrešlju vsakokrat zagrmi, kot da bi pokalo na desetine topov. Midva imava druge skrbi, západno kamenje in ledene sveče, ki jih je več stotin metrov višje zbudilo sonce. Den preči po skalni plošči in strmlem ledu pod navpično ledeno grlo. Zgrešila sva, bolje bi bilo desno na greben. Dialog pretrgajo prvi jutranji žarki, ki žgo od minute do minute neusmiljeneje in pošiljajo vse gostejše plazove kamenja in ledu. Tik za glavo mi prileti lepa kamnita plošča in se odbije, za las, las..., tudi prijatelju enako. V nekaj sekundah sva istočasno na vrhu prislonjenega stebra. V smer prideva zopet po ostri snežni rami. Ko jahava čez, proživa ves čas plaziče, ki hitro rastejo v prave plazove.

Z mešanimi občutki stojiva v strmini do kolen v snegu. Zdi se mi prenevarno misliti o nevarnosti. Sicer pa bi bil povratek v sedanjih okoliščinah nemogoč. Raztežaji se mi zdijo brezkončni. Čim pridem do Dena ali on do mene, za nama odgrmijo velikanske gmote lepljivega, mokrega snega. Iščeva skale in naj bodo še tako majhne, čim sva pri njih, že sva prepričana, da nama gora nič ne more. Kot kost je led trd. Levo in desno kar naprej teče bela kaša. Ne želiva si »poplav«. Hočeva plezati po skalah, pa ni važno, če so krušljive, navpične ali mokre, važno je, da so skale. Končno skale! Svetlo rjavkaste, mokre, deloma v krpicah ledu, a zato tako domače. More še ni konec. Hladen veter, levo in desno snežni jeziki, kot čolni v slapovih granitnih plošč. Neusmiljeno naju zebe. Še in še tisti stari klic »pridi«, in zopet plošče, počti in stolpci, kot v začaranem krogu.

Ko mislim, da bo že konec, mi krušljiva poledenela prečnica vzame neznanško veliko časa. Vrvi so trde kot žica, ne zvijajo se več, oglašča se utrujenost, živčna izčrpanost, opozorilo na skrajno previdnost. Veter divja vse močneje, kot da bi hotel odtrgati prijatelja z navpične plošče. Nič več ne more gledati od ledenih igel, ki slepijo in povzročajo bolečine na koži. Zato naprej k soncu. Končno najdeva pod velikansko opastjo šibko točko. Skobalim se čez snežni skok, pravzaprav me prijatelj porine. Na soncu sva in na vrhu.

Zadremal sem, zbudijo me glasovi naveze, ki gre mimo mene, naprej proti vrhu gore vseh gor. Tudi sam moram naprej, saj se dela že tema.

Dent d'Hérens, spominska smer Camillota Pelissiera. Plezala Danilo Cedilnik – Bine Mlač, AO Lj. Matica, dne 17. 7. 1969.

VEČER IN NOČ, JUTRO IN DAN

DR. BIBA KLINAR

Upoznem popoldnevu avgusta se mi zdijo šotori na segreti granitni ploščadi kot metulji, ki se z zastrtimi krili branijo fosforirajoče svetlobe iz okolnih ledenikov. Zadnja odhajava iz taborišča.

Že onkraj vasi so travniki mlade trave, med katero cveti vijolični žafran, v senci zahodnega sonca. Še istega dne morava do kože, vzdane v črn greben, ki je, med zlomljenimi seraki obeh ledenikov, podoben hrbtu nasršene živali.

Tam, kjer morena odriava zemljo v dolino, sva zgrešila pot. Vračava se po robu peščene dlani, koder se zbira voda v veliko zeleno oko.

Ko najdeva stezo, postanejo najini koraki vsklajeni kot utripanje škorcev, kadar odletavajo v jatah od nas iz jeseni. Pogovarjava se o stvareh, za katere spodaj v mestu, kjer živiva, vselej zmanjka časa. Tudi zato imam rada ta večer, veliko rajši kot kasne ure dneva, ko se temnijski kanali v črevesju velikega mesta.

Na polovici poti umolkneva. Začenja se tisti del dneva, ko v dolini odzvonijo zvonovi marijo in se sence, pripete ves dan k tebi, raztopijo v tla. Zarja prestavi zlata gnezda med bandera, ki jih večerni veter, kot rožnate galebe, preganja z zasneženih grebenov. Kmalu se mrak med nama zgosti v črno žico, napeto čez svilen svetlobo iz obeh ledenikov ob vznožju najine poti.

Ko se greben obrne na jug, je noč. Tonetov hrbet se ziblje pred menoj kot črn praprotov list med ploščami kamna, ki se mu iz robov razcveta mah teme. Minil je čas med dnevom in nočjo in z njim je izginil strah, da se utegne samotnost popotovanja sprevreči v osamljenost. Vsakdo od naju ima sedaj svoj večer. Tudi vrhovi naokrog so že izgubili stik s tlemi in med seboj. Spodrezane glave gora visijo s sklonjenega neba.

Zavetišče je tiho in brez luči. Ljudje se težko obračajo po pogradih; nestrpnost je v njih, strah, pripravljenost. Dremavica se zgošča v napetost; nekdo zakriči, prosi – vdihni se skrčijo v majčkena vedra, ki zajemajo iz teme razredčeni zrak. Naenkrat jih zagledam kot pisane balončke pod stropom, že naslednji hip se razpočijo in krč popusti. Budilka strese malo čez polnoč.

Kmalu smo zunaj. Mraz je. Ko se zadnji še navezujemo, se prvi že pomikajo v strmino navzgor. Gaz je razsvetljena z obločnicami čelnih svetilk. Raztegnjena vrsta luči se pred nami pomeša v odsev gostosevcev iz neba. Nekdo je razklal led in sedaj išče pod njim vodo za čutaro. Dan bo vroč in dolg. Zdaj pa je mraz, zelo mraz. Poskušam seštetati ure do sonca, pa so misli prepočasne, da bi lahko lovile številke. Izginja radost in ostaja napor.

Menda plezam po belem zvoniku. Oprijemljem se togih svetnikov; pod menoj čaka množica, – škofovska palica mi zdrse iz rok, – padam. Spet sem zgrešila stopinjo, kolobarji svetlobe poplesujejo naokrog, preden znova ne ujamem ravnotežja. Kaj je to? Prekratka noč, mraz, vedno hujši mraz, – višina? Tega se bojim. Še vedno je Orion na jugu. Zima? Ne, s težavo se spomnim, da je v dolini avgust.

Počasi me mraz skrči v zgrbančen meh svilenega papirja, ki lebdi v modrem olju. Z velikimi škarjami je nekdo, z belo popleskanim obrazom, razparal meh v trakove in iz njih zgnetel belega dojenčka. Pestujem ga in mu govorim o zmaju v črni votlini. Pod menoj se udro tla, – za boga –, ne da bi se ozrla, vem, da sem stopila v belo brazdo, ki je spodaj prazna. Spet spim. Ne, zbujena sem. Še premikam stopala kot tisti pred menoj, toda čeprav je telo brez teže, se zaskoči vsak gib, dokler ga z muko ne dokončam. Potiho zgovarjam besede, a jih nikadar ne zložim v stavek.

Čez dolgo se noč razredči v mrak. Kolona se ustavi in utrne svetilke s čel. Spet zagledam pobeljene obraze pred seboj in nad mano, kako strmijo v zelenkasti pas svetlobe zgrizen od črnega roba gora na vzhodu, od koder mora vziti sonce. Hitim dihati, dokler stojimo; glavo sklonim med roke, prekrižane nad cepinom in z upog-

njenim hrbtom čakam, da bo sonce tokrat vzšlo s krikom novorojenca. Toda sonce vsak dan in vsak hip nekje tiho, brez glasu potegne za seboj pisani rep luči skozi odprto okno dneva. Takrat se mi iz naročja skotali poslednji klobčič sinjega mraka in z rokami objamem lesketajoči se kožuh bele, komaj rojene živali. Vzravnam se. Dan je. Kolona se pomakne naprej.

Sedaj je vsa moja prihodnost korak, za njim drugi in potem znova prvi in drugi; odslej nimam nobenega cilja več, samo koraka: prvega in naslednjega.

Koder se strmina vzpne, je prvi korak kratek in drugi še krajši. Med obema se majem kot vrhovodec v zraku, da me ne odnese iz vdolbin stlačenega snega.

In potem smo na sedlu. Navdušenje je veliko. Moji očesi sta le odprtini stroja, ki jima neznanec poveljuje, naj z razprtimi vekami posnameta vrhove gora na filmski trak, zvit v moji lobanji. Nekdo našteva imena gora na severu, na jugu, na vzhodu in na zahodu. Med njimi slišim ime gore, ki jo že dobro poznam, in nato še enkrat znano ime druge. Njima se nasmehnem.

Od sedla navzgor spet štejem korake: prvi in drugi. Kjer se greben zoži in zledeni, domam k prvemu – pazi in k drugemu – pazi. Z levo dlanjo se oprijemljem za zrak na eni, z desno na drugi strani gore. Pod vrhom se skala ogoli. Zdaj so zobje derez goloblji krepeljci, ki z njimi plezam čez strešnike, položene do slemena na sonce. Na vrhu se zagozdim med kamnite bloke. Danes je to vse in dovolj.

Vračamo se čez raztegnjeni vrh po drugi strani navzdol. Sonce je med tem strdilo vrhnje plasti snega v biserne kroglice in po imenitnih ležajih spodrsavamo v strmini. Nizko pod sedlom blodimo v gorišču konkavnih zrcal, ki zbirajo belo svetlobo dneva v en sam žarek in nas natikajo nanj. Sedaj je vročina huda. »Čimprej od tod,« meni Tone, pa vendar ne sleče niti kosa obleke. »Za nalašč,« pribije, »ker me je zjutraj tako zeblo.«

Zvečer čakam, da se zmrači vrh naše gore. S sklenjenimi rokami molim k najinemu bogu.

Dan je končan. Med toliko nedokončanimi v svojem življenju ga imenujem srečnega.

K ORGANIZACIJI ODPRAV V TUJA GORSTVA

ING. P. ŠEGULA

o organizacija te ali druge dejavnosti steče in je še vsa v povojih, jo ponavadi spremljata naravna nezaupljivost in bolj kot ta upi in želje vseh, ki žele, da se neko početje premakne z mrtve točke.

Prav to bi lahko rekli k organizaciji odprav v tuja gorstva, ki je v zadnjem desetletju dosegla velik razmah. Od skromnih začetkov in umirjenih želja – Himalaja je bila še pred desetimi leti skoro nedosegljiv cilj – so dosežki in uspehi odprav kmalu prerastli začetno utesnjenost. Še leta 1963 je bila odprava v Kavkaz velik dogodek tudi za javnost, danes pa marsikdaj že premišljamo, če se še »izplača« drugič zapored obiskati Hindukuš, čeprav je tam nepreplezanih vrhov na pretek. Vse gre po poti bujnega razvoja, včerajšnja resnica je danes že stara šara, prijemi iz leta 1965 so že nerabni.

Seveda velja to le v grobem, paziti je treba, da današnji posegi s koristnimi novostmi ne porušijo tudi tistega, kar mora iti z nami tudi danes in jutri. Izkušenj in nekaterih resnic ne gre zametavati, saj so plod dolgoletnih izkušenj vse planinske organizacije. Če pogledamo za deset let nazaj, opazimo predvsem veliko decentralizacijo, čeprav o centralizmu v negativnem pomenu besede tu skoro ne more biti govora. Kjer nič ni, še vojska ne vzame, pravijo stari ljudje. Tudi PZS okrog leta 1960 razen sposobnih

alpinistov in organizatorjev, razen ciljev in želja ni imela česa vzeti v roke. Togi finančni in družbeni odnosi niso dopuščali šarjenja poedincev, vsak podvig je bilo treba začeti in vzpeljati iz centra, izbrati cilje in ljudi, ki naj jih uresničijo. Centralno je bilo treba zbirati sredstva do poslednje žlice in se hkrati boriti za devize, za dovoljenje, da jih odprava lahko ponese s seboj v daljnje gore.

Izbor kadrov je bil morda nekoliko tog, ko si je KOTG kot delovna komisija PZS prizadevala, da pritegne sposobne alpiniste iz vsega slovenskega območja. Te politike še danes vsi ne razumejo, še vedno je celo tisti, ki jim je odprla možnosti, ne cenijo dovolj. In vendar je to bila politika »odprtih vrat« za vse sposobne, njej se imamo zahvaliti, da danes skoro ni večjega AO, v katerega vrstah ni alpinistov z odpravarskimi izkušnjami. To mlademu naučakancu, ki ima dobre pogoje zavoljo pripadnosti temu ali onemu večjemu AO, lahko zveni prazno in brezpomembno, v resnici pa je iz naših vrst odpravila komplekse manjvrednosti manj bogatih in skromnejših AO. Danes imajo ljudi, ki lahko samostojno razmišljajo o podvigih, katerih se nekdaj niso lotevali niti v programih.

Združena s centralnim vodenjem odpravarstva je bila večja kompetentnost PZS pri izboru vodij odprav, k čemer so sodili tudi praktični ukrepi o pripravah, zdravniški pregledi in pregled, ali kandidati ustrezajo tehničnim pogojem.

V glavnem so to normalni prijemi, ne le pri nas, temveč povsod tam, kjer gre za odprave, ki jih finansira določena planinska organizacija. Po drugi strani v deželah, kjer dopuščajo, da se odprave oblikujejo po načelih poznanstva med člani, mecenji zahtevajo določena jamstva, tako kadrovska kot materialna, preden v lonček odprave spuste svoj obolus. Mnogo odprav po svetu organizirajo armade, tam seveda tudi priprave potekajo v vojaškem slogu in je armada preko (svojega) vodje odprave tista, ki določa o udeležbi na podlagi uspehov in lastnosti kandidatov.

Od našega prvega Hindukuša dalje je tudi PZS sprostila svoja stališča s tem, da za odprave, katere organizira kot svoje odprave, razpiše mesto vodje odprave, slednjega pa pooblasti, da po svojem preudarku zbere moštvo, ki se mu zdi najprimernejše za uspešno izvedbo podviga. S tem je optimalna demokratičnost, čeprav seveda obstaja možnost večjih osebnih privilegijev in zlasti možnost, da se bo organizator pri izvedbi zahtevnejših odprav rad ponovno obračal na zmagovito moštvo, ki se je že izkazalo, ter s tem nehote postavil v ozadje druge kadre.

Pojavila se je še tretja oblika organizacije odprav. Določena društva sama sprožijo akcijo, zberejo se kandidati in zberejo vodjo ali pa vodja poišče sodelavce. PZS formalno preko KOTG opravlja samo funkcijo posredovalca, išče diplomatsko pomoč, organizira nekatere kroge v republiki in v industriji. Seveda se je pokazalo pri teh odpravah poleg dobrih strani tudi nekaj slabih. Kaj rado se namreč primeri, da odprava po vseh začetnih blagoslovih pred odhodom ugotovi še razna pomembna dejstva; manjka ji nekaj milijonov dinarjev, devize, oprema itd., kar potem PZS »pričara« iz vseh mogočih predalov. Grobo povedano, diši ta sistem po znani anekdoti, ko berač h gumbu išče še srajco. Vendar korajža velja, tudi takih pobud ne gre zametavati, saj se ob njih do maksimuma razvija samopobuda in pridobivajo izkušnje.

Nepravilno bi bilo, če bi se sedaj ustavili in bili zadovoljni z dosežki, nič pa ne bi ukrenili za nadaljnjo izpopolnitev.

Zadnji dve leti in zlasti letošnje leto sta pokazali, da je v interesu odprav vendarle potreben nek usmerjevalni centralizem. Povsem sproščena pobuda skriva veliko nevarnost, da se hkrati pojavi več odprav s podobnimi ali različnimi cilji, ki pa so vse navezane na (več ali manj) iste izvire sredstev. V tem primeru pride do nepotrebnega podvajanja vlog za pomoč in do nevarnosti, da mecenji ne bodo več voljni dajati podpore, češ »zmenite se med seboj«. Jasno je, da so sredstva omejena. Če jih delimo, naše odprave kmalu ne bodo več presegale boljših skupinskih podvigov, ker sredstev za nekaj večjega in izdatnejšega ne bo. Stvar lahko razvedeni tako, da bo PZS nemočna takrat, ko se bo hotela lotiti česa večjega, res kvalitetnega. V skrajnem primeru bo celo morala delati red in v uvajanjem discipline utegne priti na glas, da uporablja nedemokratične prijeme.

V tem smislu je naloga PZS, oziroma KOTG že jasno določena.

Kanalizirati je treba vso odpravarsko dejavnost na ta način, da KOTG vsako jesen, najkasneje do oktobra vsakega leta razpiše natečaj za odprave v naslednjih dveh letih. Natečaj lahko zajame centralno planirane akcije in akcije, ki jih samostojno pripravljajo PD oziroma AO. Hkrati z razpisom je treba jasno opredeliti, kaj PZS želi, kaj so njene pravice in kaj so dolžnosti ter pravice odprav. Pokazati je treba osnovne tehnične in kadrovske pogoje ter pogodbene obveznosti hkrati s sankcijami.

Ukrep nikakor ni birokratske narave. Iz izbora je treba na podlagi predloženih programov in jamstev izbrati tisto, kar obeta največ, poskrbeti, da bo akcija tudi v primeru, ko se odločimo za več odprav hkrati, imela upanje na izvedbo, tako glede na diplomatske posege, iskanje sredstev in vse drugo. Jasno je že sedaj, da Slovenci ne zmoremo več kot eno solidno odpravo na leto. Meja je predvsem v financah, še posebno če pomislimo, kako skromne so dotacije, s katerimi PZS finansira vso svojo bogato dejavnost, v kateri so odprave le ena od dejavnosti, ki povrh nima niti masovnega značaja, vsaj ne v neposrednem smislu, kakor je tudi res, da odprave močno vzpodbujajo mladino in alpiniste ter celo določene veje znanosti.

To so poglavitna vprašanja pri organizaciji odprav na Slovenskem. Obstoj KOTG je v tem smislu nujen, najti pa bo morala več delavoljnih delavcev, ki bodo pretežno mero svojega dela posvetili navidezno obrobnim in manj važnim nalogam: obdelavi in študiju materialov, zbiranju podatkov, določanju in vrednotenju ciljev, iskanju sredstev zunaj PZS, predvsem z uvajanjem večje podjetnosti in samoiniciativnosti.

Na teh in podobnih področjih je bilo doslej kaj malo (ali nič) narejenega, obenem pa že mnogo zamujenega.

Obupavati seveda ni treba, edino, kar si lahko želimo, je to, da naj ima UO PZS v bodoče kar se da srečno roko pri vključevanju prostovoljnih delavcev, ki bodo dali na voljo svoje zmožnosti in ki jim bo sleherni uspeh naših odprav tudi osebni uspeh.

MOJE SMUČINE

VITOMIR SMOLEJ

Lahko bi napisal: dober smučar, dobra oprema, pa naši Julijci, ki so tudi – dobri, to je turna smučarija.

Pa to ni vse.

Zato raje napišem misli, ki mi jih vzbudi pogled na naše gore, ko spomladi – kot marsikdo drug – koprnim v dolini in čakam nedelje, da me študij in podobne stvari spuste z verige.

Vidim, kako se pri Nomnju odpre Bohinj, in v mislih božam Podrto goro, ki žari v opoldanskem soncu. Tam na robu stoji ‚Zverinjak‘ na Komni. Bogvedi, ali je kakšen znanec... Ah, seveda bodo, ko je tako vreme. Rodica, nič ne pomaga, če se skrivaš, enkrat bom tudi pozimi zlezal nate, pa kar cel greben bom moral dati skoz, vse od Ratitovca recimo... Ratitovec, pa naši Zmaji... Sivi Volk si je pač vzgojil krepak zarod; kaj vse so – in še bodo – tam gori počenjali pozimi. To je zelenjava stara štirinajst, petnajst let, pa ti prenaša mraz, sonce, pa še nahrbtnike bolje kot marsikdo starejši. Pa na to stran, čez jelovške gozdove, to bi tudi šlo za silo. Skozi gozd... Mogoče je ravno to turna smuka, vožnja skozi smrekove hoste, s kopninami okoli debel, na katerih že poganjajo telohi... Pod smučmi praskajo iglice... Ali pa prod kot takrat na Kotovem sedlu, ko so nama s Fotrom prav pošteno posuli ‚cesto‘. Potem, se spomnim, sva se ulegla na suh grebenček na melišču in se kuhala, sonce pa je pripekalo kot za stavo. Nazaj grede smo se z lvekom zapeljali v Vrata in gledali, kako zahajajoče sonce riše dolge sence v steno. Na ledeniku je že moralo

Z Velega polja – pogled proti Šmarjetni glavi

Foto V. Smolej

biti hladno... Takrat, ko sva s Tatejem za piko na i prišla z Velega na Kredarico, je bilo malo drugače; na ledeniku sem še imel za vsak primer srajco na sebi, da ne bi brez potrebe ‚markiral‘, potem pa sem še to potegnil dol in do Pleše sem prismočal v samih spodnjicah. Je Janko čudno gledal takrat na Kredarici. Pa verjetno nisva bila ne prva in ne zadnja, ki sva skoraj naga prisopihala gor.

Potem sva s smučni pridrsala prav do Radovne, kot takrat, ko smo peljali Ničeta na operacijsko mizo... Tudi takrat je bil sneg prav do konca, pri Lojzu smo ga preložili, se spomnim... Je Bojan takrat Mojstrančanom rekel, da se Niče piše Nietzsche, pa da je prav po slovensko Kregar...

Dosti, dosti, danes je šele sreda, cele tri dni do nedelje. Kam bomo prišli, če se bomo tako globoko zamislili. Pa še izpit imam v petek.

GRINTOVEC

Vidiš ga skoraj od vsepovsod. Meni se zdi posebno mamljiv pozimi, ko se pelješ z nedeljske smučarije in te vedno znova zamika, da bi opustil prerivanje po žičnicah in pobijanje po zaledenelih smučiščih pa se raje odpravil na smučarijo po svoje.

Grintovec bi me s svojim zapeljivo »streho« čakal precej dolgo, pa sem zašel v slabo družbo, ki je moj ‚dober duh, pa slabo meso‘ nek aprilski teden toliko skušala, da sem podlegel.

Fotr, eden od mojih znancev, je tisto pomlad presedlal na kratke dilce. Za novo vero je pridobil še dva, tako da sem samo jaz tisto nedeljo tovoril s seboj svoje 210 cm dolge metalke. Tudi Fotr bo moral priznati, da sem bil precej trdovraten, kar se dolgih smuči tiče. Šele na najino zadnjo – uradno zadnjo – smučarijo sem vzel tudi jaz ‚ta kratke‘.

Za trening sta se nedeljo pred izletom na Grintovec Fotr in pa še en kratkodilčnik Pikec odpravila na Španov vrh. Smučiče, prekrito s pol metra pršiča, sta tako ozalšala, da so se Jeseničani menda komaj upali na sneg. Ko pa so začeli kljub temu orati po „nezorani ledini“, sta jih puščala za seboj kot za šalo.

„Samo iza dobra konja se prašina diže“, je bil logičen sklep in za naslednji cilj je bil določen Grintovec.

Moji trije sopotniki so verjetno veliko bolj doumeli bedo mojih smučk, kot pa sem jo jaz – vsaj sprva. Tako sem bil vso pot deležen raznih tolažilnih besed. Med drugim so me parkrat vprašali, če sem kdaj stehal svoje smučī. Pa me s tem niso bogve kaj potolažili. Prej je bilo njih vprašanje rdeča cunjā biku kot pa tolažba. Svoje smučke so imeli lepo zataknjene v žepe nahrbtnikov. Če si jih pogledal od spredaj, so bili še najbolj podobni angelom, saj so jim krivine tako mīlo štrlele čez ramena. Vsak čas je bilo pričakovati, da bodo zamahnili s perotmi in odleteli.

Da je bil dan kar lep, sem slišal zvečer na radiu. Da je nastopilo že kar poletno vreme. Z vsem srcem se pridružujem tej trditvi. Bila je prav poletno peklenska vročina, brez najmanjšega vetrca. Ta bi naj pregnal vsaj zadušen vonj po »Delialu«, ki smo si ga kracali po koži, kot da pripravljamo piščanca za raženj.

Tako smo okoli poldne prisopihali na visoki vrh, se nekaj časa tresli v vetru, ki je kot navadno začel pihljati takrat, ko nam ni bil potreben, potem pa smo si natak-nili smučke in odrinili.

Sneg se je prediral za pol pedi in prijatelji so uživali ‚kot kure na gnoju‘. – To sem si sposodil od Fotra, pa upam, da ne bo zameril.

Njim je bilo smučanje zelo enostavno. Postavili so se na pete kot smučar za gliser-jem in vijugali, da je sneg kar brizgal za njimi. Z mano je bilo teže. Garal sem kot kovač, divje pluzil, se metal na levo in desno, in se vsakih petdeset metrov z vzdihom olajšanja položil v sneg, ki mi je bil v tisti pripeki nepojmljiva tolažba. Kljub vsemu sem dostojno branil čast dolgim smučem in poleg girland trojice lepo risal še svoje dolge trebušaste zavoje. Nazadnje so mi spoštljivo čestitali.

Ustavili smo se četr̄t ure pri prvi mlakuži in jo osušili. Njena vsebina bi bakteriologa spravila ob pamet, – dobro prase pa vse prenese.

Sedeli smo potem pred kočō na Kokrskem sedlu in se sušili. Ko pa se je zoblačilo, smo ugotovili, da je že prehladno, in kar padli smo po plazū proti Bistrici.

Tu sem doživel prvi pouk o koristnosti dolgih smučī. Oni trije so kot kobilice poska-kali po plazū do gozda in med drevesi do avtomobila, jaz pa sem se motovilil tako dolgo, da sem bil po snežni in sončni kopeli še v tretje moker, tokrat od plohe, ki je začela pršetī iz megla za grebenom.

Ko sem sredi naslednjega tedna z daljnogledom iskal izpod Krvavca naše sledi, jih ni bilo več videti. Zapadel je svež sneg.

Pa nič zato.

TRIGLAVSKA SMUČARSKA TRANSVERZALA

Trasa je Vogel–Komna–Velo polje–Kredarica–Krma. Petdeset, šestdeset kilometrov? Hvala bogu, da ni merila – pa tudi merilca ne – ki bi mogel prav premeriti te daljave. Bil sem bolj ponižen, pa sem se glavnini pridružil na Komni. Prestrašili so me s pisa-njem o lavinskih vrvcāh pa psih in sploh o zimski opremi, brez katere ne bo šlo, pa sem raje izpustil prvi konec, ki ga še ne poznam. Tako me tisti konec poti, ki pelje čez Zadnji Vogel in Konjsko sedlo prek Govnjača na Komno, še pričakuje. Poleg tega se je tiste aprilske dni vreme precej kisalo. Ko smo šli s prijatelji iz Ljubljane, nam je pri Bledu prišla nasproti prava pravcata mrzla fronta, vsa črna in težka od dežja. Ni bila ravno prijetna misel na zasnežene poljane, ki so nas pričakovale.

Ko smo se okoli treh odpravili s Komne, je bilo vreme še kolikor toliko znosno. Za glavnino, ki je bila tisti dan že dvakrat ali trikrat mokra, in prav tolikokrat zgubljena in najdena, je moralo tisto vreme biti pravi med.

Nebo je bilo prekrito z dolgimi zelenkastimi oblaki, ki niso dali niti upati, da bo kaj s soncem. Po svoje je bilo tudi to dobro, vsaj nismo zevali od vročine.

Šli smo z zmernim, prekaljenim korakom, ki mu je dajal na čelu takt Pračkov Ciril, mi pa smo mu kot kaka stonoga sledili. (Tej stonogi so amputirali dvajset parov nog. Prekaljeni bralci potem že vedo, da nas je bilo trideset.)

Pikice, ki so se spuščale po pobočju za kočo Na kraju, so obsfale in nemo gledale naš mimohod. Morali smo biti precej nenavadna prikazen, ko smo v tistem mračnem vremenu počasi izginjali proti Kalu.

Do koč pri Triglavskih jezerih smo prišli okoli šestih, nekaj časa kuharili in kleli peč, ki je pozabila, kje je dimnik, potem pa se zavlekli spat. Glavnina je tisti dan opravila častivrednih dvanašt – mokrih – ur hoje. Tudi jaz se nisem bogve kako branil postelje.

Ponoči sem se parkrat zbudil in pogledal skozi lino, pa odrešilnih zvezd ni bilo: samo mlečnata tema, v kateri so se nejasno risale stene Tičarice. Vsakokrat me je uspavalo butanje vetra ob hišo.

Jutro je bilo neprijetno, prav grozeče.

Človeka je skoraj izzivalno spraševalo odkod ta norost, da gre naprej, namesto da bi se obrnil v postelji in vse skupaj prespal.

Pa človeku družba dvigne moralo, da je kaj. Zdi se mi, da smo se vsi počutili neranljive, ko smo drseli za Cirilom po dolini navzgor proti Hribaricam.

Pri pastirski bajti
v Zgornji Krmi

Foto V. Smolej

Ura je bila okoli sedme, ko nas je nekje pri Ledvici požrla megla. Medtem ko smo prej hodili po pokrajini, ki je v tisti mrliški svetlobi še vedno kazala svoje – čeprav sovražno – obličje, je sedaj okoli nas zavladala gosta megla, ki ti je dala videti samo hrbet svojega predhodnika in konice svojih smučk, ki so enakomerno grizle v breg. Čez nekaj časa se nam je iz lene, vlažne megle izvila stena Zelnarice. Ustavili smo se in spustili svoje alpinistične tipalke naprej, da poiščejo znamenje na prvem platuju in pa svojo kondicijo. Moram Mitjo Koširja vprašati, če so jo dobili, ko so jo tisti dan s tako ihto iskali.

Sedeli smo nekaj časa na nahrbtnikih, gledali v previs nad seboj in čakali, da se signal na progi dvigne.

Potem smo se znova premaknili, mleli stopinje skozi meglo, šli mimo dveh markacij in se spet ustavili na nekem, v tisti megli pošastno strmem pobočju. Nazaj! Tu se pride na Kanjavec, ne pa na Hribarice! Kača se je poslušno umaknila in na novo smo zarezali stopinje v sneg.

Kmalu je bilo čutiti, da naša trma vremenu ni nič kaj všeč. Vse močneje je začelo pihati in nazadnje je začelo mesti babje pšeno.

Čez kako uro – mogoče sta bili dve, ne vem – smo v drugo zašli. Zavili smo enkrat, dvakrat po strmem pobočju, ki se je končavalo v skalah in se našli na robu.

Levo? Desno? Naprej? Nazaj?

Na eni strani so bile skale, na drugi breg, ki je strmo izginjal v meglo, pred nami snežni skok; za nami sledi, ki jih je zasipal veter.

Stali smo v tistem viharju in modrovali.

Smo nad Velsko dolino? Nad Vrščacem? Na robu proti Mišeljski dolini? Kaj pa, če gledamo proti Lazu?

Potem smo začeli ugotavljati, kako običajno piha na Hribaricah, in nazadnje smo vsi kazali svojo smer, kjer bi moral biti Triglav.

Kljub temu ‚seminarju‘ smo storili edino pametno stvar: obrnili smo se in šli nazaj po sledeh. Veter je bil že tako močan, da so snežna zrna tolkla kot šibre. Za minuto dve smo odnehali v duel z vetrom in mu porogljivo pokazali zadnje plati. Takrat me je zamikalo, da bi potegnil na dan fotoaparater in vse skupaj posnel. Bili smo še najbolj podobni krdelu severnih jelenov, ki mirno čaka, da ga zamete, da bo vsaj na toplem. Pa se mi je zdelo, da bi sedaj fotografirati bilo bogokletno izzivanje.

Spet smo se začeli spuščati, nekateri že z namenom, da se ne ustavijo prej kot na Triglavskih, ko je spet zadonel hahaj.

Iz megle se je izvila postava, ki je divje, odločno zamahnila navzgor. Vodniki so imeli situacijo veliko bolj v rokah, kot se je morda komu to zdelo. Počasi smo se odpravili navkreber. Čutiti je bilo, da strmina odnehuje. Pri markaciji smo se spet ustavili – sedaj že kar iz navade. Nekdo nas je spet porinil naprej. Lojz, ki je ril na čelu, pa je stopil ob kraj in nas kot ovčke preštel.

Bili smo na planji vrh Hribaric in za trenutek se je skozi metež prikazala markacija in tabla narodnega parka, ki stojita na robu nad kotlom vrh Velske doline. Kljub podivjanemu vremenu smo se oddahnili.

Kot večina sem tudi jaz hodil s pomočjo vrvi za perilo, ki sem jo sunil doma. Uspelo mi je razvezati vozle le na eni smučki, pri drugi pa so mi zobje, prsti in biceps odpovali. Tako sem prismočal v kotanjo pod robom v prekrasnem telemarku, ki bi verjetno pomagal ženskam pri telovadbi za porod brez bolečin.

Tam me je čakal neverjetno potrpežljivi Ciril in verjetno so iz spoštovanja do te potrpežljivosti vrvi popustile še na drugi smučki.

Premraženi, premočeni in čisto beli smo se kotalili po Velski dolini navzdol in kuhali naklepe. Čez Kredarico smo v mislih že delali velik, črn križ.

Bogvedi, da bi imela Angelca eno okno več razbito, če ne bi bilo že ljudi v hiši; v poslednjem klancu pod Vodnikovo, so se nam morale oči že kar morilsko svetiti. Angele takrat še ni bilo, a bolj kot nje smo bili potrebni peči, ki je takoj začela sušiti s polno paro. Jedilnica je nudila prekrasen pogled: po vsej dolžini in širini so bile napete vrvi, po njih pa je viselo vse, kar ima smučar na sebi. Proti večeru je bilo tako soparno v sobi, da je kar teklo s sten.

Hribarice po viharju

Foto V. Smolej

Drugo jutro smo se spustili po svojih napol zametanih sledih pod Konjsko sedlo in se odpravili na Kredarico. Vreme se je dokončno popravilo. Hribarice, po katerih smo prejšnji dan šest ali sedem ur taval, so se, prekrite s svežim snegom, bleščale skozi megle, ki jih je nosilo čez sosednje grebene. Dan je bil hladen, a kolikor toliko jasen. Po grebenih je nosilo zastave.

Na Kalvariji smo bili pozno zjutraj, ko se sonce ravno dobro upre. Ožgani in žejni smo pririnili k Janku na Kredarico. Zadržali smo se le kake pol urice, potem pa smo planili po pršiču, ki ga je nametlo prejšnji dan, po ledeniku in pod skalo proti Staničevi. Pred nami je bila nagrada za prestane ure garanja in zmrzovanja: vožnja izpod Rži čez Apnenico v Krmo.

Na robu nad Staničevo sem še za hip pogledal proti Triglavu in njegovim severnim sosedom; potem me je prevzel pogled na jug. Pred mano so ležale snežne planjave, ki so se bleščale v soncu; presmučal sem jih počasi, pobožno.

Pod Plešo, kjer se poti s Staničeve in Kredarice pridruži pot z Velega polja, me je počasi zmanjkalo. Sonce, sneg in kilometri so opravili svoje; za nameček se je zablacilo, čisto po pomladansko zagrmelo in vlila se je ploha.

Rdeče lučke z repa so se morale držati za trebuh od smeha, ko so me gledali, kako se motovilim po poti skozi gozd. Na srečo mi je nek previdnež na Kredarici prevzel cepin, sicer bi namesto petih imel šest lukenj v glavi. Naočniki so se mi vedno znova rosili v dežju, videl sem le napol; vsake petdeset metrov sem prav heroično – in proti koncu tudi stoično – poljubil kako drevo ali pa mater zemljo. Če pa že nisem padel, sem moral lesti nazaj po palico, ker mi je njen ročaj – z značilnim pokom šampanjskega zamaška – vedno znova ostajal v roki. No, tudi tega je bilo enkrat konec in ostala nam je samo še pot po ravnem do Radovne. Pod Piščkovim skednjem smo se preobuvali in poslušali Cirilove poslovilne besede, prestali pa še zadnji dežek.

Vožnja domov je bila kot sanje. Nad Karavankami so viseli temni, težki oblaki, nad napol razkritimi zasneženimi Julijci pa se je spuščalo toplo sonce in poljubovalo nanovo ozelenelo Jelovico.

ZA CMIROM

Bilo je na nedeljo pred kresno nočjo, ko sva se s Fotrom odpravila še na zadnjo smučarijo. Bil je čuden občutek, peljati se konec pomladi, ko je vse v razcvetu in žari od življenja, k zimi v vas, visoko v gore. Tja še ni zavel veter, ki odpira cvetove. Tokrat sem imel s seboj tudi jaz kratke smuči; nisem prenesel misli na tiste tone lesa in aluminija, ki bi jih moral trpeti na ramenih iz doline na Kredarico. Tako sem imel smuči pripete na nahrbtnik in sem brez posebnih problemov koračil za Andrejem. Vrata so bila v pravem pomladanskem zagonu. Stene in nebo so v poletnem soncu dobile navdih, ki veje iz van Goghovih slik. Trepetajoča, vroča modrina je prekrila dolino.

Preahala in preahala sva se prek Praga, ki je bil še precej zalit s snegom, se ustavila pri studencu in se okoli treh, štirih prikazala na Kredarici.

Takoj sva se odpravila smučat. Jaz sem imel do tedaj kratke smuči samo enkrat na nogah, pa je bil takrat tak sneg, da sem bil vesel, ko sem jih pod klancem snel. Sedaj je bil sneg lepo zmešan. Fotru, ki je profesor na kratkih smučkah, sem kar dobro vozil za petami.

Čez vrh je nosilo trebušaste, dobrodušne oblake, ki si jih vljudno počakal, da so se umaknili, potem pa po žarečem soncu odvijugal po ledeniku navzdol. Prebrisano in razvajeno sva si vedno znova izbirala nedotaknjen sneg in polagala krivuljice drugo poleg druge. Take 'trajne' ledenik že nekaj časa ni imel.

Sedeli smo potem pred kočjo, se martinčkali na že hladnem soncu, še pogovarjali, pa tudi molčali.

Zjutraj me je predramil jezik nekega dekleta, ki se je s svojo družbo odpravljala v Vrata na zbor poštarjev-planincev. Pa je res hudič z ženskami, če se jim najprej jezik otaja, potem šele možgani. Preostalo mi ni nič drugega – zaspal namreč ne bi – kot da grem na vrh.

Sumljivo grmenje se je začelo oglašati iz megle, ki je počasi sedla na vrh. Skoro me je pognala nazaj. Po nekaj korakih nazaj po grebenu pa sem se obrnil in v diru prišel na vrh. Nazaj je bilo že laže, tudi tistega neprijetnega hrupa ni bilo več slišati. Na plateh pod Malim Triglavom me je spet objelo sonce s svojimi jutranjimi žarki.

Fotr je še spal. Grdoba zna spati z odejo čez glavo, kar mu zelo zavidam. Hitro sva pojedla, se poslovila in v družbi z nekim Blejčanom odrinila proti Staničevi.

Na robu nad Staničevo je pihalo, pa se nismo dosti obirali. Za trenutek sem se ozrl po podih, na katere so se že spuščale megle, po soncu, ki se je začelo skrivati, potem pa me je zaposlil pogled po dolinici, kjer je držala pot. Sneg je bil zmešan, zrnat, prava 'kašca', kot nalašč za naju s Fotrom, ki sva hitro odvijugala med skalami proti dnu. Bili smo mogoče teden, dva prepozni, ker so se skale le preveč kazale. Pa nič zato, bila je kar dobra šola zame, ki sem prvič zares po neznanem smučal s kratkimi smučmi.

Seveda sem dvakrat ali trikrat 'zletel s proge'. Sopotnika sta me potrpežljivo počakala, da sem prilezel za njima do naslednjega roba, potem pa smo se znova zagnali navzdol. Pri tem sem skoraj padel v razpoko, ki jo je za sabo pustil prijazen plaz. Bila je postлана z ostrimi skalami. Zabredli smo v meglo in jo udarili strmo navzdol po logiki, da si tako najhitreje v dolini. Sneg je bil vse trši, ker ga sonce ni doseglo, in midva s Fotrom sva vse bolj trpela. Vdolbinice in hribočki so nama peli pod smučkami, da so nama šklepetali zobje.

Prileteli smo med bolvane, se elegantno presmukali med njimi do borovja in obstali. Še malce smo se plazili čez borovje, potem pa smo smuči sneli in se po melišču podrsali do gozda.

Čez kake tri četrt ure smo stali na cesti v Vrata pri potki, ki pelje čez Galerije. S Fotrom sva razobesila svoje mokre cape po najbližji smreki in se odpravila do Alja-

ževega doma, kjer naju je čakal avto. Koracala sva proti domu, mimo pa so vozili planinci in nama prijazno mahali v odgovor na najine palce. Nazadnje sem bil že čisto brez moči od samega smeha. Smejäl sem se Fotru, ki se je prav svetopisemsko jezil nad šoferji.

No, voljo mu je pozdravilo šilce žganja, ki mu ga je vsilil v narodno nošo oblečen deklíč ob šrangji pred domom. Tisti dan so se namreč v Vratih zbrali poštarji-planinci, ki so z vso vsmo pekli čevapčiče in poslušali Slake. Pustila sva jih, da to sami uživajo, midva pa sva se odpravila skozi Radovno domov.

BELA GORA JOHANNISBERG (3463 m)

STONE STROJIN

Gledam jo, belo goro Johannisberg z razgledne ploščadi Franz Josef Höhe. Mimo mene brze avtomobili vseh znamk, valovijo množice iz vsega sveta, sence odsevajo v asfaltu, gorski svet je poln bleska in beline snega.

Vse oči pa so uprte v Grossglockner, vsa pozornost velja le njemu, tako v očeh planincev, turistov na ploščadi, celo razglednice na kioskih mu odmerjajo osrednje mesto.

Kakšno trgovino so naredili iz njega! Z moderno alpsko cesto, razglednimi ploščadmi, hoteli in celo s tronadstropno garažo, ki bi bila v čast vsakemu mestu.

Oči in daljnogledi so uprti v dvoglavi vrh in množica, ki dan za dnem oblega in zaseda njegov vrh, pušča stezo vidno celo od Franz Josef Höhe. Tako se tudi turisti lahko seznanijo, kako poteka pot v sinje višave nad belimi prepadi grossglocknerskih robov. Vse je prirejeno, da za denarce lahko občutiš gorsko veličastje. Ledeniška železnica te potegne navzgor na ledenik Pasterzo, da se sprehodiš po ledeniku. Z daljnogledi na terasah opazuješ sključene postave na pobočjih. Kupčija cvete!

Sredi tega vrveža opazujem goro, na kateri sem bil včeraj. Johannisberg. Brez takega obiska stoji nekoliko odmaknjen v ozadju doline. Harmonije njenih oblik ne prebadajo skale, le ostri snežni grebeni elegantno kipe v plavo nebo. Če je Grossglockner mogočni vladar avstrijskih gora, je Johannisberg njegova bela nevesta. Taka mi stoji v spominu, nevsiljiva v ozadju. Šum množic ji ostaja neznan. Zato mi je ljuba.

Zadovoljstvo občutiš, ko stopiš na vsak skalni vrhunec domovine. Redko je zadovoljstvo, ko ti je dano stopati na kak beli tritisočak daleč od naših gora. Ure in ure potrebuješ do njih, v teh urah pozabiš na dolino in njene tegobe ter melješ in melješ belo maso, ki se iskri v kristalih. V teh urah bele samote se prečistiš za trenutek na vrhu. Igra beline in sončne luči daje fantastično podobo meglam, ki se brezšumno plazijo po robih. Nepozabne lepote. Čim dalj jo gledaš, globlji vtis zapusti.

Vsak trenutek je drugačen, zjutraj ko zarja obarva gorsko panoramo, pa vse do večera, ko gore tonejo v mrak in le kak rožnat oblak lebdi v spomin na nepozabne lepote gorniškega dneva. Gledaš večerno podobo gora, dokler luči ne prevzamejo zvezde, ki trepetajo nad gorami. Potem ni ničesar več, s čimer bi te obdarovalo oko. Prisluhneš le bučanju ledeniških voda, ki se stekajo s pobočij in si iščejo pota v doline. Stoletja, tisočletja, milijone let, kdo ve. Prisluhneš temu enakomernemu šepetu voda, in sam postaneš del nje in živiš z njo – naravo.

Odpravila sva se torej na to belo goro zjutraj, ko je rosna trava okoli Hofmannshütte obetala jasen dan. Bila je ožarjena s tisto snežno rožnato svetlobo, da mrzlično iščeš fotoaparät, kot bi se bal, da takega trenutka ne doživiš nikoli več. Pobočja pod Fuscherkarkopfum, kjer drži steza, so bila še v senci. Prijeten hlad je vel od Oberwalderhütte, ko sva stopila na zamrznjeno ledeno ploščo, izpod katere je bruhala

kalna ledeniška voda. Z juga nad Pasterzo se je plazila megla v belino Jahannisberga. Najina pot je v elegantnem loku zavila v plati pod Oberwalderhütte.

Navezala sva se in po enakomerni belini Oberes Pasterzenkees gazila po belem morju. Višina nama ni povzročala težav, pa tudi naklonina še ni rekla svoje.

Brezbrižna je taka hoja v sončni luči. Misli izklopijo svoj tek, noge iščejo stope in cepin se v taktu zabada v sneg. Gluha tišina vsepovsod, svet vzvišenega veličastja. Bele razdalje varajo oči, le razpoke so vizirne točke.

Potem se svet mahoma vzpne. Od vetra zlizane stopinje nakazujejo smer. Napredujeva složno. Srce od časa do časa zahteva stajišče, oko ocenjuje razdaljo. Še štiristo, še tristo, še četrť ure.

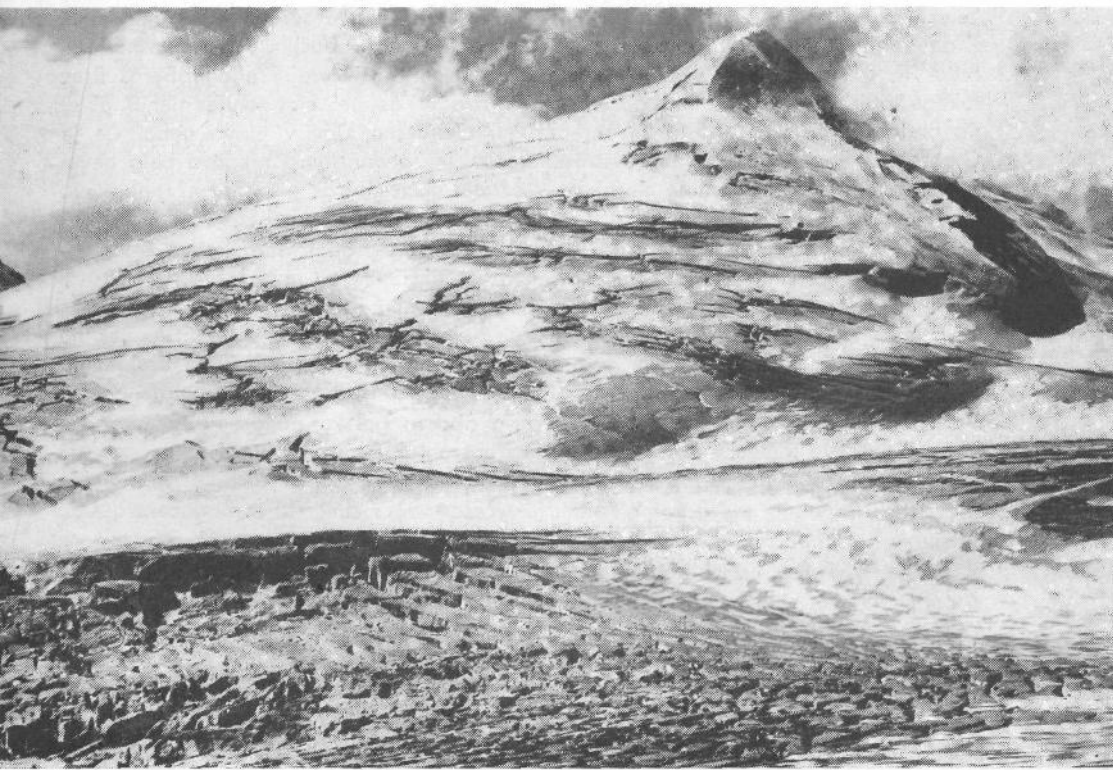
Kaj je bolje? Večkrat počivati in se nato s podvojeno močjo zagristi v strmino, ali v enakomerno zložnem tempu načenjati strmino? Srce prerado poskusi prvo, pa se izkaže slabo. Smoter planinstva ni le edino v krepitvi fizičnih moči, temveč tudi v krepitvi duha. Kaj vse je izumil človek, da bi lažje premagal tri prostorske dimenzije! Kaj vse uporabljata planinec in alpinist, da premagata tretjo dimenzijo – višino! Človeštvu se mudi, da zmaguje vse v čimkrajšem času. To mu uspeva vedno bolj. Naj bo razvoj prometnih komunikacij še tako dognan, fizični trening mišic še tako popoln, vrednotenje narave v človeku zori počasi.

Vsebina planinstva mora v človeku dozoreti, planinstvo je tudi življenjska izkušnja. Čim dalj nas spremlja, tembolj se prečisti v nas. Mnogim postaja in ostaja planinstvo vsebina življenja.

Napredek je, če gore približaš ljudem. Vendar s tem, ko jih gledamo z razglednih ploščadi, še nismo planinci. Tako poceni se do bogastva, ki ti ga dajejo gore, ne pride.

Vrh! Ali ni nekaj demonskega v tej besedi? Vrh in potem nič več. Ali je to samo konec stremljenja in hkrati opoj? Ali ni v vsaki osvojitvi tudi nekaj žalostnega? V

Johannisberg z Oberwalderhütte

neponovljivosti trenutka? Vračali se bomo, zdaj v tem ali onem času, v družbi ali sami. Nikdar ne bodo okoliščine iste. Vrh bo ostal kot prijetna življenjska izkušnja v nas, neponovljiv v neponovljivosti prvega vzpona.

Potem gre za sestop v dolino. Nove stopinje poglobljajo stare in zavest uživa v spokoju, da je bil cilj dosežen. Oko ne raziskuje več težavnosti strmine in razpok, ki so mu znane.

Na izteku strmine počivava. Dvoglava rez Grossglocknerja se sveti v popoldanskem soncu. Nebo je skoraj črno. Iz globeli ledenika Pasterza vročina izvablja megle, ki jih veter potiska v dolino.

Na goličavi pred Oberwalderhütte se razveževa. Zdaj ni več zahrbtnih razpok. Zdaj je pozabljen ves trud, žeja in vročina, vse. Naj bo noga še tako svinčena, vsake poti je enkrat konec. Snežišča preidejo v travnata pobočja, preko katerih drže steze do Hofmannshütte ali do Franz Josef Höhe.

Prelep dan naju odslavlja v dolino. V Heiligenblutu kipi iznad bregov samo še vitki stožec Grossglocknerja. Njemu izročim pozdrav za belo goro Johannesberg.

Plezalski raj v Sibiriji. Henry Lewenstein, ki se v zahodno evropskih biltenih večkrat pojavlja kot informator o sovjetskih alpinističnih dogodkih, posebno na Daljnem vzhodu, poroča o plezalskem vrtcu v srednesibirski tajgi, nedaleč od Krasnojarska. Vrtec je sredi zaščitenega ozemlja »Stolby« in ga imenujejo »carstvo bizarnih skal«. iz Krasnojarska vozi avtobus do izliva reke Laletine v Jenisej. Tu stoji planinski dom mesta Krasnojarska. Nato je treba peš ob Laletini in kmalu na obzorju zagledaš fantastično oblikovane »Stolby«. Pred 14 leti je raziskovalec Sibirije Prohor Selesnov pisal o njih: »Mogočno in čudovito so ustvarjene, nanje plezati je nemogoče. Nobe-den ne ve, kako so nastale...«

Sredi tajge rastejo iz zemlje, vsaka ima svoje ime: Peresa, Dedek, Trdnjava, Levja vrata, Rokavica, Starka, Zvonik itd. Gladke so, zaobljene, stolpaste, vse iz sienita. Plezalci, ki se nanje upajo, se imenujejo »stolbisti«. Že l. 1951 je nekdo splezal na »Prvi stolb«. Zdaj imajo že svojo tradicijo, svojo tehniko, opremo in celo nošo. Klini ne pridejo v poštev, ti stolpi nimajo nobene špranjiče, tudi za žiletko ne. Velja samo prosto plezanje navzgor in navzdol. Seveda je v zadnjih letih tudi sem prodrli moderni val tehnicizacije plezalstva, vendar se tradicija »stolbizma« dobro drži predvsem s poudarjanjem za mladino vedno mikavne parole: »Šport brez tveganja ni več šport.«

Lewenstein je na svoji poti naletel najprej na Prvi stolb. Nad gladino Jeniseja se dviga 568 m, njegov obseg znaša 600 m. V tem stolpu je več smeri za začetnike in za izurjene. Pred njim je plezal cel razred 11 do 12-letnih deklic pod vodstvom kor-pulentne učiteljice. Za vsak primer jih je spremljal stolbist in jim na težjih mestih pomagal s svojim »kušakom«, ki je dobro nadomestilo za vrvi: 10 do 15 m dolg, 1 m širok rdeč prt, ki ga nosijo ovitega okoli pasu. Kušak ne drsi z roke in je za pomoč zato tem primernejši.

Na Drugem stolpu (Vtoroj stolb), 592 m, so l. 1892 trije stolbisti napisali besedo »svoboda«. Žandarje je seveda bodla v oči, pa si niso mogli pomagati. Končno so najeli stolbista, da jih je potegnil do »svobode«. Ko so mu dali aro za to, se je potegnil iz kaše in žandarja na »svobodi« pustil. Dva dni sta bila tam ujeta, dokler ju niso rešili lovci. »Peresa« so visoka do 40 m, razbrzdana s kamini. Po njih ni težko splezati. Pri sestopu pravi stolbisti »skačejo« v kamine med »Peresi« in sestopijo v 7 do 10 sekundah. Zato pravijo sestopom »škuradjer« (kožoder), ker se pri tem ne trgajo samo hlače, ampak se postrga tudi koža.

Med »Stolbi« je tudi skromna kočica. Na zidovih so napisana navodila stolbistov, ki pravzaprav veljajo za povsod:

»Nikar ne precenjuj svojih moči. Ubogaj nasvete starejših. Na nevarnih mestih bodi hladne krvi. Tveganje ima svoje meje, kar gre prek njih, je neumnost. Če se pri sestopu ne zaneseš nase, bodi pameten in pokličij pomoč. Če plezaš po težki smeri navzgor, vedi, da je sestop že težji. Bodi prijatelj v mestu, dvakrat prijatelj v gorah, ne brani se spremljati turiste in letoviščarje. Preden zapustiš to kočico, nacepi drva, pomij tla in posodo!«

OBVESTILO NAROČNIKOM PLANINSKEGA VESTNIKA IN ČLANOM PLANINSKIH DRUŠTEV

Glavni in upravni odbor Planinske zveze Slovenije sta ponovno obravnavala neugodni finančni položaj Planinskega Vestnika. Naročnina, ki smo jo leta 1969 določili na 30 din, pokriva komaj polovico stroškov, PZS iz svojih sredstev in iz javne podpore prispeva drugo, po navadi večjo polovico. V l. 1969 in 1970 se je večkrat močno podražil papir, višji so tiskarski stroški in stroški za poštnino, ekspedit, provizija in rabat, torej stroški, ki znašajo 74 % proračuna, medtem ko stoje druge postavke proračuna že nekaj let na isti višini, med drugimi tudi avtorski honorarji, kar tudi ovira napredek glasila.

GO in UO PZS sta zato morala sprejeti sklep o zvišanju naročnine od 1. l. 1971. Tak sklep je sicer že zakasnel, je pa v sedanjih razmerah neodločljiv in neizogiben. Samo če zvišamo naročnino na 50 din, bomo lahko obdržali planinsko glasilo pri istem obsegu in skoraj enaki opremi. Močno bo kljub zvišanju naročnine še vedno ogrožena priloga črnobelih fotografij na umetniškem papirju, za katero je po dosedanjih cenah papirja in klisejev potrebnih letno ca. 20 000 din, barvni ovitek pa je odvisen od mecenov, ker ga sami redno ne moremo financirati, saj stane za eno samo številko po dosedanjih cenah ca. 5000 din. Zavedamo se, da je tako zvišanje naročnine za naše naročnike precejšnja preizkušnja. Ne bomo utemeljevali nujnosti tega ukrepa z raznimi podrobnimi primerjavami in še posebej z vsesplošno podražitvijo. To je splošno znano. Za podražitev smo se odločili, da bi planinskemu glasilu ob lastnih naporih in ustreznem deležu naročnikov omogočili nadaljnje življenje in delovanje. Prepričani smo, da je pri današnjem številu članov planinskih društev to tudi mogoče. Pred vojno je število članov doseglo blizu 10 000, število naročnikov na PV pa se je tedaj sukalo okoli 2000 ob naročnini 50 predvojnih dinarjev. Zdaj se giblje število članov PD med 50 000 in 60 000, število naročnikov od l. 1953 dalje med 5000 in 6000. Obseg glasila pa je od l. 1953 dvakrat večji od predvojnega. Če nam boste, dragi naročniki, ostali zvesti tudi ob novi naročnini 50 din, bo planinsko glasilo z optimizmom stopilo v 75. leto svojega življenja. Ob sedanjih stabilizacijskih ukrepih v l. 1971 in v nadaljnjih letih ne moremo pričakovati, da bi nas republiški sklad za založništvo podprl z večjo dotacijo kot doslej (v l. 1970 smo od sklada dobili 50 000 din).

Računamo seveda z razumevanjem in s pomočjo upravnih odborov PD, posebno tistih, ki imajo številne mladinske odseke. Če bi društva vsakemu desetemu svojem mlademu članu poklonilo društveno glasilo, bi bistveno pomagalo k uravnovešanju proračuna PV. Posebej se obračamo na planinska društva in planince po delovnih kolektivih, ki bi nam utegnili pomagati tudi z oglasi. Seveda bomo hvaležni tudi za prostovoljne prispevke. Obenem prosimo vse naše bralce in naročnike, da z razumevanjem sprejmete ta naš ukrep in po svojih močeh pomagate obdržati naše glasilo na doseženi ravni, obsegu in opremi. Uredništvo pa se bo trudilo, da bi naše planinsko glasilo, najstarejšo redno mesečno publikacijo na Slovenskem, po vsebini in opremi še izboljšalo.

GO in UO PZS, uredništvo in uprava PV

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije in uredniški odbor Planinskega Vestnika razpisujeta

NATEČAJ ZA NAJBOLJŠI PLANINSKI SPIS

Spis sme obsegati največ 10 tipkanih strani z razponom 2 1/2 mm med vrsticami in z robom 2 cm.

Žirija bo upoštevala spise, ki bodo poslani na PZS, Dvořakova 9, pp. 214, do 5. januarja 1971.

V poštev pridejo potopisi in opisi plezalnih vzponov in katerakoli strokovna ali poljudno obravnavana planinska tematika.

Nagrada za najboljši spis znaša 1000 din, sledi še ena nagrada po 800 din in ena po 500 din.

UO PZS si pridružujeta izključno pravico, da vse tri nagrajene spise objavi v PV. Iz nenagrajenih spisov bosta žirija in uredništvo izbrala 10 najboljših spisov za objavo v PV in bosta o tem obvestila javnost obenem s poročilom žirije o tem natečaju v PV 1971/4.

PLANINSKO SREČANJE TREH DEŽEL (17.–18. X. 1970)

Organizator letošnjega, že šestega, srečanja planincev treh dežel je bila tokrat ponovno PZS. Po uvodni dobrodošlici predsednika PZS dr. Miha Potočnika so si navzoči predstavniki planinskih organizacij s Koroške, Štajerske in Furlanije – Julijske krajine ogledali razstavo planinske knjige in fotografije, ki sta jo v prostorih Mestne galerije pripravila kulturno-literarna komisija in fotoodsek PZS. Na razstavi so kot gostje razstavljali tudi člani fotokluba St. Mihael iz Avstrije.

Po ogledu razstave se je v glavni dvorani Skupščine mesta Ljubljana pričelo zasedanje. Zasedanja so se udeležili: Österreichischer Alpenverein (ÖAV), za koroško deželno vodstvo dr. Kurt Dellisch, za celovško dr. Günther Moshhammer, Fritz Hawranek, dr. Helmut Hawranek, ing. Gayl ter predstavnik združenja gorskih vodnikov Hias Kumenik, za beljaško podružnico Herman in Karl Kuchar ter dr. Klaus Kummer, za graško podružnico glavni tajnik Gasparicz, Karel Jug in Helmut Oberbauer ter za podružnico v Šmohorju Walter Kanauč, delegacija Naturfreunda iz Celovca Alfred Simonitsch ter zakonca Sagmüster, iz Gradca Fritz Kniepeish z ženo in Karl Gual; delegacija Club CAI Mario Lonzar iz Gorice in dr. Spezzoti iz Vidma; sekcije CAI Maniaga, Gemone in Mogia; zastopniki SPD Trst dr. Sonja Mašera in Vojko Bandelj, SPD Gorica Jožica Smet in Bernard Bratož ter dr. Jože Buch in Manca Buch za SPD Celovce. Delegacijo PZS je vodil dr. M. Potočnik, člani so bili načelniki komisij in predsedniki meddržavnih odborov. Kot gostje so se srečanja udeležili dr. Marijan Breclj, podpredsednik Zvezne skupščine SFRJ in predsednik PSJ, ing. Boris Mikoš, republiški sekretar za urbanizem, in tov. Rado Lipičar, pomočnik republiškega sekretarja za gospodarstvo kot predstavnik Komiteja Izvršnega sveta SRS za turizem.

Zasedanje je imelo predvsem delovni značaj. Uvodni referat o varstvu narave v gorskem svetu – prevode so udeleženci zasedanja dobili že vnaprej – je imel tov. Marko Selan, načelnik komisije za varstvo narave PZS. Nato so informacije o varstvu narave na Koroškem in v Furlaniji podali še predstavniki iz treh dežel. Za stična vprašanja je bila izvoljena komisija iz vseh treh dežel. Komisija bo v bodoče obravnavala vsa vprašanja varstva gorskega sveta v območju treh dežel. Druga točka dnevnega reda je potrdila sklep lanskoletnega srečanja v Gorici, da se določi meddeželna tura po gorah sosednih dežel, imenovana transverzala treh

dežel ali tura treh dežel, ki bi povezovala predele mejnih krajin, omogočala srečanje planincev treh dežel in jih vzgajala v mednarodno gorniško tovarištvo, ne glede na narodnost in državne meje. Za tehnično izvedbo tega predloga, ki je bil v diskusiji v načelu sprejet, je bila predlagana skupna komisija, v katero je PZS imenovala tov. Stanka Kosa, načelnika komisije za gorska pota pri PZS.

Na pobudo fotoodseka je bil za 3. točko dnevnega reda srečanja treh dežel pripravljen predlog za vsakoletno razstavo planinske fotografije, diapozitivov in filma, ki je bila na zasedanju dopolnjena tako, da se je preimenovala v triennale in je v skupno žirijo petih strokovnjakov določen tudi alpinist. Za prihodnje leto je že določen rok za oddajo eksponatov (10. junij 1971) in sicer na PZS po propozicijah, ki so v jezikih treh dežel natisnjene na posebnem prospektu.

Ob koncu zasedanja so predstavniki planinskih organizacij iz sosednih dežel izročili PZS spominska darila.

V nedeljo so se udeleženci srečanja odpeljali v dolino Kamniške Bistrice in se z žičnico potegnili do hotela Šimnovce, kjer jim je arh. Vlasto Kopač pojasnjeval, kako naj se turistični objekti vgradé v gorsko naravo, ne da bi bila pri tem prizadeta prvobitna podoba pokrajine. Kot primer take rešitve je prikazal izgradnjo turističnega naselja na Veliki Planini, nedvomno doslej edini tak primer pri nas. Kopačeva strokovna razlaganja in ogled so na vse tuje udeležence naredila globok vtis. Vsi so bili prvič na Veliki planini in izleta niso mogli prehaliti. Po zakuski so se udeleženci pod Kopačevim vodstvom odpravili na ogled Preskarjevega planšarskega stanu, ki je ohranil značilnosti planšarskega stanu izpred slovanske dobe, nato pa so si ogledali notranjost sodobnega turističnega stanu.

Po obedu v domu v Kamniški Bistrici in zahvalnih besedah predstavnikov planinskih organizacij so se udeleženci srečanja treh dežel razšli – v mislih na prihodnje srečanje planincev treh dežel, ki bo na koroških Mokrinah.

Tone Strojín

SREČANJE PLANINSKIH KULTURNIH DELAVCEV

V prostorih PZS je bilo 28. 9. 1970 srečanje planinskih kulturnih delavcev. Sklicano je bilo z namenom, da se v osebnem stiku ugotove možnosti tesnejšega sodelovanja navzočih s kulturno-literarno komisijo PZS in uredništvom Planinskega Vestnika in bi se na ta način obogatil

delovni program kulturno-literarne komisije za l. 1970/71. Načelnik komisije je uvodoma pozdravil navzoče in se spomnil 75-letnice prof. Evgena Lovšina, seniorja planinskih kulturnih delavcev. Jubilant se je zahvalil izbranimi besedami o pomenu in vlogi planinstva v življenju človeka. Prof. Tine Orel je na temo Gore v znanosti in umetnosti nanizal nekaj ugotovitev o slovenski planinski publicistiki. Potem ko je spregovoril o vplivu gorske pokrajine na človekovo umetniško tvornost od časov romantike dalje, je navezal svoja razmišljanja tudi na Planinski Vestnik, na sodoben razvoj planinskega slovstva, na vprašanje, kakšna naj bo planinska literatura, da bo ustrezala današnjim potrebam, današnjemu duhu in okusu.

Pisatelj Tone Svetina pogrša v Planinskem Vestniku ideološke članke. Zavzel se je za debato obliki bodočih srečanj planinskih kulturnih delavcev, na katerih bi za okroglo mizo diskutirali o aktualnih planinskih vprašanjih. Ko je govoril o planinski literaturi, je poudaril, da je gorska pokrajina postala sestavni element kakršnekoli oblike književnosti. Poudaril je tudi veliko vlogo glasilo, kakršno je tudi Planinski Vestnik, pri vzgoji mladih piscev. Tudi sam je začel objavljati najprej v PV. Na Svetinova razglabljanja je svoje besede navezal prof. Evgen Lovšin. Opozoril je na evidenco nad sodelavci Planinskega Vestnika, posebej še na mentorstvo med mladimi. Zaradi izboljšane kvalitete planinskega spisja bi bilo potrebno analizirati, katere slabe oz. dobre stvari se v planinskih člankih najčešče ponavljajo.

Dr. Matjaž Kmecl in ing. Milan Ciglar sta v splošni debati prispevala svoja razmišljanja o odnosu človeka do gora, ing. Tomaž Banovec pa o vlogi človeka v tem prostoru in nekaj misli o sedanji »potrošniški« družbi ter njenem odnosu do duhovnih vrednot.

Na kraju srečanja je bil sprejet sklep, da se organizira razgovor za okroglo mizo z vnaprej določeno temo in referatom.

Tone Strojín

GOZDNE CESTE, ORIENTACIJA IN ŠE MARSIKAJ

Na Jelovici, Pokljuki in Mežaklji, da drugih gozdnatih predelov in planot po Sloveniji posebej ne omenjamo, so gozdna gospodarstva zgradila omrežja gozdnih cest. Večina gozdnih cest je dobro vzdrževana, medtem ko tega ne moremo reči za ceste II. ali III. reda v dolinah, ki jih naraščajoči promet vedno bolj zdeluje.

Za planince pa je vzdrževanje, v katero spada tudi opremljenost, zanimivo v dru-

gem pogledu. Vse gozdne ceste so speljane v gozdnatem, večji del nepreglednem svetu, kjer je orientacija prav zaradi gozda otežkočena. Za gozdne ceste je poleg tega značilno, da so bogate z odcepi in vijugami, da je kar najbolje izkoriščena možnost lesne eksploatacije. Gorje pešču, ki zaupa belim cestam v zelenilu gozdom! Nabral si bo kilometrov, če verjame staremu reku, da vsaka cesta nekam pripelje. Nekatere ceste so na terenu označene le s tablami: Dovoljeno za vozila gozdnega gospodarstva, ali kvečjemu še »čuvajmo gozdove pred požari«, nikjer pa, kam drži ta odcep, koliko je kilometrov do neke planine. Če k temu dodamo, da gozdne ceste – z izjemo nekaterih – na zemljevidih, ki so dostopni planincem ni, si lahko predstavimo zagato, v katero lahko pridemo.

Denimo, da smo namenjeni na Jelovico. Ni treba biti popoln začetenik v planinstvu, če nas ujame noč ali megla, da se po desetih kilometrih dvajsetih ali celo več, znajdemo ali v Selški dolini, v Bohinjskem kotu ali v Lancovem pri Radovljici. Situacija postane težavnejša, če si nevedoma izberemo zagato in nas čaka ali povratek nazaj ali utiranje poti skozi goščavo. Če si avtomobilist, so ti opisane težave prihranjene, jeza pa ostane. Marsikje je gozdna cesta prerezala markirano stezo ali pa so gozdni delavci posekali drevje z markacijami vred.

Nedvomno niso v sistemu družbene lastnine in kolektivnega upravljanja gozdne ceste zgolj osnovna sredstva posameznih delovnih organizacij. Gozdne ceste so zaradi svojega značaja tudi javna dobrina, dostopna vsem in vsakomur. Z drugimi besedami povedano, vsi odcepi z gozdnih cest naj bodo opremljeni s kaži-poti, ki naj povedo, kam drže, kako so dolge, kako se končajo. Planinskim društvom naj bi bila dostopna tudi skica omrežja gozdnih cest v njihovem rajonu z vsemi tekočimi spremembami.

Tone Strojín

OB TEDNU PLANINCEV V SLOVENSKI BISTRICI

Že v nedeljo 6. 9. 1970 se je skupina 32 planincev povzpela na naš najvišji gorski vrh – Triglav. Ob tej priložnosti so v centru Slovenske Bistrice uredili posebno izložbo, v kateri prikazujejo dejavnost društva v preteklih letih.

Vse planinske postojanke na območju bistriške občine, in teh ni ravno malo, so v zadnjih nekaj letih dobro obiskane. Med njimi zavzema posebno mesto planinski dom Antona Štuhca pri Treh kraljih na bistrškem Pohorju. Ta dom je zaživel predvsem od leta 1954, ko ga je prevzelo v upravljanje PD IMPOL.

Že nekaj let nazaj pa se močno občuti, da se v planinstvo ne vključujejo mladi

planinci. Vzrok je pomanjkanje potrebne strokovnega kadra za delo z mladimi planinci. Samo v osnovni šoli »Pohorski odred v Slov. Bistrici« prek 80 mladih pionirjev-planincev že tri leta brez uspeha išče iz vrst mladih učiteljev svojega mentorja. Podobno zanimanje za planinstvo pa opažamo tudi med učenci na drugih šolah v občini.

Vodstvo planinskega društva IMPOL si sedaj prizadeva, da bi letošnje leto vendarle našli mentorje. V PD IMPOL deluje zelo uspešno tudi mladinski alpinistični odsek, njihov načelnik je sedaj Vlado Zafošnik.

4. julija, ob Dnevu borca, so člani planinskega društva IMPOL na slovesen način razvili svoj planinski prapor. Sedaj, ko jim finančna sredstva niso osnovni problem (saj jih v veliki meri podpira kolektiv IMPOL, katerega ime tudi nosijo), si z vsemi močmi prizadevajo povečati število članstva, predvsem pa iz vrst pionirjev in mladincev. Tako nameravajo na osnovni šoli Pohorski odred v Slov. Bistrici obnoviti pionirsko planinsko sekcijo.

Viktor Horvat

PISMO IZ ŠENTJURJA

Šentjur ima dve lepi izletniški točki, in sicer zgodovinsko pomembni Rifnik, znan po izkopaninah, in Resevno, kjer ima PD Šentjur svojo kočo.

Osnovna dejavnost društva, ki bo kmalu praznovalo svojo 20-letnico, so izleti mladine v naše gore. Poleg tega ima društvo na skrbi nedograjeni dom na Resevni, ki ga zaradi pomanjkanja denarja počasi s prostovoljnimi delom dograjuje.

Zadnji dve leti se tudi v našem društvu kažejo težnje po bolj javnem delovanju. Vse bolj poudarja društvo propagandno dejavnost in akcijo pionir-planinec.

S propagandno dejavnostjo skušamo izpolniti zimski čas s predavanji in prireditvami. Lansko leto smo organizirali predvajanje petih planinskih filmov v kino dvorani, imeli smo eno predavanje z barvnimi diapozitivi in priradili smo razstavo republiške planinske fotografije.

Uživamo priznanje in podporo tudi pri družbeno političnih skupnostih in občinski skupščini. V moralnem pogledu je bilo lepo priznanje društveni dejavnosti lanskeoletna podelitev nagrade »18. avgust« dolgoletnemu predsedniku in najbolj požrtvovalnemu delavcu v planinskem društvu tov. Jožetu Gaberšku ob občinskem prazniku na slovesni seji obč. skupščine. V materialnem pogledu pa smo glede na možnosti občinske skupščine tudi zadovoljni s podporo. Tako smo lani lahko kupili žico za elektrifikacijo doma na Resevni, letos pa je lepa vsota namenjena za dokončno realizacijo tega plana. Mladina pridno pomaga pri elektrifikaciji in pri drugih delih.

Letos smo priradili nekaj lepih izletov: na Veliko Kozje in Golico, v Karavanke, Uršljo goro in Raduho. Krona vsega pa je bila tridnevna triglavska tura od Mojstrane do Vrsnega.

Za zaključek pa smo se udeležili tudi zbora pionirjev-planincev na Rudnem polju, kjer so trije naši pionirji dobili bronasto značko. Poprečno je bilo na teh izletih 30–40 udeležencev, predvsem pionirjev in mladincev.

Franc Zabukovšek

ZBOR PIONIRJEV-PLANINCEV JUGOSLAVIJE

Letošnji organizator zbora pionirjev-planincev Jugoslavije je bila mladinska komisija pri PZS, zborni kraj pa Rudno polje na Pokljuki. Skoraj 200 pionirjev iz vseh republik je že v petek 28. avgusta zvečer po intoniranju državne himne in pozdravnih nagovorih predstavnikov republiških planinskih zvez priradilo tovariški večer ob tabornem ognju. Za kulturni spored so spontano poskrbeli mladi pionirji sami. Vsaka republika je prispevala svoj narodni melos ob spremljavi harmonike ali kitare. Že ta dan je vodstvo zbora in vodje pionirjev posebej razveselil predstavnik tovarne baterij »Zmaj« iz Ljubljane, ki je posebej za to priložnost podelila etuije z baterij in sponkami za ključke, prispevala reklamna svetlobna telesa in nagrade za zmagovalce v orientacijskem tekmovanju.

Drugo jutro 29. avgusta so se pionirji-planinci razdelili v tri skupine in pod vodstvom mladinskih vodnikov odšli na izlete do Vodnikove kočice na Velem polju s sestopom prek Viševnika nazaj, do Blejske kočice na Lipanci ali do planinskega doma na Uskovnici. Za zvezo med skupinami in zbornim mestom so skrbeli vojniki-vezisti, ki so z aparati za brezžično povezavo bili v stalni zvezi z vodstvom zbora. Sicer se je JLA posebej izkazala, ko je organizatorju odstopila svoje prostore v kasarni in dala na voljo desetino vojakov-planincev iz Tolmina za pomoč.

V nedeljo 30. avgusta sta zbrane pionirje-planince počastila s svojim obiskom dr. Marijan Breclj, predsednik PSJ, in dr. Miha Potočnik, predsednik PZS. Pionirjem-planincem iz Slovenije, ki so izpolnili pogoje za podelitev značke pionir-planinec, je bilo razdeljenih nekaj srebrnih in bronastih značk. Največ značk so prejeli pionirji-planinci iz Senovega, ki je razmeroma oddaljeno od Julijcev in Grintovcev. Precejšnja zasluga za uspeh teh pionirjev gre njihovemu vodji tov. Mahovnetu. Zaradi slabega vremena je ta dan žal odpadlo orientacijsko tekmovanje in spoznavanje okolice.

V ponedeljek 31. avgusta so zadnji zapustili Rudno polje pionirji-planinci iz

drugih republik. Da je letošnji zbor pionirjev-planincev Jugoslavije uspel, gre za sluga tov. Jožetu Melanšku, vodji zbora, in pomočniku tov. Rudiju Zupanu. Poleg njih pa še tov. Dragici Onič, ki je skrbela za družabnost, tov. Milanu Mahovnetu in ostalim članom mladinske komisije pri PZS ter pripadnikom JLA.

Tone Strojín

POHOD MLADIH PLANINCEV

Pod okriljem PZS je v Gorskem Kotaru potekal od 4.-6. septembra pohod mladih planincev.

V Ogulinu, kjer je bil začetek pohoda po poteh druge divizije XIII. brigade, se nas je zbralo okoli 100 planincev iz Jugoslavije.

Pot nas je vodila od Jasenka, prek Tuka do Petehovca. Vtisi s tega srečanja so zelo lepi. Poleg tradicionalne gostoljubnosti domačinov in zelo dobre organizacije smo v lepem vremenu uživali ob pogledu na slikovito pokrajino. Povzpeli smo se tudi na Bijeje stijene, ki kator izklesane rastejo iz ravnine. Na Matič poljani smo skupaj s predsednikom PZ Hrvatske tov. Škerlom položili venec ob spomeniku 26 partizanom.

Po celodnevni hoji smo ob večerih gledali diapozitive Gorskega Kotarja, ob ognju pa se je zaslislala pesem ob spremljavi harmonike.

Zadnji dan pohoda smo se v Petehovcu poslovili od novih prijateljev.

Andrej Medved

ZBOR MLADINSKIH VODNIKOV NA OKREŠLJU

V letošnjem avgustu smo se mladinski vodniki ponovno srečali, tokrat v osrčju Kamniških planin, na Okrešlju. Zbralo se nas je trinpetdeset iz devetnajstih mladinskih odsekov. Namen zbora je bil že tradicionalen: dopolniti znanje iz nekaterih področij in se pogovoriti o našem delu in težavah. Vodniki smo imeli na izbiro dve temi, in sicer spoznavanje bogate flore Okrešlja ali pa spoznavanje orientacijo. Prvo skupino je vodil tov. Marko Selan, drugo pa tov. Onič in Mali.

Najbolj zanimiv je bil pogovor o našem delu. Oglasili smo se mnogi vodniki s svojimi predlogi in poročili. Naj še zapišem, da je uvodno misel imel tov. Mahovne, ki je zlasti poudaril pomen akcije pionir-planinec. Kako so se te akcije lotili Ptujčani, nam je povedal Tone Purg. Na vse šole so oddali določeno število prijavníc, s katerimi so se pionirji vključili v akcijo pionir-planinec, istočasno pa so predlagali mentorje za planinstvo na šoli. Mahovne Milan je zlasti opozoril na to, da je treba o našem delu več pisati v razne časnike, zlasti lokalne. To je pove-

dal tudi tov. Selan. Živo je bila navzoča misel, naj bi se mladinski vodniki ponovno registrirali. Vsem aktivnim naj bi se izdali nekaki kartončki, kot dopolnilo planinskih izkaznic.

V nedeljo nam je turo na Savinjsko sedlo odnesel dež. Tako smo nedeljsko dopoldne presedeli v koči ob poslušanju zgodovine Okrešlja in Savinjskih Alp, o čemer nam je zelo lepo pripovedoval Franček Mali. Novi zakon o varstvu narave pa je kratko in jedrnato razložil Marko Selan.

V zaključni besedi sem izrazil željo, naj bi mladinski vodniki resnično vodili in vzgajali mlade ljudi, razširjali vrste mladih planincev, jim pokazali in privzgojili plemenite človekove vrline, ki jih imajo pravi gorniki in prava planinska tovaršija. Nobena stvar, ki pelje k temu najplemenitejšemu cilju, naj ne bo opuščena.

Miha Marenč

JAMARJI IN MLADINA

Kranjski jamarji že vrsto let aktivno delajo v okviru planinskega društva in si lahko s ponosom zapisujejo uspehe, ki jih dosegajo pri raziskavi jam na Gorenjskem in drugod v Sloveniji. Zbirajo tudi dobre barvne diapozitive in si tako pripravljajo gradivo za posredovanje svojih vtisov tudi širšim krogom v Kranju in okolici.

Ko je mladinski odsek pripravljaj programe planinskih predavanj v naših osnovnih šolah, so se odzvali tudi jamarji. Načelnik jamarskega odseka Karel Lipovac je že drugič pripravil predavanje, ga obogatil z lepimi barvnimi posnetki in nekaj znamenitimi primerki apnenih kristalčkov. Predavanja so poslušali pionirji-planinci in tudi drugi učenci, ki so želeli dopolnjevati svoje znanje o kraškem svetu. Pripovedovanje o zanimivem spuščanju v globine, iskanju tujega, neznanega, tveganje, pogum, tovaršstvo, vse je mladino močno pritegnilo. Ko je predavatelj videl, da tako življenje pionirje zanima, jim je obljubil, da jih bo spomladi vodil v malo poznano jamo pod Babjim zobom nad Bledom.

Bila je zadnja nedelja v maju. Iz kranjskih in okoliških šol se je prijavilo za izlet toliko planincev, da smo skupaj z jamarji napolnili dva avtobusa. Zvrstili smo se v kolono in se napotili proti Kupleniku. Tam so nas dohiteli jamarji iz Ljubljane. Strokovno vodstvo je prevzel prof. Tomaž Planina. Pionirji so z zanimanjem opazovali jamarske lestve, čelade, svetilke in uniforme. Zvrstili smo se v še bolj urejeno kolono in se prek senožeti, gozdne poti in zahtevnejše steze približali jami. Vhod je bil zaprt. Nato smo dobili tloris jame, poslušali razlago o nastanku, raziskavah in značilnostih te gorenjske jame. Zagorele so lučke na če-

ladah jamarjev, mi pa smo prižgali svoje baterije. V dveh skupinah smo se spuščali v spolzek, neznan svet. Na nevarnih mestih so nas fantje varovali z vrvo. Sami pa so se po lestvah spuščali v brezno, kar smo z zanimanjem opazovali. S stro- pa je kapljala voda, žarometi naših lučk pa so odkrivali zanimive kraške tvorbe. Polni novih vtisov smo se zopet zbrali pred votlino, se prešteli in ugotovili, da nismo nikogar izgubili. Nekaj jamarjev je ostalo pri svojih raziskavah. Drugi smo izbrali krajšo pot v dolino in se odločili, da nadaljujemo z izletom. Odpeljali smo se v Gorenjesavsko dolino in se ustavili pod velikanko v Planici. Za odhod k slapu Nadiže že ni bilo več časa. V Zelencih nas je izvir Save Dolince s svojo barvo tako pritegnil, da bi kmalu pozabili na avtobusa, ki sta nas čakala ob cesti.

Marija Brudar

NAGRAJENI PLANINSKI FILMI IZ TRENTA V KRANJU

Pod pokroviteljstvom revije »Stop« in »Interfilma« iz Kranja je prišlo do projekcije nagrajenih kratkometražnih planinskih filmov XIX. festivala v Trentu. Ob tej priložnosti je predstavnik mesta Trento in direktor festivala planinskega in raziskovalnega filma v Trentu prof. Giuseppe Grassi izročil predsedniku občine skupščine Kranj tov. Slavku Zalokarju pečat mesta Trento in tako simbolično poglobil vezi med obema festivalskima mestoma. Poseben aplavz je prejel tudi pri nas znani italijanski alpinist Riccardo Cassin iz Lecca, ki je sam sodeloval s filmom Jirishanca.

Projekcija petih najboljših filmov je trajala 110 minut. Organizator je zagotovil spremno besedo v slovenščini, sicer pa je vsebina predvajanih kratkometražnih filmov po prepričljivosti podajanja, plastiki in kompoziciji motivov govorila sama. V Kranju je bila na sporedu od 10. do 12. oktobra t. l.

Prvi je bil na vrsti poljski film Odwrot (Spust), nagrajen z »zlatim encijanom« kot najboljši kratkometražni film. Režiser Jerzy Surdal je dinamično prikazal položaj dveh planincev v težavni situaciji, tovarništvo v steni in skrb za ranjenega tovariša. Že sama tema s psihološkimi konflikti in prijemi odtehta nekatere tehnične pomanjkljivosti filma.

Film The Climbers (Plezalci) angleškega režiserja Bena Clarka je naredil izreden vtis. Režiser išče mesto sodobnemu alpinizmu in njegovi akrobatski tehniki v sedanjem prostoru in času. Filmu ne manjka iznajdljivosti v tehničnih prijemih in interpretacijah. V Trentu je zaslužno prejel nagrado »zlati encijan«.

Italijanski film Morte di un stambecco (Kozorogova smrt) režiserjev Palombellija

in Prola je pomemben s stališča varstva gorske favne.

Cassinov film »Jirishanca, il Cervino delle Ande« (Jirishanca, andski Matterhorn) je dokumentaren prikaz italijanske odprave v južnoameriških Andih, ki jo je vodil avtor filma. Zaslužno je v Trentu prejel posebno pohvalo.

Posebno nagrado za najboljši film o alpinizmu, zlato medaljo in denarno nagrado je v Trentu prejel nemški film Eiger 1969 – Der Weg der Japaner (Eiger 69 japonska smer). Lothar Brandler je s kamero v zelo težavnih tehničnih pogojih zabeležil fragmente nemške odprave v sloviti japonski direttissimi.

Dolžni smo zapisati hvalo prizadevnim organizatorjem revije Stop, Interfilma in podjetja Creine, da so planinskemu avditoriju in planinskemu filmu namenili priveditev, ki smo jo v Sloveniji že dolgo pogrešali. Morda bo letošnja projekcija planinskih filmov v Kranju vzpodbudna tudi za slovenske avtorje. Če se bo tudi v bodoče nadaljevala izmenjava najboljših kratkometražnih filmov s festivalom v Trentu, bi kazalo – če ne ob tej priveditvi, pa ob mednarodnem festivalu športnega in turističnega filma v Kranju – povabiti tudi slovenske planinske filmarje.

Tone Strojín

SREČANJE MLADIH PLANINCEV NA SNEŽNIKU

V nedeljo, 13. septembra, so slavili planinci po vsej Sloveniji svoj dan, zato so bile ob lepem vremenu vse slovenske gore lepo obiskane.

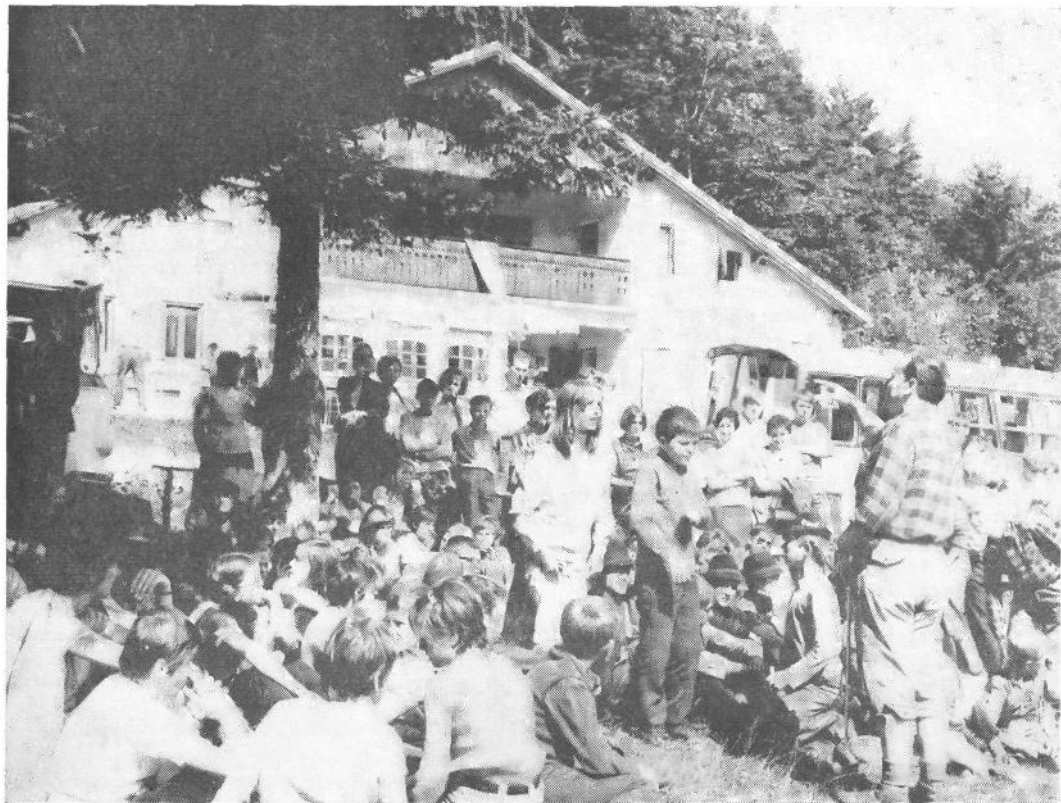
Naš Notranjski Snežnik pa je tega dne doživel še posebno lep dan.

Mladi planinci Štajerske, Gorenjske in Notranjske so praznični dan izkoristili za prijetno mladostno srečanje na 1796 m visokem vrhu.

Na povabilo mladih planincev iz Ilirske Bistrice se je srečanja udeležilo nad 160 mladih planincev iz Gorij pri Bledu, Poljčan na Štajerskem, Kuteževoga, Pivke in Ilirske Bistrice.

Pred planinskim domom na Sviščakah je mlade planince pozdravila tajnica obč. zveze prijateljev mladine tov. Cerkvenik Suzana ter predsednik PD Ilirska Bistrica tov. Drago Karolin, ki je mladim iz Gorij in Poljčan v spomin na srečanje poklonil knjigo »Uporni svet pod Snežnikom«.

Opoldne so se mladi planinci skupaj podali na vrh Velikega Snežnika. Nad 300 m dolga strjena kolona se je vila po ozki planinski poti skozi snežniško ruševje proti vrhu. Večina udeležencev je bila prvič na Snežniku ravno tega dne. Ob slovesu so si obljubili, da postanejo taka srečanja tradicionalna. Prihodnje leto se srečajo na Boču na Štajerskem, naslednje pa na Gorenjskem.

Pred Domom na Sviščakih

Na vrhu Velikega Snežnika

MLADINSKO SREČANJE NA SNEŽNIKU

Da je srečanje mladih planincev v organizaciji PD Ilirska Bistrica tako lepo uspelo, gre zahvala za sodelovanje in razumevanje tudi obč. odboru ZB, prijateljev mladine, mladinski organizaciji, turističnemu društvu in tovarnoma Lesonit in TOK, ki sta udeležence nagradila z vzorci svojih izdelkov.

-oj

SPOROČILO JAMARJEV

V zvezi z raziskovanjem krasa v zaledju Vrsnika smo v začetku tega meseca markirali z jamarskimi markacijami pot od Planine za skalo nad Vrsnikom, do Brezna pod Čelom (Kat. št. 3500). Uporabljali smo standardne jamarske markacije, to je puščico s prečko na repu, kot smo jih pred leti že uporabili na Malih podih pod Skuto.

France Sušteršič

NOVICE V KRAKEM

Dne 9. 7. je bila na PZS tiskovna konferenca odprave v Visoki Atlas. Odprava je odšla na pot 10. 7. 1970, vrnila pa se je 12. 8. 1970. O njenih uspehih bomo izčrpno poročali.

Slovesne otvoritve razstave o delu PD Radovljica, ki je bila odprta dne 18. 7. v dvorani Delavske univerze v Radovljici, se je udeležil v imenu PZS ing. Tomaž Banovec.

Dne 21. 7. je bil ustanovni občni zbor PD Kidričevo. Udeležila sta se ga tov. Bučer in Lavrič.

PD Tolmin je 9. 7. priredil planinski dan na planini Razor.

Od 15. do 17. sept. je avstrijski NF slavil 75-letnico svojega obstoja. Slavnosti se je v imenu PZJ udeležil predsednik dr. Marijan Breclj, v imenu PZS pa dr. Miha Potočnik, ing. Friderik Degen in prof. Tine Orel.

Od 24.-28. 9. je bila v Gründentalu skupščina IKAR. Udeležili so se je tov. ing. Pavle Šegula, dr. Andrej Robič, Emil Herlec, Marjan Salberger in Andrejčič.

Dne 16. 8. je bila na Homu proslava 20-letnice PD Zabukovica. Udeležil se je je tov. Zabel kot zastopnik PZS.

Tovarna Tekstila iz Ajdovščine je slovenskim planincem poklonila za njihove postojanke in vrhove vpisne knjige in reklamne svinčnike.

Dne 20. 9. je na Smrekovcu mladinska komisija priredila republiško orientacijsko tekmovanje. Udeležilo se ga je 22 ekip.

Dne 19. 9. je bila na Kumu proslava 20. obletnice PD KUM Trbovlje. V imenu PZS se je proslave udeležil tov. Stanko Hribar.

Dne 20. 9. je PD Jesenice priredilo pohod slovenskih železarjev na Triglav. Pohoda se je udeležil tudi tov. dr. M. Potočnik.

Enak pohod je 27. 9. priredilo za svoje člane Združeno podjetje Iskra. Udeležilo se ga je prek 200 članov.

Mladinski odsek PD Kozjak, Maribor, je priredil 24. in 25. 10. 1970 jesensko srečanje mladih planincev na Kozjaku, združeno z nočnim orientacijskim tekmovanjem.

Mladinski odsek PD Laško je priredil »V. jesensko srečanje mladih planincev« dne 17. in 18. 10. 1970 na Šmohorju.

Mladinski odsek PD Maribor-matica je ustanovil biološki krožek, ki bo na pobočju Maribora in Pohorja raziskoval floro in favno, zgodovino, naravne lepote in geologijo. Pri delu bo v krožku pomagal tov. Mirko Šoštarčič.

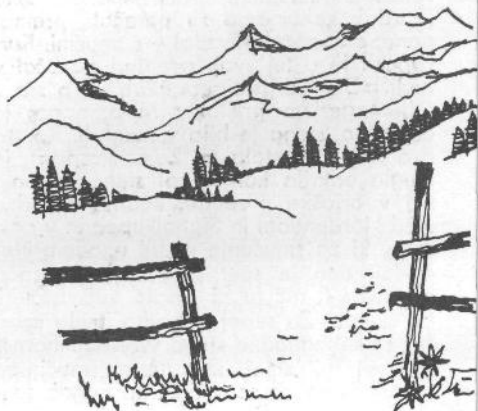
Alpinistični odsek PD Celje je priredil zbor koroških in štajerskih alpinistov dne 24. 10. 1970 na Mozirski koči.

Dne 15. 10. 1970 je umrl sodelavec Planinskega Vestnika prof. Leopold Stanek.

POPRAVEK

V nekrologu »Silvu Grošlju-Metodu ob slovesu« AO Radovljica popravlja str. 553 spodaj: Nepoznani planinec iz Poljč pri Begunjah je član AO Radovljica Janez Petrič-Šara. S pokojnim Silvom Grošljem sta se poznala že dalj časa. Janez Petrič je odšel v francoske Alpe z vednostjo in pomočjo AO Radovljica.

Planinska koča pri Franciju pri Sv. Jakobu pod Zaplato, nad Preddvorom bo odprta tudi pozimi ob sobotah popoldne, nedeljah in državnih praznikih. Koča je oskrbovana – topla in mrzla jedila.

ORIENTACIJSKA TEKMOVANJA PLANINCEV NA POLJSKEM

Leta 1970 so planinski vodiči iz Krakova (Krakowski Klub Przodowników Turystyki Górskiej) že šestič organizirali orientacijsko tekmovanje v Beskidih pod imenom »Azimut« (Górski Rajd Azymut-Beskidy). Na tem tekmovanju sodelujejo predvsem člani omenjenega kluba, pa tudi iz drugih delov Poljske se pridružuje vsako leto več izkušenih planincev. Po pravilih se lahko tekmovanja udeležijo le tričlanske skupine, ki morajo med pohodom po divjih gorskih terenih (morfološko podobnih npr. Karavankam) izpolniti celo vrsto nalog. Predvsem je treba najti kontrolne točke, ki so skrite v gozdu (s pomočjo »slepe« karte in kompasa), odgovoriti pismeno na kratka vprašanja (s področja topografije, zgodovine planinstva, prve pomoči) ter prehoditi vso turo v določenem času. Tekmovanje se vrši v dveh etapah v dveh dnevih s prenočevanjem v šotoru. Skupine, ki prvi dan ne izpolnijo vseh nalog, se drugega dne ne morejo več udeležiti tekmovanja. Vse skupaj je precej naporno in zapleteno, tako da ni nič čudnega, če od 40 prijavljenih skupin konča tekmovanje 10–15 skupin.

Tudi PTTK (Planinska zveza na Poljskem) skupaj z vojsko že pet let organizira podobna tekmovanja. Te imajo bolj vojaški značaj.

Od leta 1971 bo pravilnik krakovskih tekmovanj veljal tudi za vsa ostala orientacijska tekmovanja planincev na Poljskem, ki ne bodo več imela vojaškega značaja.

W. B.

MONTE ROSA

Vzhodna stena Monte Rose je najvišja ledena stena v Alpah. V obližju nad njo so znani vrhovi Signalkuppe, Zumsteinspitze, Dufourspitze in Nordend. Ta stena je zdaj, kakor smo že poročali, premagana, od zgoraj navzdol – s smučmi. Kurt Lapuch je o tej svoji avanturi poročal v reviji »Der Bergsteiger« 1961/1. Ko sta z Obereggerjem prišla v Macugnago, je deževalo, stena je bila v megli. Ko sta dva dni nato stala na Zumsteinspitze, je megla odkrila komaj pol stene. Strmelata sta v orjaške prepade, kopne in ledne med Nordendom in Signalkuppe in v novi sneg, ki za smučanje ni bil ugoden. Naslednji dan je spet snežilo. Toda načrt je dozorel, nič ju ni moglo več ustaviti. Pa drugič! Za seboj sta nato imela spust čez severozahodno steno Wiesbachhorna. Po severni steni sta nesla smuči na ramah, nato pa se z njimi na nogah spu-

stila po severozahodni steni, ki je nagnjena 60°. Čez ključno mesto sta se varovala z vrvjo, šlo je brez padca, »srce pa je divje talklo«. Štiri tedne nato ju je prijatelj pilot z letalom »Cessna« popeljal do Liona v Wallisu. Tam sta najela letalo Pilatus. Z njima sta se izkrcala pod Signalkuppe v višini 4000 m. Stopila na Parrotspitze, nato pa v Cabane Margherita, najvišjo kočjo v Evropi na Signalkuppe. To pot ju je pričakovalo jutro z velikimi obljubami. Počasi sta rinila proti Zumsteinspitze in si spet ogledovala pečine in ledovje v vzhodni steni Monte Rosa. Ob 9. uri sta si na Zumsteinspitze (4561 m) pripelala smuči in se navezala na vrv. Oberegger se je spustil v steno. Že po 5 m je bilo nekaj narobe, vendar se je obdržal na nogah in vozil naprej: Prvi raztežaj je bil strašno strm, 55°. V prečenju je nato Lapuch zdrsnil čez požled, Oberegger pa je varoval na lednem klinu. Vprašanje, ali bi klin držal padec, 170 cm dolge smuči (Kästle CPM) pa so dobro prijemale tudi na ledu. Po 80 m se stena malo položila, sneg je bil boljši, zato sta nekaj časa vozila nenavezana. Lapuch je 7 mm vrv vlekel za seboj kot lavinsko vrvico. Nekaj manjših ledeniških razpok sta preskočila, pri eni pa se je Lapuchu zataknilo, izgubil je ravnotežje in padel. Lusserjeva vez je popustila in kljub »salto-tehniki«, ki jo Lapuch uporablja pri takih nezgodah, ni šlo naprej. Oberegger je padec zdržal. Nato sta peljala previdneje in na nevarnih mestih spet varovala z vrvjo. Dosegla sta Marinellijev ozebnik, 1000 m visok, 45° do 50° nagnjen žleb, torej nagib, na katerem smučar ne more »leteti«. Prav tu je neslo Obereggerja. Lapuch je bil nad njim, ni mu mogel pomagati, Oberegger pa se je s svojo tehniko nekako s premetom postavil na noge in vozil naprej. Sneg ni bil kaj prida, pri vsakem smuku s smučmi se je utrgala manjša kloža. Bila sta že utrujena, vendar sta morala stisniti zobe, da bi ušla plazičem. Ti so se prožili po sekundarnih snežnih žlebovih, ki so bili široki in globoki 2–3 metre. Vozila sta nad njimi po snežnih grebenih.

Končno sta dosegla višino kočje Margherita. Prečila sta iz ozebnika, potem ko sta se dve uri dajala s steno. Oskrbnik, ki ju je z daljnogledom opazoval, jima je čestital. Tisti hip je votlo završalo, po zraku in skozi Marinellijev žleb je zgrmel orjaški plaz, ki je potegnil za seboj mase snega in kamenja. Pred desetimi minutami sta bila drzna smučarja še na udaru tega gorskega zmaja.

Oskrbnik ju je spremljal v Macugnago, kjer so jima priredili sprejem vodniki in turisti, jima ponujali vino in whisky, medtem ko je njima dišala voda in grizriček.

Predsednik kluba »4000« jima je pripel še klubski znak in s tem se je končala najtežja etapa te smuške ture.

ALESSANDRO GOGNA O GRANDES JORASSES

Mladi Alessandro Gogna, prvi samohodec iz Walkerjevega stebra v Grandes Jorasses, o čemer smo obširno poročali, je prišel za pero in pri znani založbi Tamari v Bologni izdal 156 strani obsegajočo knjigo »Grandes Jorasses, Sperone Walker – 40 anni di storia alpinistica«. Napisal jo je s čustveno prizadetostjo, ne samo zato, ker je v Walkerju prvi uspešno plezal sam, temveč tudi zato, ker se mu zdi, da je Pte Walker italijanski, čeprav ni v Italiji, saj so Italijani tu kazali pot drugim: prvi ga je s Tizzonijem in Espositom preplezal Riccardo Cassin, Bonatti in Zappelli sta se proslavila s prvim zimskim vzponom, Gogna sam pa je prvi solist v tem slavnem stebru.

NOVI SMUŠKI CENTRI V AVSTRIJI

Blizu naše meje je Avstrija opremila Kor-alpe s sedmimi lifti, ki potegnejo 5500 oseb v eni uri na višino 2000 m. Do njih pripelje gorska asfaltirana cesta, ki jo redno pljučijo. Cene so zmerne, za lift na dan 50 do 100 ös, za eno vožnjo 6 ös. Informacije dajejo v Sv. Stefanu v Labodski dolini. Vzhodno od Grossglocknerja so v okolici Gasteina čez noč zrastle nove naprave, ki bodo v kratkem povezale Heiligenblut in Gastein. Povezati mislijo tudi vrhove Schareck, Sonnblick in Hocharn. Iz Heiligenbluta nosijo tri sedežnice in vlačijo štiri lifte na razne višine in vrhove. Dnevno karto dajejo za 80 ös, tedensko za 350 ös. Koroški zimsko športni blok, ki razpolaga s 100 različnimi ver-

tikalnimi in drugimi napravami (tudi pokritimi kopališči in drsališči), ponuja svoj blok kart za 120 ös, ki ga je možno vnovčiti v vseh pridruženih podjetjih. Zimski gost na Koroškem s takim blokom prihrani na času in ni vezan na en kraj. Kompletan paket ponuja zimski aranžma na Baškem jezeru. Od decembra do marca veljajo družinske cene za polni in polovični penzion, prenočišče, lift in drsališče, za nizko ceno pa tudi nadzorstvo za otroke. Baško jezero vabi svoje goste tudi z obljubo, da je kraj miren, doslej pozimi še neodkrit. Če so cene tu res tako mamljive, potem utegne biti Baško jezero nov konkurent nekaterim našim zimskošportnim centrom.

MATTERHORN OV NOS

V grebenu Zmutt sta ga 14. 17. julija 1969 preplezala Sandro Gogna, 22-letni študent iz Genove, in 30-letni industrijec Leo Cerruti iz Milana. S tem sta rešila zadnji problem v Matterhornu, smer v severni steni je s tem popolna. Na problem sta prežala tudi svedrovca Mauro in Mirko Minuzzo, vendar se Gogna ni dal. Pravijo, da se zna prodati. To pot je v »Domenico del Corriere« objavil barvno sliko z naslovom »La luna sul Cervino«. Gogna je v članku skušal izdelati paralelo med ameriškim astronomom in alpinisti, kakor so Herzog, Hillary, Lacedelli itd. Matterhornov nos pa je iz smeri bratov Schmidov videti res kot lunin krajec, ki ga je Gogna moral izdelati po notranji krivini.

Alessandro Gogna je lani 16. in 17. junija sam preplezal vzhodno steno Monte Rosa po objektivno zelo nevarni smeri Lagarde-Devies. Gre za 1800 m visoko severovzhodno steno Signalkuppe, ki je ena od vrhov Monte Rosa.

VARSTVO NARAVE

O POSTRVEH

Postrvi imajo vedno več skrbi. Ne samo zaradi trnkov, ki jih je vedno več. Teh so od nekdanj navajene. Ogroža jih vsesplošno onečiščenje voda, regulacije potokov, urejanje strug na take načine, ki postrvem ne ustrezajo. Teoretično se postrvi drže v vsaki naravni vodi od ravnine do višine 2500 m. To danes praktično ne drži več, ker niso tako prilagodljive kakor »nižje« vrste rib. Postrv rabi vodo, ki ima mnogo kisika, mrzlo, bistro, hitro tekočo vodo z mnogimi kottički, kjer se lahko skrije. To pa je dandanes samo v gorskih potokih in jezerih. Postrv je previdna in

plašna riba. In neverjetno urna. Bliskovito šine v zavetje, če zagleda na bregu kaj nenavadnega. In zagleda skoraj vedno prej kot človek, ki bi jo rad vsaj videl, če že ne ujel. Postrv pa se poleg tega zanaša še na varovalno barvo in na to, kam se postavi, da bi bila optično čim manj oblikovita. V njihovem revirju vlada strog hierarhičen red, ki temelji na sili. Velike ribe imajo najboljša lovišča. Drže se ga in se ne puste pregnati. Če se tako lovišče izprazni, ga zasede takoj močan konkurent.

Lov na postrvi je napet, mikaven in priljubljen. Veliko postrv je težko ukrotiti, če prime. Preden pa zraste, mora prestati

celo vrsto nevarnosti. Izgube med njimi so ogromne. Sovražniki postrvi imajo radi njihove ikre in mladice, veliko škodo delajo povodnji, da o ljudeh ne govorimo. Življenjske razmere v gorskih potokih so trde, neugodne. Postrv prenese vodo do 20° C, več težko ali pa sploh ne. Več zdrži amerikanka in mešane vrste. Ko postrv zraste, potuje, pri tem pa jih veliko zaide v žrela večjih postrvi, ki »čistijo« svoje lovišče in jim sorodna kri prav tako diši kot tuja.

Postrv se plodi od oktobra do januarja. Samica leže za grah debele ikre v pesek, samec pa že čaka, da jih oplodi. Čez dva, tri mesece mladi zarod pride že iz iker. Ob parjenju ima samec lepše, blesteče barve posebno na bokih. Do mere zraste postrv v 2 do 3 letih. Gotovo spada med najlepši okras naših voda.

ALPINARIUM

Na Piz Lagalb nad Pontresino so uredili alpinarij, to je najvišji alpski živalski vrt v Evropi. Jeseni l. 1969 so zgradili zavetja za živali in nosilne galerije za obiskovalce. Julija 1970 so alpinarij odprli, potem ko so pod vodstvom prof. H. Hedigerja iz Züricha pripeljali na Piz Lagalb zastopnike alpske favne.

LEDENIŠKA BOLHA, SNEŽNA MIŠ

Visokogorski favni in flori se čudimo, češ kako neki obstane v sovražnih okoliščinah, kjer tudi poleti živo srebro ne skače visoko, kjer sneži, zmrzuje in zavijajo viharji vse letne čase. Pri tem nam po navadi ne uide pogled na manjše živalce, insekte in metuljčke, ki se upajo tudi v višino večnega snega. Kdo bi mislil na to sredi veličastnih prizorov in večjih pojavov! Ledeniška bolha npr. je dolga komaj 2,5 mm in je prava umetnica življenja na ledu. Perutnic nima, skače pa do 10 cm daleč. Z ledu se ne premakne, prijata pa ji tudi sren in srenec. Med samotarje je ne smemo šteti, saj ob sončnih dneh rada nastopa v celih rojih. Hrani se z iglicami in s cvetnim prahom, ki jih nanese veter na ledenike. Znanstveniki so izračunali, da je cvetnega prahu povsod na ledenikih zadosti, na 1 ha ga pade tudi do 1500 kg. Ledeniška bolha preživi mraz do -190° C, najbolj ji prija temperatura okoli 4° C. Drobna živalca ima tudi svojega sovražnika, nekoga pajka.

Na snegu se vedno drži tudi snežna miš. Našli so jo 4000 m visoko na Bernini, 4700 m visoko na Mt. Blancu. Temnosiva živalca je dolga 12 cm. V snegu zdrži 8 do 9 mesecev, zime ne prespi, ampak budno preživi v zemlji, kjer je temperatura nekaj nad ničlo. Če pride v hudem mrazu na zrak, pogine, če termometer kaže nekaj stopinj pod ničlo. Zanimivo je, da ta miška ni plašna, da je res zelo

radovedna, počasnejša od navadne miške. Pleza in skače pa dobro. Za zimo si že poleti dela zalogo hrane: semena, lističe, koreninice. Preden jih shrani, jih »strokovnjaško« posuši in jih pozimi uživa kot »globoko ohlajeno« hrano. Priznati je treba, da so te male živalce v resnici trdne korenine.

VREME NA KREDARICI V LETOSNJEM AVGUSTU IN SEPTEMBRU

Letošnji avgust je bil po vsej Sloveniji bogato založen s padavinami. Srednje mesečne temperature so bile v nekaterih predelih Slovenije nad drugod pa pod dolgoletnim povprečkom.

Srednja mesečna temperatura zraka na Kredarici je znašala v avgustu 6,3°. Bila je za 0,6° nad povprečkom obdobja 1955 do 1967. Maksimalna temperatura je znašala 17,0°, minimalna pa -1,4°. Prva je bila izmerjena 7., druga pa 25. avgusta.

V skupno 23 padavinskih dneh (od tega sta bila dva dneva s sneženjem) je padlo 435 mm padavin, kar je 194% od normalne vrednosti za mesec avgust.

Srednja mesečna oblačnost (6,4) je bila v avgustu v splošnem po vsej Sloveniji razmeroma visoka. Zato je število ur s sončnim sijem razmeroma nizko: 142 ur ali 32% od možnega trajanja.

Sneg je samo za en dan pobelil Kredarico. Njegova maksimalna debelina je merila 2 cm. Snežna odeja na Kredarici v mesecu avgustu ni redna. V obdobju 1955-1967 je ni bilo v letih 1956, 1958, 1961, 1962 in 1967, medtem ko je l. 1963 in 1966 merila njena maksimalna debelina 22 cm.

Letošnji september je bil nasprotno avgustu po vsej Sloveniji zelo suh. Srednje mesečne temperature pa so bile blizu normalnim vrednostim. Ponekod so bili odkloni pozitivni, drugod negativni.

Srednja mesečna temperatura Kredarice v septembru je znašala 4,2°. Bila je za 0,2° nad povprečkom obdobja 1955-1967. Maksimalna mesečna temperatura je znašala 12,5° (dne 8. sept.), minimalna pa -4,8° (dne 18. sept.). Obe vrednosti ležita v mejah doslej znanih septembrskih temperaturnih ekstremov (maks. 16,0°, min. -8,7°).

Na Kredarici je bilo v septembru skupno 8 dni s padavinami (od tega trije s sneženjem). Sledovi septembrskega sneženja, ki ni dala sklenjene snežne odeje, so se ohranili samo v osojnih legah. Mesečna višina padavin (80 mm) je dosegla komaj 37% normalne vrednosti. Dnevni maksimum padavin je znašal 38 mm (dne 16. sept.).

Srednja mesečna oblačnost (5,0) se je napram prejšnjemu mesecu znižala. Zato se je - kljub občutno krajšemu dnevu - zvišalo število ur s sončnim sijem: 181 ur ali 48% od možnega trajanja sončnega sija v septembru.

F. Bernot

TURISTIČNI VESTNIK

Turistični Vestnik izdaja Turistična zveza Slovenije šestkrat na leto. Ureja ga uredniški odbor, sedanjí odgovorni urednik je Matija Šega. V prejšnjih letih ga je urejal Vekoslav Sršen. Izhaja v revijskem formatu na finem papirju, ki omogoča dobro slikovno reprodukcijo.

Glasilu Turistične zveze Slovenije ima po tematiki marsikaj skupnega zlasti s planinsko propagando in gospodarstvom. Glasilu se pozna izrazito strokovno-informativna in praktična usmerjenost članov, saj je v prvi vrsti namenjeno turističnim in gostinskim organizacijam ter odgovornim organom in nato šele drugim bralcem. To se opaža tudi po strokovnih prispevkih sodelavcev in republiške uprave, turizma in gostinstva.

Pretežna vsebina prve številka letnika 1970 je posvečena kmečkemu turizmu. Na splošne družbene in ekonomske probleme zasebnega kmetijstva v gorskem svetu opozarja članek Vekoslava Sršena. Na problem odseljavanja z gorskih kmetij in na možnost kreditiranja v turistične namene, je že večkrat opozarjal tudi Planinski Vestnik. Gre za problem, ki je pomemben tudi s stališča visokogorskega turizma. Odvisnost turizma od kmetijstva in obratno razčlenjuje dr. Matjaž Jeršič. Problematiko v naših razmerah in posebej v Bohinju načenjata ing. Danica Honzak in dr. Metod Vojvoda. Na smučanje kot gibalo zimskega turizma opozarja dr. Danilo Dougan. O članku velja posebej razmisliti, saj so zimske gore stična točka planinstva, turizma in smučarstva. Koordinirana turistična pot štirih dežel, na katero opozarja Niko Isajević, v marsičem spominja na prizadevanja planincev treh dežel za tesno sodelovanje v tistem alpskem prostoru, preko katerega drže poti iz srednje Evrope na Jadran in na Balkan. Prispevek arh. Tomaža Vuge »Kako naj bi bila urejena kraška gostišča« in poročilo Danice Zorko o tekmovanju »Izbiramo najbolj prizadeven kraj« na področju turizma v Sloveniji, bi kot idejo kazalo prenesti na planinstvo: Kako naj bi bila urejena notranjščina planinskih koč; izbiramo najboljše »planinsko« kočjo ali najprizadevnejše PD.

O evropskem letu varstva narave piše Stane Peterlin. Vinko Mlakar je v isti številki prikazal Razvojni projekt Združenih narodov za zgornji Jadran in SR Slovenijo. Ker je v projekt zajeto tudi področje centra v Julijskih Alpah, bi kazalo tudi v Planinskem Vestniku opozoriti na to perspektivo. Zelo zanimiv je dokumentarno-statistični prikaz Rada Lipičarja o doseženi stopnji turističnega razvoja v Sloveniji v primerjavi s Koroško, Furlanijo-

Julijsko Krajino in Hrvatsko. Za planince zanimiv je tudi prispevek ing. Mihe Ogorevca o gorskem turističnem centru Lokve pri Gorici. Poleg turistično strokovnih člankov v tretji številki je za planince vreden branja članek Marijana Mastrela »Kako bomo vključevali naš visokogorski svet v turizem«. Prikazuje perspektivo Luči in okolice v luči turizma. Ing. Tomaž Banovec je v članku Turistična kartografija prispeval pregled turističnih kart, možnosti vizuelne propagande ter misli in predlog za izboljšanje stanja. Za širši krog je zanimivejša peta številka. Opozorimo naj na Izhodišča, ugotovitve in predloge posvetovanja na temo kmečki turizem in na nadaljevanje Masterlovega članka. V njem so zanimivi predlogi o cestah in drugih prometnih napravah v Kamniško-Savinjskih Alpah. Pisec tu obnavlja zanimivo tezo o prodoru pod Kamniškim sedlom, ki bi povezal dolino Kamniške Bistrice z Logarsko dolino in bistveno skrajšal oddaljenost Ljubljane od Zg. Savinjske doline.

Tone Strojín

PLANINSKA LITERATURA

Na pobudo Tonija Hiebelerja se je pet nemških planinskih glasil – Alpinismus, der Bergkamerad, der Bergsteiger, die Mitteilungen des DAV in die Mitteilungen des ÖAV – odločilo, da razpišejo literarni natečaj. Pogojem razpisa je ustrezalo 121 pošiljk. Vsako od peterih glasil bo iz teh 121 prispevkov izbralo po tri najboljše in jih nagradilo. Žirijo je sestavljalo deset oseb.

Natečaj seve ni imel namena, da prikljče iz tal »pravo« literaturo, čeprav bi se je nobeden ne branil. Planinska literatura bo v glavnem vselej »strokovna literatura«, ki se bo težko rešila iz svoje usode, da »brsti, cvete in rodi kot skromna dveika iz zidne razpoke«. Ta strokovna literatura dela uredništvom skrbi in prav zato jo imajo tem rajši. Vsaka druga zahteva ali ambicija bi verjetno jemala – pero iz rok – samokritičnih in s tem najsposobnejših planinskih piscev »in spek«. Vsi uredniški odbori so se odločili za natečaj z namenom, da je to prava pot k pospeševanju dostojne, kvalitetno zadovoljive strokovne literature. Nekateri pravijo, da se poprečna planinska literatura slabo odziva na čas in njegove potrebe. To je verjetno ena od tdritev, ki se s stališčem nemških uredništev najbrž ne strinja. Tisti, ki tako pravijo, najbrž odklanjajo šablonsko oblikovno in vsebinsko stran planinske literature: filozofske meditacije med potjo, opozorila na favno in floro, na šumenje

slapov, bobnenje plazov, opisovanje nad-človeških naporov in premagovanje ekstremnih mest, kjer gre za las, poseganje po zelo človeških potrebah, ki jim mora zadostiti nahrbtnik, pa spet čustvovanje ob milem večernem vetriču, ki se pogovarja z mrmranjem gozda, šumljanjem vseh mogočih glasov in migotanjem zvezd na firmamentu.

In zato terjajo novo literaturo, veristično, primernejšo času potrošniške družbe, ki je svet odčarala, ne da ga je spoznala, ne da ga hoče spoznati. Kakšna bo niki ta literatura?

Lahko si jo mislimo: Do bralca ne sme biti zahtevna, ker sicer do njega sploh ne bo prišla, ampak bo zdrnila po kratki poti v smeti ali v mlin za nov papir. Uredniki naj bi z dvignjenimi rokami rotili redke sodelavce: Pišite o čemerkoli, na dveh straneh! Več kot pet minut moderni bralec ne zdrži pri istem branju. Kratko pa zabeljeno! Moderna planinska revija naj bi imela čim več slik, kajti tovariš sodobnik je človek vizualnega tipa. Oči ima sicer za branje, vendar komični strip je udobnejši. Naj bo fotografirano kjerkoli in karkoli, še vedno se bolje prodaja kot vrstice. Če so slike dobre ali ne, vse so dokumentarične. Planinska fotografija – čemu! Saj je že vse stokrat posneto, motive lahko samo ponavljamo. In končno – čemu opisovati doživetja. Novi sodobni verizem prenese le reportaže in stvarna poročila, testiranje materiala, stvarnost.

Nekaj je resnice na tem, resnica pa je tudi ta, da je ta od verizma zverženi človek pravzaprav uboga para. Nikar ne zdvajamo nad človekom, če se med nami kažejo taki pojavi. Človek ne živi samo od stvarnosti, ampak tudi od vsega, kar jo presega. Tudi od romantike.

NOVA OBLIKA ŠVICARSE PLANINSKE REVIE

Bilten SAC (CAS), mesečno organizacijsko glasilo švicarske planinske organizacije z rubrikami kronika sekcij SAC, poročila o tečajih, alpinistična kronika, novi vzponi in pomembne ture, mladina, GRS, varstvo narave in planinska literatura, je z januarjem 1970 izšla v novi opremi. Pred 10 leti se je bilten ločil od literarno-strokovnega dela z istim naslovom v štirih jezikih »Les Alpes« in istim uredništvom. Ločitev organizacijskega in strokovnega dela planinske revije je bila vidna že na zunaj. Organizacijski bilten je izhajal v skromni opremi, na slabem papirju, v zelo varčnem tisku (petit in nonpareil), glasilo pa je izšlo vsake tri mesece v reprezentančni opremi, na sijajnem papirju, s prilogami na umetniškem papirju.

Nova grafična podoba biltena se na ovitku nič ne loči od četrletno izhajajočih zvezkov. Že z ovitkom je vodstvo CAS s to opremo izjavilo, da ni mogoče vsem

ustreči, če se glasilo loči na dvoje, in da je zato bolje, če se spet poenoti. Oprema še ni vse. Predvsem gre za vsebino. Uredništvo poudarja, da želi v novi obliki dati tudi novo vsebino v istem smislu: z enim glasilom združevati planinsko članstvo, ne glede na velike razlike po interesih in potih. Vsaj tri generacije planincev mora tako planinsko glasilo povezovati in s tem izpolnjevati svojo kulturno nalogo.

Uredniški odbor, oba urednika in literarna komisija pri SAC z vsem njegovim odborom se zavedajo, kako težka je problematika take omnibusno usmerjene planinske revije. Kaj terja sama starostna razlika od 20 do 70 let! Kdor pozna uredniške probleme, ve, da ni mogoče vsem ustreči. Število tistih, ki zmorejo svoja planinska doživetja lepo opisati, je v primeri s številom planincev in alpinistov majhno. Uredništvo bo zato še razpisalo natečaj za najboljše spise in s tem dobilo stik z novimi sodelavci.

PLANINSKI IN SMUČARSKI LEKSIKON

Sodelavci založbe Rother v Münchnu so pregledali vso planinsko literaturo od l. 1946 do l. 1950. Nabrali so 200 000 gesel. Dopolnili bodo zbirko še z gesli, ki jih bodo nabrali v literaturi od l. 1950 do l. 1970. Leksikon, ki bi nastal iz tega, bi obsegal 1600 strani, v 3 zvezkih formata 19,5 × 24. Če bi se javilo vsaj 2000 prednaročnikov, bi znašala cena takega leksikona 290 DM. Na poskusni strani A črke je med obdelanimi gesli tudi Aljaž Jakob z naslednjo oznako: »1847–1927, župnik na Dovjem (Triglav – Pfarrer), soustanovitelj planinstva.«

AMERIŠKI ALPINE JOURNAL

Alpine Journal se že nekaj let uvršča med najzanimivejše alpinistične informatorje. Prispevek ameriških plezalcev k napredku alpinizma v zadnjih desetih letih je nedvomno, sredstva, s katerimi razpolagajo, pa jim omogočajo, da se njihova revija spreminja v svetovno revijo po obsegu gorskega sveta, ki ga zajema. Zvezek 1969 nas povede v Patagonijo na Fitz Roy, v Yerupajo v Cordillero Blanco, Cordillero Real, na Alasko, v El Capitan, v Grand Teton, Nuristan, na Mt. Mc. Kinley in v severno steno Matterhorna (Thompson jo je kot prvi Amerikanec preplezal l. 1968). Med znanimi avtorji imenujmo R. S. Robbinsa, ki poroča o El Capitanu, in Bradforda Washburna, ki je napisal uvod k dnevniku Harryja P. Karstensa oz. k članku »Prvi vzpon na Mount Mc. Kinley«. Med članki tujih avtorjev je omembe vreden oni o ledni tehniki v velikih stenah, ki ga je napisal André Contamine.

Dobili smo spet lepo in bogato knjigo. Prese- neča nas s svojo nenavadno vsebino, prevzema s svojo mislijo o stvareh na robu, postavljenih v sredo življenja. Avtor je Jaka Čop, širom po Sloveniji in zunaj njenih meja znani umetniški fotograf, neutrudni planinec, ljubitelj narave in posebej naših nebes pod Triglavom, skromen, preprost, a vendar edinstven po svojem velikem delu in življenjskem uspehu. »Viharniki« so tretja njegova knjiga planinskih fotografij, knjiga, ki nam je Čopovo osebnost najbolj odkrila in je v zgodovini slovenske fotografije za vselej do- bila izjemno mesto. »Svet med vrhovi«. »Raj pod Triglavom«, »Viharniki«, trije dragoceni albumi velikih podob, ena sama izpoved človeškega srca, ki je omamljeno od doživetja gorskega sveta, ki ne more nositi vsega v sebi, kar je prečutilo v zamaknjenju ob njegovih lepotah, oblikah in skrivnostih! Ta izpoved ima svojo umetniško vrednost, svoj kulturni pomen in so- cialni smisel.

Avtor sam pravi v uvodu, da je hotel odkrivati, kar je mnogim zakrito, odpirati oči za tisto, mimo česar hitimo, plen požrešne naglice mo- dernega časa, kot da ni vredno pogleda, kot

da nikomur nima nič pokazati in nič povedati. In odločil se je, da s fotografskim očesom dojame govorico in pesem gora, okamenele arhitekture tonov, ki jih izvab- ljajo nevidni godci, večno enakih v njihovi večni menjavi in vendar vsak hip drugačnih. In izbral je viharnike, mrtva drevesa na mrtvi straži med življenjem in smrtjo, med zelenino in kamenino, izbral tisto, kar je pravzaprav že žrtev surovega gorskega vremena, vendar še kot žrtev živi, govori, dopoveduje in bogati svojo okolico s fan- tastiko svojih oblik, s svojo preprosto simboliko in s stoterimi razami in gubami, ki jih je vanje zarisal neusmiljeni čas.

Knjiga, ki jo bereš kot pesem. Ob vsaki podobi se ustavi oko in misel. V vsaki podobi so spomini, pota, ljudje, pogovori. Ne moreš mimo nje, dokler ne doženeš, zakaj nam jo je avtor razstavil, kaj bi nam z njo rad povedal, zakaj bomo še in še obračali list za listom. Kako velik je svet v svojih majhnih stvareh! Čopovi »Viharniki« nam to razlagajo, ne da bi nam z besedo o njih pomagal slikar.

Da pa bi bila knjiga po svoji miselni vsebini še izrazitejša, povednejša, je k vsaki podobi pripisana še slikovita, včasih bleščeča, včasih boleča beseda pisatelja Toneta Svetine. Njegove parafraze ne razlagajo, ampak tirajo k razmišljanju o življenju in smrti, o eksistenci, o vsem, kar buri človeka, kadar se sooči z bojem za življenje, z uporom, z neizogibnim slovesom od življenja, z osnovnimi vprašanji, potrebami in radostmi bivanja, z žejjo po spoznanju in z obupom nad stvarmi, ki jim ni kos.

Skratka, knjiga, ki nas duhovno zaposli s podobami in z besedo o njih. Enkratna v svoji preprosti, a vendarle globoki zamisli, knjiga, ki ne bo šla na polico molče reprezentirata naš grafični standard, ostala bo na delovni mizi, da jo bomo odpirali za duhovno aktiven oddih in se z njeno čudežno pomočjo premikali preko višav in vrhov na naše najljubše koticke v gorah, na počivala, na mesta, s katerimi nas veže kaka nepozabna misel, srečanje, prizor. In ne nazadnje knjiga, ki je v čast kulturni tvornosti, rastoči iz planinske snovi, delo ki je značilno za nas, in dosežek, kakršnega bi težko našli drugod.

Knjigo je izdala Državna založba Slovenije, natisnila tiskarna Ljudske pravice v Ljub- ljani 1970, opremila pa jo je Nadja Furlan.

Avtor jo je posvetil Joži Čopu – s spoštovanjem in hvaležnostjo.

RICCARDO CASSIN, legendarni predvojni plezalec, po vojni znan tudi kot lovec in trgovec, je še vedno aktiven alpinist in – andinist. 8. julija l. 1969 je bil z italijansko ekspedicijo v vzhodni steni Jirišhanke. Trem italijanskim navezam le pripadel prvenstveni vzpon. Cassin je plezal z Annibalom Zucchijem in Natalinom Airoidijem. 10. oktobra 1970 smo v Kranju imeli priložnost videti film, ki ga je snemal na Jirišhanki. Fantastična storitev! V Kranj je tedaj prišel na reprizo trentskega festivala Cassin sam in skromno ocenil svojo kamero in turo.

NEMŠKI TURISTI pomenijo za vse turistične dežele interesantno množico. Že l. 1954 je 20 % odraslih Nemcev preživljalo dopust zunaj nemških meja, od l. 1968 pa jih potuje na dopust v inozemstvo kar 40 %. Velemesta so udeležena s 55 %, kraji z manj kot 2000 prebivalci pa le s 14 %. Razumljivo! Največ turistov je nameščencev in uradnikov, najmanj pa kmetov, kar je tudi razumljivo. 30 % Nemcev si poišče dopust v Avstriji, 22 % v Italiji, kljub temu ostane še vedno množica interesentov za druge turistične dežele. Velja torej, da je treba obdelati predvsem to turistično tržišče, če hočemo prodati naše kapacitete, ki iz leta v leto rastejo.

MAUNA KEA, najvišji vrh na Havajih, je visok 9100 m, če bi ga meril z njegovega dna v črnih globinah Tihega oceana. Nad morsko gladino ga je še vedno 4205 m. Najdaljše gorovje na kopnem je Himalaja s Karakorumom, saj se razteza na daljavo 4500 km. Tudi v tem pogledu je zanimiv podatek iz morskih globin, kajti po sredi Atlantskega oceana se vleče pod morsko gladino gorska veriga, dolga 11 250 km in 800 km široka. Nad gladino prodre najvišje na Azorih z Mount Pico, ki meri z dna morja 8380 m, nad gladino pa ga je še vedno 2321 m.

DIRAN 1968. Diran ali Minapin Peak (7266 m) je vrh v zapadnem Karakorumu v grebenu, ki se vleče od Malubitinga (7459 m) do Rakapošija (7788 m). Ker se je Malubiting omenjal tudi kot cilj jugoslovanske ekspedicije, za kratko očitajmo zgodovino Dirana. Dostop ni ravno težak, saj po dolini Hunza lahko pridržajo jeepi do vasi Minapin v vznožju Dirana. Iz Minapina do boznega taborišča je dan hoda. Lahki dostop do sem je privabil mnoge ekspedicije, uspešna pa je bila šele l. 1968 in to graška, sestavljena iz članov OAV.

Prvi je l. 1954 poskušal Rebitsch iz severozahoda. Prišel je do sedla v zahodnem grebenu do višine 5700 m. L. 1958 so po

Rebitschevih stopinjah poskusili Angleži. Zajel jih je vihar in za njimi ni ostala nobena sled. Naslednje leto je Nemeč Bardodej z nosačem Kabulom prišel do višine 6900 m, kljub viharju in bolnemu nosaču. 300 m pod vrhom sta morala odnehati.

L. 1964 je vihar zavrnil Avstrijca Eggerta in Frischa. L. 1956 so navalili Japonci z veliko ekspedicijo. Najeli so 300 nosačev. V višini 6400 m so postavili četrti tabor, dotlej najvišji na Diranu. Kljub velikim pripravam in velikim sredstvom so se vrnili praznih rok in poročali, da so prišli 1000 m višje kot Bardodej. Kaže, da so slabo premislili, saj bi to pomenilo, da so se sprehajali nekje nad vrhom.

Ti neuspehi imajo svoj vzrok verjetno v lahkem dostopu. Zato so ekspedicije goro podcenjevale. Iz baze je do vrha še 3500 m višinske razlike. 2000 m je treba premagati po nevarnem ledeniškem pobočju, 1500 m pa po zahodnem grebenu, v katerem radi divjajo vremenski preobrati. Vreme je bilo pri vseh poizkusih nenaklonjeno. Vse ekspedicije so prišle pomladi v strahu pred poletnim monsumom ali pa v strahu pred razoranimi ledeniki v poletju. Strah pred monsumom je neutemeljen. Zahodni Karakorum ima poleti lepše vreme. To velja tudi za Nanga Parbat. Ledeniki so tu zelo hitri, zato so tudi spomladi razpokani in razorani. Gradčani so šli na pot l. 1968. Bili so trije: Schell, Göschlin in Pischinger. Podprli so jih OAV, graška sekcija OAV, ministrstvo za pravstvo in OAC. Bili so namenjeni v Hindukuš, v Hindusaj. Ker so tu našli konkurente, so si izbrali Kampire Dior (7143 m), najzahodnejši vrh v Karakorumu. Ta vrh pa so jim oblasti v Gilgitu prepovedale. Preostal jim je Diran, čeprav so se spraševali, ali je poleti sploh pametno vstopiti v njegovo področje. V Hunzi se jim je pridružil pakistanski študent Durrani. Izkazal se je kot sijajen tovariš in dober tolmač. 3. avgusta so prišli z 19 nosači v Taghafari, ledeniško dolino v višini 3500 m. Tu sem sega ledenik. Nekatere ekspedicije so si tu postavile bazo. Gradčani pa so hoteli bazo pomakniti 400 m višje. Večina nosačev se je uprlo, tako da so morali Gradčani svoj pratež sami s peščico zvestih predstavljati na zaželeno mesto. Tabor 1 so s pomočjo »šerpe« Mohameda Ghula postavili na višini 4800 m. Do sem ni bilo nobenih težav. Tabor 2 v višini 5700 m so uspeli postaviti šele čez teden dni. Ujel jih je snežni metež, novi sneg v ledeniškem kaosu jih je trdo »praševal, po čem so«. Tabor 3 v višini 6200 m tudi ni bil lahko dosegljiv, posebno ker je spet prišlo do snežnega viharja in z njim do novega snega v težkem svetu.

17. avgusta jih je osrečilo vedro jutro. Ob 6. uri zjutraj so se spoprijeli po grebenu s strmino 45°. Poskusili so celo z nekim novim kisikovim aparatom, poskus pa se je tako slabo obnesel, da so aparat pustili na mestu. Potem so se celo razvezali, greben se je položil. Vendar ne za dolgo. Težave pa niso bile prehude, saj so ta dan premagali 1000 m višinske razlike, in to po zamefemem grebenu. Na vrhu so stali ob štirih popoldne, po 12 urah hoje. Sestop so opravili v štirih urah.

BHUTAN je bolj redko cilj evropskih ekspedicij. Avstrijci, na primer, so letos prvič gostje te osamljene dežele. Člana OTP (Österr. Touristen klub) dr. Eva Köckeis in Walter Stangl sta se z avtom odpravila za tri mesece raziskovat himalajske cilje v tej deželi. Za seboj imata od l. 1965 več manjših ekspedicij v Armenijo, Perzijo, na Ararat, na Demavend, na Cilo Dag in v Hindukuš. Dr. Köckeisova je profesorica za sociologijo na dunajski univerzi.

ŠPANSKA EKSPEDICIJA v Hindukuš je vredna omembe med mnogimi drugimi, ki so jih v zadnjih dveh letih priredile alpinistično razvite države in poleg njih nove, manj razvite. Španci so še vedno novopečenci – homines novi v visokih gorah drugih kontinentov, čeprav jih vodi znani José Manuel Anglada, alpinist svetovnega slovesa. Ekspedicijo je organiziral barcelonski alpinistični klub na področju ledenika Tiriča v Čitralu. Španci so stopili na celo vrsto šesttisočakov kot prvi, zmgoli pa so tudi štiri sedemtisočake: Rock Pinnacle (7200 m), Istor-o-Nal I (7303 m), Istor-o-Nal II (7365 m) in glavni vrh Istor-o-Nala (ca. 7400 m). Na področju slednjih treh vrhov so se l. 1969 mudili tudi Čehi, ki leto za letom sprovajajo ambiciozne ekspedicijske plane.

NOŠAK (Noshag), 7492 m visoki vrh Hindukuša, je že desetletje in več zapisan v zgodovini ekspedicionizma. L. 1969 so se nanj odpravili člani OGB (Österr. Oebirgsverein), planinskega kluba, ki ga pozna naša planinska zgodovina še iz Frischaufovih časov. Vodil jih je W. Axt. Srečno so prišli mimo oblasti v Kabulu in dobili dovoljenje za Wakhan. 800 km dolga vožnja je potekala v redu, zadnjih 400 km v Wakhan pa jim je vzelo polovico časa, ki so ga namenili za vrhove. Kljub temu so v 20 dneh prišli kot prvi ali pa kot prvi ponavljalci na dva pettisočaka, na štiri šesttisočake in štiri sedemtisočake. Poleg Nošaka so zabeležili tudi vzhodni greben Singeik-Zoma. (7150 m), ki še ni imel obiska. S seboj so imeli geologa Müllerja, ki je z Nošaka prinesel lepo zbirko, in zoologa Aichhorna, ki se je posvetil predvsem ptičem. Odkril je novo vrsto katone in za univerzo v Innsbrucku zbral insekte in rastline.

DHAULAGIRI IV je močno odmeval v avstrijski javnosti. Ing. Karl Rind, predsednik OAK, je v slavnostni dvorani zveze inženirjev in arhitektov na Dunaju ob navzočnosti zveznega predsednika v žalnem govoru očrtal osebnosti alpinistov, ki so se na Dhaulagiriju smrtno ponesrečile. V uvodu je citiral verzé indijske pesnitve o Himalaji: »Na severu stanuje božanski kralj gora, Himalaja imenovan. Svoje noge namaka v morja na vzhodu in zahodu, in stoji tam kot merilo za zemljo.« Da se to merilo zemlje premeri, so Avstrijci tvegali in prispevali med narodi te zemlje velikanski delež. Že l. 1892 je dr. Carl Diener, tretji predsednik OAK, paleontolog dunajske univerze, z Ludwigom Purtschellerjem po nalogu dunajske cesarske akademije odpoval v Himalajo in dosegel za takrat pomembno višino 6000 m. L. 1902 je predsednik istega kluba dr. Heinrich Pfannl z dr. Viktorjem Wesselyjem – bila je to takrat najboljša naveza brez vodnika – odšel v Karakorum na K₂ in tu dosegel višino 6600 m. OAK je nato do danes priredil še mnogo ekspedicij in dosegel šest osemtisočakov, če računamo, da je bil član švicarske ekspedicije, ki je pristopil na vrh Lhotseja, tudi član OAK. Pri takih uspehih žaluje OAK od l. 1934 za sedmimi smrtnimi žrtvami v Himalaji: Willy Merkl, Wilo Welzenbach in Uli Wieland so umrli na Nanga Barbatu, nato še Göttnér in Wien, za njima Hermann Buhl, Henri Ross, prvi na Čogolisi, drugi na Dhaulagiri I.

Nato je dr. Rind priklical v spomin obraze štirih žrtev na Dhaulagiri IV iz l. 1969. Richard Hoyer, vodja ekspedicije, je bil star komaj 27 let, pa že štiri leta član tega kluba najboljših plezalcev v svetovnem merilu. Za njim so bile vse reprezentativne smeri Vzhodnih in Zahodnih Alp od Pte. Walkerja do vsega grebena Peuterey z južnim grebenom Aiguille Noire s 500 m spuščanja po vrvi, Petit Dru in severno steno Matterhorna. Njegov največji uspeh je avstrijski steber v vzhodni steni Pik Lenina (l. 1967).

Hoyerjev namestnik na Dhaulagiri IV je bil deset let starejši Kurt Ring, vodja alpinistov v St. Pöltnu, član francoske GHM, skromen in sposoben alpinist, ki pa ni nabiral najvišjih lovorik. Največ je plezal s svojo ženo. Med drugim je z njo na poročnem potovanju preplezal Cassinovo smer v severni steni Zapadne Cine.

Peter Lavicka je bil star 29 let. Z 21 leti so ga sprejeli v OAK zaradi velikih vzponov, ki jih je opravil. Odlikovala ga je neverjetna vzdržljivost in premišljenost. Posebno vidni so bili njegovi uspehi v Kavkazu: V 2 dneh in pol je prečil Užbo in z desetimi bivaki ves zid Bezengov. L. 1967 je plezal severno steno Pik Lenina navzdol.

Peter Nemeč, 27 let stari soplezalec Richarda Hoyerja, je imel prav takšno legitimacijo za sprejem v klub. Najmlajši

med njimi je bil Kurt Reha, ki je imel komaj 22 let. Komaj 20 let star je bil sprejet v OAK. Med drugim se je pri sprejemu skliceval na Bonattijev in Walkerjev steber, na severovzhodno steno Piz Badile, severno steno Matterhorna in vzhodno steno Grand Capucina.

Končno se je predsednik OAK spomnil še šerpe Tensinga Nine, starega komaj 27 let, vendar izkušenega vodnika. L. 1963 je prišel na Everestu do 8500 m. Nosil je kamero Normanu Dyhrenfurthu od Južnega sedla proti vrhu, l. 1964 pa je s članom OAK Lindnerjem kot prvi stal na Tauglung Peaku.

DUNAJČAN LEO GRAF, ki se je udeležil ekspedicije na Dhaulagiri IV, je bil med tistimi, ki so s helikopterjem pregledali svet nad ledenikom Konabanom, da bi našli za umrlimi kako sled. Graf in Kubiena sta v jedratem, za avstrijske himalajce značilnem slogu, popisala, kako je ekspedicija potekala.

Imeli so imenitnega zveznega oficirja G. K. Shrestho, ki se je po nesreči še prav posebno izkazal. Med šerpami pa je bil samo Tensing Nina zdrav, ostali trije pa so bili stalno prehlajeni. V Pokhari so najeli blizu 100 nosačev, nosili pa so tudi sami, da bi varčevali z denarjem in obenem pridobili kondicijo. Trinajst dni po odhodu iz Pokhare so dosegli mesto baznega tabora. Že takoj v začetku nadaljnje poti so naleteli na velikanski, 200 m visok prag v ozki dolini ledenika Konaban. Ta visoka vrata so bila sicer preplezljiva, za oskrbovanje ekspedicije pa vendarle prehuda zapora. Morali so narediti velik ovinek in po grebenu dosegli višino 5700 m ter tu naredili tabor 1. Dostop pa s tem še ni bil odprt. Japonci, ki so pred dnevi tudi iskali pot na Dhaulagiri, so pustili tu celo zalogo vrvi in odrinili proti manj problematičnim ciljem. Avstrijci pa so naslednje dni v taboru 1 porabili zato, da so ukrotili greben, ga zavarovali in pripravili za nadaljnje delo ekspedicije. Zaradi velike višinske razlike (1500 m) med bazo in taborom 1 so se dobro aklimatizirali, vreme pa so imeli stanovitno. Tabor 2 so postavili v višini 5800 m tabor 3 pa na 6200 m. S tem so premagali veliko zaporo v Konabanski soteski in v glavnem vse, kar jim je zares stalo na poti. Pred njimi je bilo precej višine, vendar ni bilo videti nobene velike zapreke. Vrnili so se v bazo, da se pripravijo za vrh.

Po nekaj dneh so v treh navezah spravljali vse, kar je bilo potrebno za odločilni naskok na vrh, v tabor 3. Graf je sredi te poti zadnjič videl vodjo Hoyerja. Jurišna naveza je med tem prenosom že pripravljala tabor IV, druga pa je morala evakuirati že drugega šerpo v bazo, kamor je tiste dni prispel še neaklimatizirani zdravnik. Graf je s pošto, ki jo je prinesel zdravnik, odšel proti taboru 3 in z njo napravil svojim

tovarišem zadnjo uslugo. Iz tabora 3 je spremljal napredovanje Hoyerjevih mož. 7. novembra so bili vsi na taboru 4, dva dni nato pa so postavili tabor 5 v višini 6900 m. Ne preoster in ne prestrem greben je od tu kazal pot naravnost na vrh. Hoyer je Grafu zvečer sporočil, da je vse v redu in da dobro kaže. V primeru slabega vremena bi se bil Hoyer naslednje jutro še enkrat javil. Ker pa je bilo vreme lepo, je radijski pogovor odpadel, naveze so krenile proti vrhu. Kmalu nato je začelo snežiti, padlo je mnogo snega vse do baze. Snežilo je ves dan. Aparati za zvezo so molčali. Nič se ni dalo narediti. Za reševalno akcijo ni bilo ljudi, helikopterji niso opazili ničesar. -

PRVA SEJA PODKOMISIJE ZA VODNIŠTVO

Komisija deluje v naslednjem sestavu: načelnik Peter Janežič, tajnik Boris Krivic, evidenca in kartoteka Roman Robas, vzgoja vodnikov, tehnične zadeve in propaganda Vlado Šlamberger, šola Jože Melanšek (Danilo Škerbinek).

Za napredek in delovanje podkomisije za vodništvo je potrebno sedanji pravilnik o gorskih vodnikih (veljaven od 8. 5. 1958) spremeniti in dopolniti za sedanje potrebe. Dejavnost gorskih vodnikov je potrebno evidentirati, izdati nove izkaznice, nove znake in vskladiti delo po švicarskem vzorcu. Razpis za vodnike aspirante je potrebno opraviti po novih obrazcih. Vodništvo naj se v bodoče razvija v naslednjih smereh:

- a) za potrebe PD in PZS, za šolske izlete v alp. predele;
- b) za potrebe turističnih društev - za domače goste;
- c) za potrebe turističnih potovalnih agencij - za tuje goste.

Problemi gorskega vodništva so naslednji: organizacijska utrditev podkomisije; vsakoletno strokovno izpopolnjevanje vodnikov, združeno z zborom vodnikov; status gorskega vodnika naj bo v pravilniku določen širše; uvede naj se naslov zaslužni član vodniške organizacije; pripravniški staž naj obsega najmanj eno leto aktivnega dela; povezava vodniške organizacije s turističnimi organizacijami; problematika financiranja in cen za vodniške usluge; problemi polprofesionalnih in profesionalnih vodnikov; vodniški uradi pri turističnih društvih in agencijah.

OBVESTILO GORSKIM VODNIKOM

Kartoteka gorskih vodnikov pri PZS ni popolna. Da bi jo izpopolnili in uredili, prosimo vse gorske vodnike, da pošljejo vse svoje osebne in vodniške podatke. Spomladi 1971 bodo izpiti za GV. Planinci, smučarji in alpinisti, ki žele opravljati izpit, naj pošljejo pismene prijave do 10. 1. 1971. Poleg osebnih podatkov pošljite tudi podatke o vašem dosedanjem delu v planinski organizaciji in v gorah. Prijave in podatke naj potrdijo matična PD. O izpitni snovi vas bomo pravočasno obvestili. Podatke in prijave pošljite na naslov: Roman Robas, PZS, Ljubljana, Dvořakova 9.

SLIKA NA PRVI STRANI: ZIMA NA VELEM POLJU –

FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA DRUGI STRANI: SMUČARSKÉ PLANJAVE POD KANJAVCEM –

FOTO JOCO BALANT

SLIKA NA TRETJI STRANI: HAUTE ROUTE ZERMATT - CHAMONIX –

FOTO JOCO BALANT

SLIKA NA ČETRTI STRANI: KOZOROG S SOVATNE (POSNET AVG. 1970) –

FOTO VIDA STRAŠEK

ASTRA**UVOZ - IZVOZ****NAŠE DEJAVNOSTI**

Grosistična prodaja.
Detajlistična prodaja.
Izvoz in uvoz blaga v okviru našega predmeta
poslovanja.
Zastopstva, konsignacijska skladišča, eksklu-
zivna prodaja.

PREDSTAVNIŠTVA

Beograd, Zagreb, Sarajevo, Skopje, Novi Sad,
Split, Rijeka, Maribor.

SKLADIŠČA

Ljubljana, Maribor, Rijeka, Novi Sad, Niš.

VELETRGOVINA LJUBLJANA, TITOVA 77

*Za toplino
vašega doma*

POHIŠTVO**SLOVENIJALES**

ZDRUŽENO
ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE
— LJUBLJANA

TURISTIČNO TRANSPORTNI BIRO

LJUBLJANA — TITOVA 32

telefon: 311-852,
telegram: FERTURIST Ljubljana
telex: 31370 YU FERTUR

Maribor,

Partizanska cesta 50
telefon 21-217

Celje,

Titov trg 3
telefon: 34-48

Pula,

Mate Balote 4
telefon: 30-33

Postojna,

Tržaška cesta 4
telefon: 21-244

Nudimo vam:

- vse vrste turističnih informacij,
vozne karte za vlake, spalne
vozove in ležalnike,
- rezervacijo sedežev in oddelkov
v vlakih, ekskurzije po Jugo-
slaviji in drugih evropskih dr-
žavah,
- posebna potovanja z avtovlaki,
- preskrbimo potna dovoljenja,
- menjavo tujih valut,
- in druge turistične storitve.

